

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

עין משפט
נר מצוה

בז א מיי פ"א מהל' פרה הלכה ז:
בז ב מיי פ"ג מהל' אצלה הל' יא סמג עשין עד טו"ע חו"מ סי' רסו סעיף ז:
בז ג מיי פ"י מהל' כלאים הל' טז סמג לאוין רעג טו"ע י"ד סי' שא סעיף ו:
ג ד מיי פט"ז מהלכות מאלכות אסורות הלכה כז טו"ע י"ד סי' קמג סעיף ד:
גז ה מיי שם הל' כז טו"ע שם סעיף ו:
גז ו ז מיי שם הל' כז פט"ז מהלכות ע"ז הל' יפ טו"ע שם ס"ד:

רבינו חננאל

ת"ש כסות המופקדת אצלו לא ישטחנה לא על גבי מטה ולא על גבי מגוד לצורכו אבל שטח' לצרכה נזדמנו לו אורחין בין לצורכו בין לצרכה לא ישטחנה הנה אפי' לצרכה אסור. ושנינן שאני התם דקא קלא ליה. כלומר כיון שרואין אותה האורחין באין בלילה וגונבין אותה נמצא כששטחנה כאלו שורפה באש:
ת"ש הכניסה לפרה אדומה בגורן לרבקה פ"י לפטומ' מלשון (ימיה מו כא) עגלי מרבק ודשה כשרה. בשביל שתינק ותרוש פסולה הנה כיון שנחבין לרוש פסלה. ואוקמי' מה עבד דניחא ליה [אף עובד דניחא ליה] אע"פ שעובד בה מלאכה שלא על ידי אלא ניחא ליה עבודה היא ונפסלת בה. ת"ש מהא דתנן בסוף כלאים מוכרי כסות מוכרין בדרך כלומר נושאין בגדי כלאים על כתפיהן ומהנין מהן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והצנועין מפשילין לאחוריהם במקל והא הכא דאפשר למעבד כצנועין ואע"ז דלא עבדי כצנועין כי לא מיכוין שרי ותיובתא למאן דתאני לישנא קמא דרבא תיובתא. וקימא לן אפי' אפשר ולא קא מיכוין שרי: ולא יסיק בו תנור וכיריים. ת"ד תנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרם חדש יותץ ישן יוצן אפה בו את הפת ר' אומר הפת אסורה וחכמים אומרים הפת מותרת בשלה על גבי גחלים דברי הכל מותרת (ה) פ"י יוצאי מותר עצים. איני והתניא אחד ישן ואחד חדש יוצן ושניה הא דתני [אפילו חדש] יוצן רבנן והא דתני [חדש] יותץ רבי. ואקש"י אמור דשמעת ליה לר' דיש שבח עצים בפת כלומר שבח עצי האיסור שריו בפת והוא אפיית הפת הנה הוא ידוע בפת לפיכך שנה הפת אסורה. אבל עצי היתר אסורה חדש [בתנור של איסור] שנמצאו עצים של היתר והתנור [שלן] איסור [שטעון] נתיצה גורמין אפיית הפת [מן] שמעת לרבי שאוסר בזה. ואתינן לאוקמינהו לר' אליעזר ורבנן דפליגי בשאור של חולין ושל תרומה שנפלו בעיסה ואין באחד מהן שיעור לחמץ הוא לבדו העיסה ונצטרפו וחימצו ר' אליעזר אומר אחר אחרון אני בא וחכמים

שם מוקצה צפת דגחלים מוקצין הן ואומר ר"י דלא שייך אלא צאיאורי הנאה דווקא וכן פ"י הקונטרס צפרק צתרא דע"ז (דף סו: וסס) גבי תנור שהסיקו צנמון של תרומה:
בישלה על גבי גחלים. בישראל דווקא דיעבד אף על גז דכל הגשרפין אפרן מותר^(ט) אפילו לכתחלה יש לחלק בין אפרן לגחלים:
בין חדש בין ישן יוצן. דזה וזה גורם מותר אף על גז דזה וזה גורם דוקא דיעבד מותר כדמוכח צסוף פרק כל הללמים (ע"ז מח:). דאמר רבי יוסי אין נוטעין אגוז של ערלה ומודה ר' יוסי שאם נטע שהוא מותר ותשיב ליה זה וזה גורם דהכא הוי כדיעבד דאם נאמר חדש יותץ יפסיד התנור:
בין חדש ובין ישן יוצן. ואף על גז דזה וזה גורם מותר מ"מ ישן כיון דסגי ליה צנינון ולא מפסיד מידי אלא איסור הנאה לחודה לכך נריך צינון:

חדש נהי דיש שצח עצים צו מיהו הוא עצמו אין נאכל אלא להיסק אחר עומד ויאפו צו ונמצאת פת הנאפת צו נגמרת ע"י איסור והיתר עצי איסור שגמרו (צו) את התנור ועצי היתר שגמרו את הפת והא היכא שמעינן ליה דאסר רבי: הא ר' אליעזר. דשמעינן ליה זה וזה גורם אסור דבר שאיסור והיתר גרמו לו שיצא אסור צהנאה: ליתוך עיסה. של חולין: אחר אחרון אני בא. אם סילק את הראשון כדמתרץ ליה אצ"י: לא

לומר שם תהא קצורתה [ובחים מו.]. אלא צמ"ד מצמדיון. ונכל דוכתי דאמר אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר ר' יהודה היא [סנהדרין יט:]. תרי מיעוטי בתיבי. לומר שאין למדין מהן [ובחים מו.]. אפילו למ"ד צעלמא מלמדין הני אין מלמדין דמיעוטי כתיבי צה דמשמע הני ולא אחרני [חולין קיז:]. בתיב ושמו. מדהוה ליה למכתב וסס ומכיו ושמו לזה ולא לאחר [ובחים מו.]. דו"ץ צתרא מיתרא לומר לך הני הוא דמועלין צהן לאחר שנטעית מנחה אצל אחרני לא [מעילה

הוא] אלא אחרני [מעילה יא.]. הכניסה לרבקה. למקום אסופת הצהמות וקישורן כמו כעגלי מרנק (מלאכי ג) [גיתין גג.]. צגולה וערפו שם [דברים כח] והאי שם קרא יתירא הוא

לומר שם תהא קצורתה [ובחים מו.]. אלא צמ"ד מצמדיון. ונכל דוכתי דאמר אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר ר' יהודה היא [סנהדרין יט:]. תרי מיעוטי בתיבי. לומר שאין למדין מהן [ובחים מו.]. אפילו למ"ד צעלמא מלמדין הני אין מלמדין דמיעוטי כתיבי צה דמשמע הני ולא אחרני [חולין קיז:]. בתיב ושמו. מדהוה ליה למכתב וסס ומכיו ושמו לזה ולא לאחר [ובחים מו.]. דו"ץ צתרא מיתרא לומר לך הני הוא דמועלין צהן לאחר שנטעית מנחה אצל אחרני לא [מעילה

הוא] אלא אחרני [מעילה יב.]. אחיו שגפל אחרין אם של חולין נפל אחרין נפל אחרין אסור לזרים [ע"ז מט.].

כו:

לא דמיא אלא להא שכן ע"יה עוף. מיימי לה משום דרצ פפא אמר מילתיה עלה לפי שהיה משנה:

עלה

דאם נאמר כשירה הוה ניחא ליה ולכן אין להכשירה ואל"ת הכניסה לרבקה ודשה אמאי כשירה מ"ש מעלה עליה זכר דפסולה וי"ל דהתם לא ניחא ליה צדישתה שאין מרווח כלום צדישתה דצללו הכי נידושה התצואה וה"ר יהודה פירש דסתם פרה צמורה היא ומסתמא אין אדם רואה להטריחה ואל"ת והא דתנן^(ט) פרה מעוצרת ר' אליעזר מכשיר וחכמים פוסלין והכא אמר עלה עליה זכר פסולה וי"ל דהכא כחכמים דפוסלין דה"ר ר' יהודה פליג ואמר דוקא העלה עליה זכר אצל עלה מעצמו כשירה אי נמי הא דאמר הכא פסולה היינו כשרואה צשעת עלייה וניחא ליה כדאמר גבי הכשר (צפ"ק דחולין^(י)) (דף יג.) עודהו הטל עליהן ושמת הרי זה צבי יותן נגזו אינן צבי יותן שאם היה יודע צעוד הטל עליהן היה שמת והא דאמרין צפרק עגלה ערופה (סוטה מו.) עול פוסל צין צשעת עבודה וצין שלא צשעת עבודה שאר דברים אינן פוסלין אלא צשעת עבודה מה שהזכר משמש צה חסוד עבודה: **מגוד**. פירש ר"ת^(י) כמו נגוד ליה גלימא^(י) (עירובין ד' דה.).

חדש

עלים צפת וה"נ יש שצח עצים צתנור וזה וזה גורם אסור ויש שצח עצים צפת היינו העצים שהן גורמים אפיית הפת כשהצוקה כנגדו ורצנן סצרי אין שצח עצים צפת אף על פי שהצוקה כנגדו דשלהצת אינה צאה מן העצים אלא מחמת משהו הנשרף ואל"כ היא כמו גחלת דאין האיסור צעין וכן פירש"י^(י) הקשה ה"ר אהרן לרבי^(י) הא דאמר יאכל ואפילו צשצח ואמאי נימא יש

שצח מוקצה צפת דגחלים מוקצין הן ואומר ר"י דלא שייך אלא צאיאורי הנאה דווקא וכן פ"י הקונטרס צפרק צתרא דע"ז (דף סו: וסס) גבי תנור שהסיקו צנמון של תרומה:

בישלה

דכל הגשרפין אפרן מותר^(ט) אפילו לכתחלה יש לחלק בין אפרן לגחלים:

בין חדש בין ישן יוצן. דזה וזה גורם מותר אף על גז דזה וזה גורם דוקא דיעבד מותר כדמוכח צסוף פרק כל הללמים (ע"ז מח:). דאמר רבי יוסי אין נוטעין אגוז של ערלה ומודה ר' יוסי שאם נטע שהוא מותר ותשיב ליה זה וזה גורם דהכא הוי כדיעבד דאם נאמר חדש יותץ יפסיד התנור:

בין חדש ובין ישן יוצן. ואף על גז דזה וזה גורם מותר מ"מ ישן כיון דסגי ליה צנינון ולא מפסיד מידי אלא איסור הנאה לחודה לכך נריך צינון:

חדש נהי דיש שצח עצים צו מיהו הוא עצמו אין נאכל אלא להיסק אחר עומד ויאפו צו ונמצאת פת הנאפת צו נגמרת ע"י איסור והיתר עצי איסור שגמרו (צו) את התנור ועצי היתר שגמרו את הפת והא היכא שמעינן ליה דאסר רבי: הא ר' אליעזר. דשמעינן ליה זה וזה גורם אסור דבר שאיסור והיתר גרמו לו שיצא אסור צהנאה: ליתוך עיסה. של חולין: אחר אחרון אני בא. אם סילק את הראשון כדמתרץ ליה אצ"י: לא

לומר שם תהא קצורתה [ובחים מו.]. אלא צמ"ד מצמדיון. ונכל דוכתי דאמר אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר ר' יהודה היא [סנהדרין יט:]. תרי מיעוטי בתיבי. לומר שאין למדין מהן [ובחים מו.]. אפילו למ"ד צעלמא מלמדין הני אין מלמדין דמיעוטי כתיבי צה דמשמע הני ולא אחרני [חולין קיז:]. בתיב ושמו. מדהוה ליה למכתב וסס ומכיו ושמו לזה ולא לאחר [ובחים מו.]. דו"ץ צתרא מיתרא לומר לך הני הוא דמועלין צהן לאחר שנטעית מנחה אצל אחרני לא [מעילה

הוא] אלא אחרני [מעילה יא.]. הכניסה לרבקה. למקום אסופת הצהמות וקישורן כמו כעגלי מרנק (מלאכי ג) [גיתין גג.]. צגולה וערפו שם [דברים כח] והאי שם קרא יתירא הוא

לומר שם תהא קצורתה [ובחים מו.]. אלא צמ"ד מצמדיון. ונכל דוכתי דאמר אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר ר' יהודה היא [סנהדרין יט:]. תרי מיעוטי בתיבי. לומר שאין למדין מהן [ובחים מו.]. אפילו למ"ד צעלמא מלמדין הני אין מלמדין דמיעוטי כתיבי צה דמשמע הני ולא אחרני [חולין קיז:]. בתיב ושמו. מדהוה ליה למכתב וסס ומכיו ושמו לזה ולא לאחר [ובחים מו.]. דו"ץ צתרא מיתרא לומר לך הני הוא דמועלין צהן לאחר שנטעית מנחה אצל אחרני לא [מעילה

כל שעה פרק שני פסחים

הא לא דמיא אלא להא שכן ע"יה עוף. מיימי לה משום דרצ פפא אמר מילתיה עלה לפי שהיה משנה:

עליה^(ט) אפילו עליה צעלמא ואי משום דכתיב^(י) עול הא מרבינן ציה שאר עזודות צמסכת סוטה

הא לא דמיא אלא להא^(ט) שכן עליה עוף כשירה עלה עליה זכר פסולה מ"ט אמר רב פפא אי כתיב^(ט) עבד וקרינן עבד עד דעביד בה איהו אי כתיב עובד וקרינן עובד אפילו ממילא נמי השתא דכתיב עבד וקרינן עובד עובד דומיא דעבד מה עבד דניחא ליה אף עובד דניחא ליה ת"ש^(י) אבידה^(י) לא ישטחנה לא על גבי מטה ולא על גבי מגוד לצורכו אבד שוטחה לצורכה על גבי מטה ועל גבי מגוד נזדמנו לו אורחין לא ישטחנה לא על גבי מטה ולא על גבי מגוד בין לצורכה בין לצורכו שאני התם דקלי לה אי משום עינא בישא אי משום גנבי ת"ש^(י) מוכרי כסות מוכרין בדרךן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והצנועין מפשילין לאחוריהם במקל והא הכא דאפשר למעבד כצנועין וכי לא מכוין שרי תיובתא^(י) ולא יסיק בו וכו': ת"ד תנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרם חדש יותץ ישן יוצן אפה בו את הפת רבי אומר י הפת אסורה וחכמים אומרים הפת מותרת ה"בישלה על גבי גחלים דברי הכל מותר והא תניא^(י) בין חדש ובין ישן יוצן לא קשיא הא רבי והא רבנן אימור דשמעת ליה לרבי ימשום דיש שבח עצים בפת זה וזה גורם מי שמעת ליה אלא לא קשיא הא ר' אליעזר הא רבנן הי רבי אליעזר אילימא רבי אליעזר דשאור^(ט) דתנן שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך עיסה ואין בזה כדי להחמיץ ואין בזה כדי להחמיץ ונצטרפו וחמצו רבי אליעזר אומר אחר אחרון אני בא וחכמים אומרים בין שנפל איסור לכתחלה^(י) ובין שנפל איסור לבסוף לעולם אינו אוסר עד

יאפה צו פת צהיסק זה: אפה צו פת. צהיסק זה לקמן^(ט) מוקי לה כשהצוקה כנגדו שכל שעה שהיתה פת צתנור היה דולק האור ואופהו שהיה נהנה מן האיסור צשעה שהאיסור צעין: רבי אומר הפת אסורה. דיש שצח עצי איסור צפת: וחכמים אומרים הפת מותרת.

(דהא^(י)) סצרי אין שצח עצים צפת ממש והוא הדין דלית להו נמי חדש יותץ אלא יוצן והכי אמרי' צשמעמין: בישלה על גבי גחלים. דברי הכל הפת מותרת ואפילו לרבי דכי איתהני פת מאיסור כצר כלה וצטל וגחלים איצטריכא ליה דלא חימא אכתי איסורא צעימיה וכל שכן צתנור גרוף ואין הצוקה כנגדו: הא רבי. דקמתי חדש יותץ רבי היא דאמר הפת אסורה משום דגמרה צאיסור והוא הדין לתנור חדש שנגמר נמי ע"י האיסור: אימור דשמעת ליה לרבי דיש שבח עצים בפת. כי שמעת ליה דפליג רבי דרצנן ציש שצח עצים צפת לחודא הוא דשמעת ליה דרצנן הוו מקילי טפי ושרו אפי' פת לאכול דאמרי אין שצח עצים צה אלא שצח היסק ואיסור (ה) שצה כצר כלה הוא ורבי סצר הואיל ואצוקה כנגדו יש שצח עצים ואיסור גמור צה וגצי תנור

עומד ויאפו צו ונמצאת פת הנאפת צו נגמרת ע"י איסור והיתר עצי איסור שגמרו (צו) את התנור ועצי היתר שגמרו את הפת והא היכא שמעינן ליה דאסר רבי: הא ר' אליעזר. דשמעינן ליה זה וזה גורם אסור דבר שאיסור והיתר גרמו לו שיצא אסור צהנאה: ליתוך עיסה. של חולין: אחר אחרון אני בא. אם סילק את הראשון כדמתרץ ליה אצ"י: לא

לומר שם תהא קצורתה [ובחים מו.]. אלא צמ"ד מצמדיון. ונכל דוכתי דאמר אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר ר' יהודה היא [סנהדרין יט:]. תרי מיעוטי בתיבי. לומר שאין למדין מהן [ובחים מו.]. אפילו למ"ד צעלמא מלמדין הני אין מלמדין דמיעוטי כתיבי צה דמשמע הני ולא אחרני [חולין קיז:]. בתיב ושמו. מדהוה ליה למכתב וסס ומכיו ושמו לזה ולא לאחר [ובחים מו.]. דו"ץ צתרא מיתרא לומר לך הני הוא דמועלין צהן לאחר שנטעית מנחה אצל אחרני לא [מעילה

הוא] אלא אחרני [מעילה יא.]. הכניסה לרבקה. למקום אסופת הצהמות וקישורן כמו כעגלי מרנק (מלאכי ג) [גיתין גג.]. צגולה וערפו שם [דברים כח] והאי שם קרא יתירא הוא

לומר שם תהא קצורתה [ובחים מו.]. אלא צמ"ד מצמדיון. ונכל דוכתי דאמר אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר ר' יהודה היא [סנהדרין יט:]. תרי מיעוטי בתיבי. לומר שאין למדין מהן [ובחים מו.]. אפילו למ"ד צעלמא מלמדין הני אין מלמדין דמיעוטי כתיבי צה דמשמע הני ולא אחרני [חולין קיז:]. בתיב ושמו. מדהוה ליה למכתב וסס ומכיו ושמו לזה ולא לאחר [ובחים מו.]. דו"ץ צתרא מיתרא לומר לך הני הוא דמועלין צהן לאחר שנטעית מנחה אצל אחרני לא [מעילה

הוא] אלא אחרני [מעילה יב.]. אחיו שגפל אחרין אם של חולין נפל אחרין נפל אחרין אסור לזרים [ע"ז מט.].

קאי שפרח ונח על גצה אע"ג דכתיב לא עלה עליה עול דמשמע עליה^(ט) אפילו עליה צעלמא ואי משום דכתיב^(י) עול הא מרבינן ציה שאר עזודות צמסכת סוטה

הא לא דמיא אלא להא^(ט) שכן עליה עוף כשירה עלה עליה זכר פסולה מ"ט אמר רב פפא אי כתיב^(ט) עבד וקרינן עבד עד דעביד בה איהו אי כתיב עובד וקרינן עובד אפילו ממילא נמי השתא דכתיב עבד וקרינן עובד עובד דומיא דעבד מה עבד דניחא ליה אף עובד דניחא ליה ת"ש^(י) אבידה^(י) לא ישטחנה לא על גבי מטה ולא על גבי מגוד לצורכו אבד שוטחה לצורכה על גבי מטה ועל גבי מגוד נזדמנו לו אורחין לא ישטחנה לא על גבי מטה ולא על גבי מגוד בין לצורכה בין לצורכו שאני התם דקלי לה אי משום עינא בישא אי משום גנבי ת"ש^(י) מוכרי כסות מוכרין בדרךן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והצנועין מפשילין לאחוריהם במקל והא הכא דאפשר למעבד כצנועין וכי לא מכוין שרי תיובתא^(י) ולא יסיק בו וכו': ת"ד תנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרם חדש יותץ ישן יוצן אפה בו את הפת רבי אומר י הפת אסורה וחכמים אומרים הפת מותרת ה"בישלה על גבי גחלים דברי הכל מותר והא תניא^(י) בין חדש ובין ישן יוצן לא קשיא הא רבי והא רבנן אימור דשמעת ליה לרבי ימשום דיש שבח עצים בפת זה וזה גורם מי שמעת ליה אלא לא קשיא הא ר' אליעזר הא רבנן הי רבי אליעזר אילימא רבי אליעזר דשאור^(ט) דתנן שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך עיסה ואין בזה כדי להחמיץ ואין בזה כדי להחמיץ ונצטרפו וחמצו רבי אליעזר אומר אחר אחרון אני בא וחכמים אומרים בין שנפל איסור לכתחלה^(י) ובין שנפל איסור לבסוף לעולם אינו אוסר עד

יאפה צו פת צהיסק זה: אפה צו פת. צהיסק זה לקמן^(ט) מוקי לה כשהצוקה כנגדו שכל שעה שהיתה פת צתנור היה דולק האור ואופהו שהיה נהנה מן האיסור צשעה שהאיסור צעין: רבי אומר הפת אסורה. דיש שצח עצי איסור צפת: וחכמים אומרים הפת מותרת.

(דהא^(י)) סצרי אין שצח עצים צפת ממש והוא הדין דלית להו נמי חדש יותץ אלא יוצן והכי אמרי' צשמעמין: בישלה על גבי גחלים. דברי הכל הפת מותרת ואפילו לרבי דכי איתהני פת מאיסור כצר כלה וצטל וגחלים איצטריכא ליה דלא חימא אכתי איסורא צעימיה וכל שכן צתנור גרוף ואין הצוקה כנגדו: הא רבי. דקמתי חדש יותץ רבי היא דאמר הפת אסורה משום דגמרה צאיסור והוא הדין לתנור חדש שנגמר נמי ע"י האיסור: אימור דשמעת ליה לרבי דיש שבח עצים בפת. כי שמעת ליה דרצנן הוו מקילי טפי ושרו אפי' פת לאכול דאמרי אין שצח עצים צה אלא שצח היסק ואיסור (ה) שצה כצר כלה הוא ורבי סצר הואיל ואצוקה כנגדו יש שצח עצים ואיסור גמור צה וגצי תנור

עומד ויאפו צו ונמצאת פת הנאפת צו נגמרת ע"י איסור והיתר עצי איסור שגמרו (צו) את התנור ועצי היתר שגמרו את הפת והא היכא שמעינן ליה דאסר רבי: הא ר' אליעזר. דשמעינן ליה זה וזה גורם אסור דבר שאיסור והיתר גרמו לו שיצא אסור צהנאה: ליתוך עיסה. של חולין: אחר אחרון אני בא. אם סילק את הראשון כדמתרץ ליה אצ"י: לא

לומר שם תהא קצורתה [ובחים מו.]. אלא צמ"ד מצמדיון. ונכל דוכתי דאמר אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר ר' יהודה היא [סנהדרין יט:]. תרי מיעוטי בתיבי. לומר שאין למדין מהן [ובחים מו.]. אפילו למ"ד צעלמא מלמדין הני אין מלמדין דמיעוטי כתיבי צה דמשמע הני ולא אחרני [חולין קיז:]. בתיב ושמו. מדהוה ליה למכתב וסס ומכיו ושמו לזה ולא לאחר [ובחים מו.]. דו"ץ צתרא מיתרא לומר לך הני הוא דמועלין צהן לאחר שנטעית מנחה אצל אחרני לא [מעילה

הוא] אלא אחרני [מעילה יא.]. הכניסה לרבקה. למקום אסופת הצהמות וקישורן כמו כעגלי מרנק (מלאכי ג) [גיתין גג.]. צגולה וערפו שם [דברים כח] והאי שם קרא יתירא הוא

לומר שם תהא קצורתה [ובחים מו.]. אלא צמ"ד מצמדיון. ונכל דוכתי דאמר אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר ר' יהודה היא [סנהדרין יט:]. תרי מיעוטי בתיבי. לומר שאין למדין מהן [ובחים מו.]. אפילו למ"ד צעלמא מלמדין הני אין מלמדין דמיעוטי כתיבי צה דמשמע הני ולא אחרני [חולין קיז:]. בתיב ושמו. מדהוה ליה למכתב וסס ומכיו ושמו לזה ולא לאחר [ובחים מו.]. דו"ץ צתרא מיתרא לומר לך הני הוא דמועלין צהן לאחר שנטעית מנחה אצל אחרני לא [מעילה

הוא] אלא אחרני [מעילה יב.]. אחיו שגפל אחרין אם של חולין נפל אחרין נפל אחרין אסור לזרים [ע"ז מט.].

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) פרה פרק צ משנה ד, צ) צה מציעא ל' [ע"ש], ג) שבת כט: מו: כלאים פרק ט משנה ה, ד) לקמן עה, ה) עבודה זרה מט. עג: תמורה יב ערלה פרק צ משנה יא, ו) במדבר יטב, ז) לקמן דף מ: ט, דף כז, ט) פרה פרק צ משנה א, י) [צפרק צ דגגא מציעא כצ, ט] [ויומר מפורש צמרות מד:], ל) לקמן כז. ד"ה יוליד, מט) [תמורה לה. ולקמן מ:].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אימור וכו' היסק דאיסור שצה:

גליון הש"ס

גמ' בישלה על גבי גחלים. עי' לקמן דף עה ע"א מוס' ד"ה וגרפו ונחטצה פני יהושע סי' י"א:

תורה אור השלם

א) ויהי העיר הקדושה אל הקהל וקדוה וקני העיר יהיוהו עגלת בקר אשר לא עבד בה אשר לא משכה בעל:

[דברים כא, ג]

לעזי רש"י

קביא"א. פירוש יתד (רש"י ערובין דף עה ע"א ד"ה יתד), דבר שמומן לשטות עליו כלי כצפס (ערין ערך מגד צ').

הגהות וצינונים

א] "אבידה" ליתא בכ"י ובמסורת התלמוד וכן משמע מרש"י ומפי' ר"ח (ד"ס): צ] צ"ל בתחלה, וכן איתא במשנה (גליון): ג] צ"ל ע"ה (באה"מ ובי"ש), בכ"י "עליה אפילו" ליתא, והנוסח דמשמע ע"יה בעלמא (ד"ס): ד] [צ"ל דהם] (גליון) וי"ג דקא (כ"ה בנמוקי שובג"י, ורש"י על הרי"ף דקסברין): ט] דפרי' וכי ר"ח (וכן בתוס' שאנן ותוס' ר"פ. בפי' רבינו חננאל לפנינו אינו): ו] מהדרש"ל גרס ל"ר, ועיין מהרש"א (גליון):

ליקוטי רש"י

[שייך לע"א]

דאמר אב"ר ראובין הן צכהן הדיומן. וקיימא לן בגדי כהונה אין צנן מעילה מפני שלא ניתנה חורה למלאכי השרת שיהו וריון לפוטטן מיד [יומא ט.]. משום דהוו בו ועגלה ערופה שני בתובין. אף על פי שנטעה מנחה אסורה צהנאה [חולין קיז.]. דכתיב וערפו שם [דברים כח] והאי שם קרא יתירא הוא

לומר שם תהא קצורתה [ובחים מו.]. אלא צמ"ד מצמדיון. ונכל דוכתי דאמר אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר ר' יהודה היא [סנהדרין יט:]. תרי מיעוטי בתיבי. לומר שאין למדין מהן [ובחים מו.]. אפילו למ"ד צעלמא מלמדין הני אין מלמדין דמיעוטי כתיבי צה דמשמע הני ולא אחרני [חולין קיז:]. בתיב ושמו. מדהוה ליה למכתב וסס ומכיו ושמו לזה ולא לאחר [ובחים מו.]. דו"ץ צתרא מיתרא לומר לך הני הוא דמועלין צהן לאחר שנטעית מנחה אצל אחרני לא [מעילה

הוא] אלא אחרני [מעילה יב.]. אחיו שגפל אחרין אם של חולין נפל אחרין נפל אחרין אסור לזרים [ע"ז מט.].

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [נסהדרין דף פ. וס"ז.], ב) עבודה זרה דף מט.; ג) [עבודה זרה מט. נסהדרין פ. חולין נח. תמורה לז.], ד) [שיריון מו: כחוצות כל. נח. צנח צמח קנל:], ה) עיין לקמן דף עה. תורה"ה גרפה, ו) עיין תוס' ע"ז מט. ד"ה יוליד שחולק ומקשה ע"ז, ז) ע"ב, ח) מט.; ט) [ועיין מוספות עבודה זרה דף סח: ד"ה [לרבי שמעון].] י) [ועיין מוספות עבודה זרה מט. ד"ה נחערבו]. כ) [ועיין תמורה ל: מה שמירלו תוס' ד"ה אלץ].

ליקוטי רש"י

ואמר אביי לא שנו. דלר"א אס אחרון חולין שמותר אלא שקדם וסילק את האיסור קודם נפילתו של זה שכןשכל זה ליתא למימר היתר מנטרף לאיסור להיות שיעור ליתאסר ואע"פ שכבר נתן כח איסור צעיסה ולא היתה מחוממת ע"י אחר אס לא צמצל ראשון ואפ"ה כיון דלא היה צו מעולם שיעור חמין ליתא למימר זה היה גורם וצטל שני את הראשון [ע"ז מט.]. ולא נשלם השיעור אפילו ע"י צירוף [שם עג.]. אב"ד לא קדם וסילק את האיסור. אלא הניח וחיימנה צין שניהם אסורה [תמורה יב. ד"ה אחר.]. דל' אליעזר לא צני שיאסר מן האיסור כדי לתמן אלא האיסור וההיתר מנטרפין לאיסור [שם ד"ה ואין]. מנטרף היתר לאיסור להשלים את השיעור [ע"ז עג.]. שאע"פ שנפל היתר לצסוף אסור דזה היה גורם אסור ולרנן זה היה גורם מותר [שם מט.]. ואע"ג דפרקינן לה כ"ו עלה דהא מילתא סוף סוף מסקנא דשמעתא היא דקצירא ליה לרבי אליעזר דזה היה גורם אסור ובכת אחת ד"ה אחר.]. נב"ל דימנה. ע"ס מן האסרה ממתי היא. חדש יותין. שהרי נעשה והחזק מליאורי הנאה [ע"ז מט.]. שהרי על ידי היסק זה כ"ו נגמר ומתקיים כולו. ישן. שאין היסק זה מועיל לו [לעיל כו.]. שכבר החזק ואין היסק לחזקו אלא לפסוק יוצן. שלא יאפו צהיסק זה ומנאט שלא נהנה. אפה בו את הפת. צין מדשט שגנו וחזר והסיקו בעצי היתר צין צשן צהיסק של עצי איסור. הוה ליה צמרייהו זה היה גורם, שהפת שגאפית צו מדשט צהיסק שני צאה ע"י גורם לאיסור שנתחזק צהן התנור מרשטיו וגורם היתר דהאי היסק. וקמתי הפת אסורה לר"א עד שזילקו הני דמי ע"ס לאיסור לים האלא אלמא זה היה גורם אסור [ע"ז מט.]. ד"הבא ברבי מחביריו. כשחולק יחיד עליו, אכל לא מתציריו דכלל מקום הלכה כחביריו [ב"ב קב: ד"ה מספקא].

לא שנו. דאחר אחרון אני צא ואס נפל היתר צסוף מותר אלא שקדם את האיסור וסילקו^א מכיון שנפל צו היתר מיד^ב דהואיל וסילקו ועדיין לא החמין צטל והלך לו ואע"ג דהועיל צה קצת שיכול זה האחרון לגמור חמין על ידי אעפ"כ צצר צטל לו ושוצ אין חוזר וניעור צו אכל לא קדם וסילק ונגמר על ידי שניהם ואינו יכול ליצטל אסור אלמא זה היה גורם אסור: דאחר אחרון אני בא. וטעמא משום דאול צתר גמר מעשה גמרו צהיתר מותר ואפי' לא קדם וסילק דליכא זה היה גורם גמרו צאיסור אסור (ואפילו קדם וסילק את האיסור^א): אב"ד בבת אחת. אס נפלו כלחת דליכא גמרו צאיסור הכי נמי דשרי דזה היה גורם מותר: דימנה. מן האסירה: יוליד הנאה לים המלח. דמי ע"ס^א מכל מקום שמעינן ליה כל כמה דלא ממתי הנאה לים המלח מודה הוא לת"ק צין אחדש יותן צין אישן יוצן^א צין אאיסור פת אלמא כיון דקמתי חדש יותן אית ליה זה היה גורם אסור והא דתניא לעיל חדש יוצן צנן היא דפליגי עליה דר' ואמרי הפת מותרת משום דלא חשיבא להו הנאת היסק ואפילו צגורם אחד לצדו משום דליתיה לאיסורא צעיינה וכל סכן צתנור שאינו נאכל הוא צעצמו ואין הנאתו צגורם אחד לצדו אלא צשני גורמים שלו ושל היתר. ואס תאמר לרנן יוצן למה לי הא שרו לפת האפריה צהיסק איסור הני מילי דיעבד אכל לכתחלה לא קא שרו לאפות צהיסק איסור ולקמן^א פריך ע"ס דאיסור לרנן היכי משכחת לה דאסירי מדאורייתא. והוא הדין דמתי לאוקמנא להא דחדש יותן דלעיל כתנא קמא דר' אליעזר אלא משום דלא ידעינן מנו וניחא ליה למינקט ר' אליעזר והוא ומחלוקתו קאמר: א"ב. דפרכת דילמא שאני ליה אמאן תרמייה להא דתניא לעיל גבי ערלה יותן על כרחין כיון דלא משכחת תנא דאמר זה היה גורם אסור אלא רבי אליעזר ומחלוקתו צמסכת ע"ז^א) וחזינא סתמא דתני צשאר איסורי נמי הכי רבי אליעזר קאמר לה ולא שני ליה: אמר אביי אם תמצוי לאומר. צרייתא מפורשת הכי דכי היכי דאסר רבי צפת הכי נמי אסר צתנור ואע"פ שאין עצמו נאכל דאית ליה זה היה גורם אסור

ורישא דצרייתא דלעיל דערלה רבי קאמר לה כולה: היינו ר' אליעזר. צניחמא וליכא למיצעי מדי: ואם תמצוי לאומר. דקצירא ליה זה היה גורם מותר ורישא דההוא לאו רבי הוא אלא רבי אליעזר הוא והתם צפת הוא דאסר רבי משום דיש צצח ע"ס צגופה ונמנא כשאוכלה גופו הוא הנהנה מן האיסור צגורם אחד אכל צתנור חדש וליינו שרי: הני קצרות כוסות וצ"חיות. של חרס שטרפן צעצי אסירה^א) אסירי אפילו לרבי דהא יש צצח ע"ס צהן והנאחן צלא גורם שני הוא ועל ידי גורם ראשון הוא משתמש צהן הנאת גופו ולא דמו לתנור דלא מטיא הנאה לגוף מיניה עד דליכא גורם שני: בי פ"יג. רבי דלא אסר אלא צפת ור' אליעזר אית ליה זה היה גורם אסור וקדירה שאין הגוף נהנה מהן עד שיצא גורם שני והוא של היתר: קדירה. שטרפה כשהיא חדשה צעצי איסור: דהא מקב"ה בישול"ה. ואיכא הנאת תשמיש שמשתמש צה צלא גורם אחר אכל תנור אין נוחנין צו פת אלא לאחר הסיקה של גורם היתר: איפכא תני ל"ה. להא צרייתא דלעיל ואיפכא אתנייה: ואי בשית אימא. שמואל נמי הכי אתנייה ואית ליה דר' אסר ורנן שרו ואיהו הפך לה כדי שלא ילכו צני אדם אחר רצים להחיר דצעלמא צמחלוקת אחרות שחלקו רצים על רבי קצירא ליה לשמואל דאע"ג דהלכה כרבי מחביריו צמקום יחיד אין הלכה כמותו מחביריו כלומר צמקום רצים וצאה קצירא ליה דהלכה כמותו ואע"ג דרצים פליגי עליה: אפכה ואתנייה. אפכנה ואשנינה כי היכי דתיקו הא מילתא דאיסורא צסר רנן ועשו צני אדם כמותן שהכל הולכין אחרי רצים שאס אני אומר הלכה כרבי שהוא יחיד לא יאמינו לי: גחלים עוממות. כציות כדכתיב (יחזקאל לא) ארויס לא עממוהו ומתרגמינן כהה עמיא: לאוחשות. גחלים ציערות נראות כמתנענעות ולוחשות זו לזו: אסורין. לרבי: כנגד הפת מצעיר הע"ס צפי התנור: ע"ס

כל שעה

פרק שני פסחים

כו.

עד שיהא בו כדי להחמין. פי' צאיסור דאי יש צאיסור וגם צהיתר כדי להחמין נראה לרשצ"א דשרי דהא צפ"א^א צתרא דמסכת ע"ז (דף סח.) תניא שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לעיסה וצוה כדי להחמין וצוה כדי להחמין וחימנא אסור ור' שמעון מתיר והשתא הוי ר' שמעון כרנן^א דהכא והא דתנן צסוף פ"ק דתמורה (דף יב.) אין מחמין אחר מחמין [אוסר] אלא לפי צשצן צצה שאס נפל שאור של תרומה צעיסה וחימנא וחזרה ונפלה לעיסה אחרת גדולה מנאת אס יש צשאור כדי להחמין השנייה אסורה אע"פ שנתחמנה על ידי שאור של איסור ועל ידי עיסה ראשונה שהיה של היתר ומוקמינן לה התם כרנן דהכא אור"י מתי למימר דהתם מיירי כגון שאין צעיסה כדי להחמין וצשאור של תרומה יש כדי להחמין: נתערבו באחרות. אור"ת דלא גרסי' ואחרות צאחרות דצקדר המשנה לא גרס ליה לא צמסכת ע"ז ולא צקדר זרעים^א: וכן היה רבי אליעזר אוסר בב"א יאסורין שבתורה. השתא משמע דכלל מקום אית ליה לרבי אליעזר דזה היה גורם אסור ותימה לרשצ"א דתיקשי מהכא לרצ הונא צר חיננא דתניא צתמורה צפרק כל האסורין (דף ל: ושם) כל האסורין לגבי מוצח ולדומיהן מותרין ותניא עלה ר"א אסר וקאמר רצ הונא צר חיננא מחלוקת כשעיצרו ולצסוף נרצשו דרבי אליעזר סצר עוצר יך' אמו הוא אכל נרצשו ולצסוף עיצרו ד"ה מותרין אלמא לרבי אליעזר זה היה גורם מותר^א: ובהא אפי"ו מחביריו. וטעמא דרבי משום דיש צצח ע"ס צפת ולא מטעם דזה היה גורם דשמואל פסיק צהדיא צפרק כל הצלמים (ע"ז מט.) הלכה כר' יוסי דזה היה גורם מותר:

מכלל ואב"א בעלמא קסבר שמואל^א הלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו ובהא אפי' מחביריו וסבר אתנייה איפכא כי היכי דניקום רבנן לאיסורא: בישלה על גבי גחלים דברי הכל הפת מותרת: (אמר^א) רב יהודה אמר שמואל ור' חייא בר אשי א"ר יוחנן חד אמר לא שנו אלא גחלים עוממות אבל גחלים לוחשות אסורין וחד אמר דאפילו גחלים לוחשות נמי מותרין בשלמא למ"ד לוחשות אסורין משום דיש שבח עצים בפת אלא למ"ד אפילו לוחשות פת דאסר דיש שבח עצים בפת לרבי היכי משכחת ליה א"ר פפא כשאבוקה כנגדו^א מכלל

ליה ואב"א בעלמא קסבר שמואל^א הלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו ובהא אפי' מחביריו וסבר אתנייה איפכא כי היכי דניקום רבנן לאיסורא: בישלה על גבי גחלים דברי הכל הפת מותרת: (אמר^א) רב יהודה אמר שמואל ור' חייא בר אשי א"ר יוחנן חד אמר לא שנו אלא גחלים עוממות אבל גחלים לוחשות אסורין וחד אמר דאפילו גחלים לוחשות נמי מותרין בשלמא למ"ד לוחשות אסורין משום דיש שבח עצים בפת אלא למ"ד אפילו לוחשות פת דאסר דיש שבח עצים בפת לרבי היכי משכחת ליה א"ר פפא כשאבוקה כנגדו^א מכלל

ליה ואב"א בעלמא קסבר שמואל^א הלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו ובהא אפי' מחביריו וסבר אתנייה איפכא כי היכי דניקום רבנן לאיסורא: בישלה על גבי גחלים דברי הכל הפת מותרת: (אמר^א) רב יהודה אמר שמואל ור' חייא בר אשי א"ר יוחנן חד אמר לא שנו אלא גחלים עוממות אבל גחלים לוחשות אסורין וחד אמר דאפילו גחלים לוחשות נמי מותרין בשלמא למ"ד לוחשות אסורין משום דיש שבח עצים בפת אלא למ"ד אפילו לוחשות פת דאסר דיש שבח עצים בפת לרבי היכי משכחת ליה א"ר פפא כשאבוקה כנגדו^א מכלל

עצים וכן הקדרה אינה מבשלת אלא בעצים שנמצאו התנור והקדרה איסור והעצים שמדליקין בהן תוך התנור ותחת הקדרה של היתר והרי שניהם גורמין לאפיית הפת ולבישול מאן דאמר זה היה גורם מותר גס אלו מותרות ומאן דאמר אסור גס אלו אסורות. איכא דאמרי בקדרה דברי הכל אסור מאי טעמא דהא קדים עייל בישולא מכח הקדרה מקמי דניתי כח עצים. שמואל הוה מהפיק דברי רבי לרבנן ואמר וחכמים אומרים הפת אסורה וגם הברייתא דתניא וחכמים אומרים הפת מותרת הוה מהפיק לה ותאני וחכמים אומרים הפת אסורה כי היכי דתיקום דרבנן לאיסורא וקיימא לן הכי: בשלה על גבי גחלים דברי הכל הפת מותרת יש מי שאומר לא שנו אלא גחלים עוממות קרובות לכבוי מלשון (יחזקאל ל"א ח') ארויס לא עממוהו וכמורה (איכה ד' א') איכה יועם זהב דהא קלי ליה איסורא אבל גחלים לוחשות הפת אסורה. ויש מי שאומר אפי' לוחשות הפת מותרת אי הכי לרבי קסבר יש שבח עצים בפת היכי

עין משפט

נר מצוה

נג א מ"י שס עוש"ע שס: נד ב מ"י פט"ז מהל' מאללות אסורות הל' כג טוש"ע שס סעיף ה': נה ג ד מ"י שס הלכה כד טוש"ע שס סעיף ו ז:

הגהות וצינונים

א) בכ"א אסורה (וכ"ה במשנה ע"ז), ובקצת כ"י הפת אסורה (וכ"ה במשנה שבירושלמי שם): ב) צ"ל אמרו (גליון: ג) [נראה שהוא טעות הדפוס] (גליון: ד) צ"ל שקידם ובי"ק את האיסור (בארות המים: ה) אולי צ"ל קודם שנפל בו היתר דהוא"א (וכלשון רש"י בע"ז מט ע"א) ו) רש"ל מוחק זה (גליון: ז) "בין אישן יוצן" ליתא בכ"י וכ"ה נכון (ד"ס: ח) רש"י על הר"ף ור"ן בעצי איסור, ועיין רש"ש ופנ"י: ט) צ"ל והא דבפרק (מהרש"א, עי"ש):

רבינו חננאל

אומרים בין שנפל בתחלה בין שנפל בסוף לעולם אין אסור עד שיהא בשאור של תרומ' כדי לחמץ. ואמר אביי לא שנו שאם יהיה האחרון שאור של חולין שהעיסה מותרת. אלא שקדם וסלק את האיסור שיחמין. אבל לא קדם וסלק את האיסור אפי"ג שהאחרון חולין אסור ש"מ לר' אליעזר זה היה גורם אסור. ודחי' וממאי דכדאביי היא דלמא טעמא דר' אליעזר דסבר הכל אחר גמרו אי גמר באיסורא אסור אי גמר בהיתרא מותר בין סלקו בין לא סלקו לא שניא לפיכך שנה אחר אחרון אני בא אבל הכא שנתערבו שבח עצים ושבח תנור ובכת אחת הן באין על הפת דברי הכל שרי. אלא הא ר' אליעזר דתנן בע"ז פ"ג נטל הימנה מן האשרה עצים והסיק בה התנור (כ"ו) עד ר' אליעזר אומר יוליד הנאה לים המלח כ"ו. פי' כשיעור שכו אפיית הפת יפדה הפת ויוליד דמיה לים המלח. קתני מיהת הפת אסורה ש"מ לר' אליעזר זה היה גורם אסור. ודחי' שאני התם משום חומרא דע"ז. אם כן הערלה וכלאי הכרם לאיזה איסור נדמה אותם. ועוד תניא בהדיא וכן היה ר' אליעזר אוסר בכל איסורין שבתורה אליבא דמאן דאמר דלרבי זה היה [גורם] מותר והכא בפת אמאי אסר משום דיש שבח עצים בפת סבירא ליה ומש"ה קתני הפת אסורה. קצרות וכוסות וקיתונות וצלוחיות שנבשלו בעצים של איסור דברי הכל אסורות דחד גורם הוא. בתנור וקדרה פליגי כי התנור אינו אופה אלא ע"י הדלקת

נא א מ"י פ"ז מהלכות
ע"ז ה"י וטעם י"ד
ס"י קמץ סוף פ'
נז ב ג מ"י פ"ט מהל'
פסולי המוקדשין הלכה
יג:

רבינו חננאל

משכחת לה. ושני'
בשאבוקה כנגדה ומכח
האבוקה נאפת. ורבנן
דשירי אפי' כשאבוקה
כנגדו עצי אסור היכי
משכחת לה. ושני'
בשרשפא פ"י כסא לשבת
בר כגון זה אסרה תורה:
בעי מיניה רמי בר חמא
מרב חסדא תנור שהוסק
בעצי הקדש ואפה בו פת
לר' המתר (מהן) וא"ל
הפת אסורה ומה בין עצי
הקדש לעצי ערלה אמר
רבא משום דערלה בטלה
במאמץ והקדש אפי'
באלף לא בטיל. קשיא
ליה לרבא והא קי"ל כי
המסק בעצי הקדש מעל
וכיון דמעל נפקי להו
העצים לחולין (ואמאי)
הפת אסורה. ומשני רב
פפא בעצי הקדש
שאמרנו במאי עסקין
כגון שהקדישם בתורת
שלמים וכו' יהודה (דחנין)
בקדושין פ"ב הקדש
בשוגג מתחיל במזיד אין
מתחיל במזיד מאי טעמא
אינו מתחיל משום דלאו
בר מעילה הוא הכא נמי
בעצי הקדש המוקדשים
בתורת שלמים כיון
דשלמים לאו בני מעילה
גינהו לא נפקי לחולין.
ומקשי' וכל היכי דמעל
המסק נפקי לחולין
והניח כל הנשרפין אפר
מותר חוץ מעצי אשירה
ואפר הקדש דלעולם
אסור ואי אמרת מעל
המסק תפקי לחולין
אמאי אסור. ושני' כגון
שנפלה דליקה מאיליה
דליכא איניש דלימעול'
לפיכך תאני אפר הקדש
לעולם אסור. רב שמעי' אפר
אמר האי דקתני אפר
הקדש לעולם אסור כגון
תורמת הדשן שטעון
גניזה. ושמעיה ז"ל תורמת
הדשן שהוא טעון גניזה
בסוף תמורה כדתינא
ושמו אצל המזבח ושמו
בנחת ושמו כלו (בנחת)
ושמו שלא יפור. ר'
יהודה אומר אין ביעור
חמץ אלא שריפה. תניא
אמר ר' יהודה אין ביעור
חמץ אלא שריפה והדין
נותן ומה נותר שאינו בכל
יראה ובבל ימצא וכו' עד

תורה אור השלם

(א) וְלִבֶּשׂ תִּפְתָּן מִדֹּר כִּד
וּמִכְנָסֵי כִד וְלִבֶּשׂ עַל
בְּשָׂרוֹ וְהָרִים אֶת הַקֶּשֶׁן
אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת
הָעֵלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ
אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ: (ויקרא יג)
(ב) שְׂבָעֶת יָמִים מִצֹּאת
הַמִּזְבֵּחַ אֶת פִּיּוֹם
הָרִאשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאֵר
מִכְסִּיכֶם בִּי כָּל אֶבֶל
הַמִּזְן (וּבְרִיתָהּ) תִּנְפֹּשׁ
הָהוּא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם
הָרִאשׁוֹן עַד יוֹם
הַשְּׁבִיעִי: (שמות יב, טו)

מבאר

דרבנן שרו בשאבוקה כנגדו. ואם תאמר לרבנן הואיל
ובאבוקה כנגדו חשיב כמו שלהבת צלה מן הגחלים מאי
פריך בסוף לולב הגזול (סוכה מ). ובהגזול עדים (ב"ק קא:) והא ליכא
עדים דמשחן שהנחתן וציעורן שיהא שעת הנאה מצוערין
הן כבר צמקוס השלהבת ויש לומר
משום (ה) דשיעור כזה לא חשיב הנאה
אחר ציעורן לענין שציעית שהרי
באכילה דמינה ילפינן התם ליכא
לגמרי הנאה וציעורן שיהא שעת
הנחתן אלא אחר שעתו גחלים לגמרי
ולרבי עדים דלא משחן נמי הוה ליה
למימר וציעורן שיהא הנחתן לגמרי
הואיל ורוב הנאה אחר ציעור אית לן
למימר דלא אסרה תורה בהן אלא
חימה לנאמן דלמיר לוחשות לרבי
אסורים אמאי לא אסר בכל עדים
בציעית שהרי הנחתן וציעורן שיהא
הואיל ולא חשיב להו מצוערות כשהן
לוחשות דבאותן הו עיקר הנאה:
הקדש אפי' בא"ף לא בטיל.
חימה מה חומר הוא זו
הלא הקדש דבר שיש לו מתירין הוא
ע"י חילול ומטעם זה אין דינו להיות
בטל אפילו באיסור קל ואפילו מדרבנן!
כדאמרין גריס צ"ה (דף קא):
בעצי ש"מ. ה"מ לאוקמי
בעצי הקדש וצמוד
ואליבא דרבי יהודה אלא דלאו
אורחא דמלתא לעצור צמוד:
ורמינהו ב"ה הנשרפין וכו'.
ה"מ לאוקמי בעצי
שלמים: **חוץ מעצי אשירה.**
חימה לרשב"א! חימה כעצמה
גוללים שנשתברה מאיליה דשריף
כדאמרין צפרק כל הגלמים (פ"ז
מא): ואין לומר דהכא מיירי באשירה
של ישראל דאין לה ציטול עולמית!
דהא בסוף תמורה (ד' לה.) מפרש
דלחכי לא עריב ותני אפר הקדש
ואשירה לעולם אסורין משום דאשירה
יש לה היתר אם שורפה ע"ג דנעולה:
אין ביעור חמץ אלא שריפה.
נראה דהלכה כרבי יהודה

דסתם לן תנא כותיה צפרק צמחא
דתמורה (ד' לה.) וא"ת א"כ צהא
דאמר ר' יהודה סוכה אינה נוהגת
אלא בצרע מינין שגלולצ יהא נמי
הלכה כמותו דהתם נמי לא פליגי
רבנן אלא מטעם דכל דין שמתלחו
להחמיר וסופו להקל (ג) אין דין
וצפ"ק דסוכה (ד' יא.) סתם לן תנא
כרענן דקתני הדלה עליה את הגפן
ואת הדלעת אם קצצן כשירה וי"ל
דהכא קיימא לן כרבי יהודה משום
דין אחר דיליף צמה מזינו אף על גב דאמרנו לו חטאת העוף
ואשם תלוי יוכיחו ושתיק מ"מ לדין סבירא לן כרבנן דאמרין
חטאת ואשם צריפה וליכא תוכיח: **מה** נותר בשריפה אף
חמץ בשריפה. וא"ת למאן דדריש לעיל (ד' לה.) הותר צריפה
ואין דבר אחר צריפה היכי ליף רבי יהודה חמץ צריפה
מותר ומיך רשב"א דלית לן למעוטי מותר אלא שאר איסורין אכל
חמץ דדמי לנותר צמח וצבל תומירו לא ממעטינן וא"ת לעיל היכי
ליף שאר איסורין צמח ענין נוקי קרא צמח צפסם דוקא דדמי
חלבו ש"י שור הנפקא יוכיח. הקשה ריב"ז היא גופה נילף

צפרק קמא (דף יז:) לרבי יהודה אכל צערת ציעורו השבתו צבל
דבר גבי פלוגמיהו מיהא קולא היא צמי שהוא רוצה ללכת
צשיירא או"י צתוך שלשים דאמרין (ז) זקוק לצער וכשאין עדים
לשורפו יהא יושב וצבל ולא יצערנו: ודנו דין אחר. שאינו קל
וחומר אלא גזירה שיהא לקולא וצין לחומר צמח חולין
דגזירת הכתוב הוא ואין להשיב עליו תחלתו להחמיר וסופו להקל:
חמץ
ליה טפי וי"ל דלחמץ צפסם לא נריך (קרא) דמאי למילף צמה מזינו:
מותר שיהא צריפה דדמי ליה ומיך דלא דמי ליה צבל תומירו:

עצים דאיסורא. דמתכרי צהנאה לרבנן היכי משכחת לה:
בשרשיפא. כסא ליצב עליו או להדוס רגליו דהנחתן כשהן צעין ועל
ידי ממש אכל הנאת היסק אין הנחתו אלא לאחר ציעורו או צערת
ציעורו: בטיילה במאיתם. הלכך לא חמירא משכלה ונצער איסורו:
והלא מעל המסק. וחיצי קרבן
מעילה וכל דבר שאין צו קדושת הגוף
כגון צהמה שאינה של קרבן וכלי
שאינו כלי שרת כיון שמעל בו ילא
לחולין דתן (מעילה דף יט:) אין מועל
אחר מועל צמקדשין אלא צהמה
וכלי שרת צבלצ אכל כל מידי אחרתא
וממעילה ראשונה נפקא לחולין דקי"ל!
אין מעילה צמ"מ אלא שיעוי שנשתנה
מקדושתו ואמאי פת אסורה הא
קודם שנחתו הפת היה היסק
חולין: בעצי ש"מ. שהתפסן
לדמי שלמים למוכרן וליקח צדמיהן
שלמים וקדשים קלים אין להם
מעילה דלאו קדשי ה' קרינן ציה
שכונן לצעלים ואין לגזיה בהן אלא
לאחר זריקת דמים את האינוורין
ואיסורא מיהא רכיבה עליהו
וממעילה הוא דאדמיטעי צמסכת
מעילה: ואליבא דרבי יהודה.
פשט ליה רב חסדא צקדושין צפ"צ
(דף נה.) דלמיר הקדש צמוד אין
מתחיל אם נהנה ממנו צמוד לא
יכא לחולין הלכך צשלמים שוגג
דידכו צמוד דהקדש דהא לאו צמי
מעילה גינהו. והכי נמי הוה מצי
למימר הכא כשהסיקו מויד עסקין
מיהו שהסיקו משמע שוגג ומויד וכוין
דמאי לאוקמה צין צשוגג צין צצמוד
לאוקמה: ב"ה הנשרפין. צשילה
פרק צמחא דתמורה (ז) מפרש אלו
נשרפין ואלו נקצרין: ואפר הקדש
צצוים אפור. להכי נקט גצי הקדש
לעולם וגצי אשירה לא נקט לעולם
משום דאשירה יש לה היתר אם
שורפה ע"ג וצמלה אכל הקדש אין
צו ציטול והכי מפורש צשילה
תמורה: רמי צר חמא ורצ שמעיה
אאפר הקדש לעולם אסור מהדרי:
באותו אפר שציעון גניזה. קאמר
לעולם אסור וכו' אפר של תרומת
הדשן שלא הימה מעילה צהסיקו:
ב"ה דין שאתה דן. שמתחלתו
אתה דנו כדי להחמיר עליו שהרי
חומר הוא ואתה מציא לו חומר
אחר דקאצמרת חמץ שהוא צבל
יראה אין דין שטעון שריפה וסופו
נמאץ שחומר שאתה מוסקיף עליו
גורס לו להקל: אינו דין. שהרי
הדין מלמד שיהא חומר והרי הוא
מקילו: שאם לא מצא עצים יושב
ויבטל. צממיה ואף על גב דאמרין

צפרק קמא (דף יז:) לרבי יהודה אכל צערת ציעורו השבתו צבל
דבר גבי פלוגמיהו מיהא קולא היא צמי שהוא רוצה ללכת
צשיירא או"י צתוך שלשים דאמרין (ז) זקוק לצער וכשאין עדים
לשורפו יהא יושב וצבל ולא יצערנו: ודנו דין אחר. שאינו קל
וחומר אלא גזירה שיהא לקולא וצין לחומר צמח חולין
דגזירת הכתוב הוא ואין להשיב עליו תחלתו להחמיר וסופו להקל:
חמץ
ליה טפי וי"ל דלחמץ צפסם לא נריך (קרא) דמאי למילף צמה מזינו:
מותר שיהא צריפה דדמי ליה ומיך דלא דמי ליה צבל תומירו:

חזר

(א) [ענין כזה ממלא ראש
השנה כח.], (ב) תמורה
דף לה. (ג) ענין חסדי
מנחת דף נב. ד"ה ואין,
(ד) תמורה לה. לעיל כו.
(ע"ש. ה) [לעיל ה יב:
כא. תמורה לה.],
(ו) מעילה יח. (ז) דף ז.
(ח) דף לה. (ט) [לעיל ג.
(י) סוכה לא. (כ) [סוכה
לו וס.].

הנהגות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מכלל וכו'
ויש לומר דמשום שיעור
מועט כזה לא חשיב:
(ב) ד"ה אין ציעור וכו'
וסופו להקל אינו דין:

גליון הש"ס

גמ' ב"ה דין שאתה דן
תחתיו יעביץ. ע"י
שנת קלו ע"צ חוס' ד"ה
דמילא וזממס יב ע"ג
מד"ה צן עול:

הנהגות וצינונים

(א) בכ"י אמר רמי. ועיין
הנהגות יעביץ וסדר
הדורות: (ב) בבכ"י אי
קשיא צ"ה הא קשיא צ"י
(וכ"ה נכון. דקיס):
(ג) עיין פיה"מ לה"מ
סוף תמורה ובחבור
ס"ב מהל' תומ"ס דנר'
שגרם שלא יתפור. וכן
העתיקו הותים יומא טט
ע"ב ד"ה והרי ובהא א"ש
הלימוד שטעונין גניזה
(רש"ש: [ד] "א"י ליתא
בכ"י המובאים בד"ס
הנמוך שובני" (וכן
העתיק השגת אריה ס'
עז.) ויש מגידיס או
העושה את ביתו
אוצר בחור (רש"ש):
(ה) צ"ל בדריבנן (יעב"ץ
על פסקי תוס' ס' ע'):
(ו) אולי צ"ל צריש
צקיש (מראה כהן):

ליקוטי רש"י

ב"ה הנשרפין. כגון חמץ
ותמורה וערלה וכלאי
הכרס אפני מותר ליתוס
גזדים. כגון שנפלה
דליקה דאשירה בעצי
הקדש דאליבא אינש
דנמיצה. דלי הדליקה
אזם מעל המסק ופסק
אפר לחולין. והנך דטעונין
שרפה גלצ שום מעילה
לא אפני לחולין דקלישא
קדושתיהו הואיל ונפסקו.
ואם דקמי אפר הקדש
אסור היכא דליכא מעילה
ולא הוה איניש דלמעול
ועני' הקדש קאמר. רב
שמעי' אומר באותן
שטעונין גניזה. דאפר
הקדש אסור צמלא קומץ
של דשן קאמר, שההן
חורס ככל יום שמיים
ויטונו אלא המזבח כדאמר
צפ"צ דיומא (דף לה.)
נאמר כאן והריס ונאמר
להלן והריס מה להלן
קומטו אף כאן קומטו
(תמורה לה.). דתניא
ישמו אצ"ל המזבח
ישמו בוצ"ל. אלמא
טעונה גניזה [לעיל כו.
ד"ה תרומת]. וכיון דטעון
גניזה אסור צהנאה
[תמורה לה.].

עין משפט
גור מצוה

ג א מיי פ"ג שם הלכה יא סמוג שם טו"ע א"ח ס"י תמה ס"ז וסי' תמג ד ב מיי פ"א שם הל' ט סמוג שם טו"ע א"ח ס"י תמג סעיף א:
ה ג מיי שם הלכה ב:
ו ד מיי פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הל' טו סמוג לאוין קלט:
ז ה מיי פ"י מהל' ע"ז הלכה ד נוס"ג מהל' וזה ומתנה ה"א:}

גליון הש"ס

גמ' איתתני מנייה קמ"ז, ע"י לעיל דף ה ע"א מד"ה ואומר: תוס' עבר זמנו וכו' דדרך התנא, ע"י עירובין ל ע"ז מד"ה ולפיכך עליה. ועיין לקמן לה ע"ז וז"ע:

תורה אור השלם

(א) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם זָכוּר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יָצִאתֶם מִמִּצְרַיִם מִבְּרִית עֲבָדִים בְּיַד בְּרוֹן דָּ הַחוּצָא וְיָצִאתֶם מִתַּבְּנֵי מִצְרַיִם לְעָבְדֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא יֵאָכֵל חֶמֶץ: [שמות יג, ג]

(ב) לֹא תֹאכְלוּ כֹל נִבְלָה לֶגֶר אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיהָ תִּתְּנֶנָּה וְאֹכְלוּ אוֹ מִכֹּר לְנֹכְרִי בִּי עִם קְרוֹשׁ אֶתָּה לֵב אֱלֹהֶיךָ לֹא תִּשָּׂא לְךָ בְּחֶלֶב אִפּוֹ: [דברים יד, טא]

ג) וְאֲנִשִּׁי קִרְשׁ תִּתְּנוּ לִי וְכִשֹּׁר בְּשִׁדְהָ תִּתְּנֶנָּה לֹא תֹאכְלוּ לְחֶלֶב תִּשְׁלַכְנוּ אֹתוֹ: [שמות כב, י]

כא:

רבי יהודה אומר כותח וכל מיני כותח, אור"י בשם ר"ת דר"י אחי כצ"ה ואסר ככותח משום דשם צעלוי עליו ויודעים שהוא כותח של פלוני ויסברו שמכרו בפסח ע"י נכרי אי נמי יסברו שנפסח מכרו ישראל לנכרי ולכן אסר ר' יהודה למכור כותח לנכרי וא"ש אף לר"ת דמפרש ברש אלו עונדים (לקמן מז) דמותר להשהות כותח בפסח:

חרכו קודם זמנו מותר בהנאה אף לאחר זמנו, וכגון שנפסל מלאכול לכלז דצענין אחר לא הוי שרי דומיא דפת שעיפשה צפ"ק (דף טו:): **עבר** זמנו אסור בהנאה פשיטא, רש"י ל"ג פשיטא דהא רבי יוסי הגלילי פליג ושרי תמך בהנאה כל שבעה ואין לפרש פשיטא דאסור בהנאה מדיוקא דרישא * דדרך התנא כזמה מקומות לכפול את דבריו ועוד דלא משני שפיר וגרסה דפרץ פשיטא משום דתנא צפ"ק (דף יא:) דשורפין תמך אלמא אסור בהנאה דלר' יוסי הגלילי א"ל לשורפו אלא יריצנו לפני כלזו או ימכרו לנכרי:

בהדי דקשריף צ"ה ציתתני מיניה, משום דלר' יהודה דאמר תמך בשריפה אפרו מותר דמינא צפ' בתרא דתמורה (ד' גז.) כל הנשרפין אפין מותר וקס"ד צהדי דקשריף ליה ליתמי מיניה אצל לרצנן דאין מזותו צשריפה והוי מן הנקברים דאמרינן צפרק בתרא דתמורה אפין אסור ופשיטא^[1] לדידהו דצהדי דקשריף ליה אסור ליהנות ממנו:

כל מקום שנאמר **לא יאכל**, וא"ת יהא נהנה מתמך בפסח צברת דהא כתב כי כל אוכל תמך ונכרתה וכי תימא אין הכי נמי א"כ לקמן (דף גז:) דצעי מאי איכא צין חזקיה לר' אבהו לימא דאיכא צינייהו הא ואור"י דלא יאכל ולא תאכל ילפינן מלא תאכלו אצל כי כל אוכל לא ילפינן מלא תאכלו:

ליכתוב רחמנא תתננה ואב"ה וכו', משמע דאי הוי כתב הכי לא הוה דרשינן אלא כר"מ וכן צלצרו נשך (צ"מ סא.) גצי נשך ומרצית והא דאמר' צקדושין (ד' גז:) ורצנן אי ס"ד כרצי יוסי הגלילי ליכתוב רחמנא מפני שיצה תקום והדרת תקום והדרת פני זקן היינו משום דלשון והדרת לא שייך אמפני ולשון פני לא שייך אתתקום והזין קראי דאין להן הכרעה שאת ארור מחר משוקדים וקס (יומא ד' גז:) אין ענינם לכאן דהתם מזי קאי דלעילי או אלתחת אצל הכא תרווייהו לא מזי קיימי אגר לחודיה או אנכרי לחודיה וצפ"צ דזנחים (ד' כז.) פליגי תנאי גצי ולקח הכהן מדם התטאת צלצצו ונתן איכא דמוקי צלצצו אלקיחה ולא אנחניה משום דפשטיה דקרא קאי אלקיחה משום דמשכחת דזוכתא אחריעא ולקחת מדם הפר ונתת על קרנות המזבח צלצצנך דקאי צלצע אנחניה ואיכא דמוקי לה אתרווייהו משום דמשמע ליה אלקיחה כפשטא דקרא ואנחניה נמי דמוכח צקרא אחריעא^[2]:

בשרמא

רבי מאיר, תימה לר"מ נמי יקשה דהא אלעטרין לאקדומי נתינה דגר ותי' ר"י דודאי אי לא הוה כתב קרא כל עיקר הוה ידעינן מסבבא לאקדומי אצל השתא דכתב

נתינה" תתננה ואכלה ומכור אי לא הוה כתב אזי ה"א דאתא למידרש שאין נריך להקדים זמין ליכתב נמי גר ונכרי דאי לא הוה כתב אלא גר הוה אמיעא דאתא למעוטי נתינה דנכרי ואי הוה כתב נכרי נכרי לחודיה הוה אמיעא דאתא למעוטי מכירה דגר:

ר' יהודה אומר כותח וכל מיני כותח, אור"י בשם ר"ת דר"י אחי כצ"ה ואסר ככותח משום דשם צעלוי עליו ויודעים שהוא כותח של פלוני ויסברו שמכרו בפסח ע"י נכרי אי נמי יסברו שנפסח מכרו ישראל לנכרי ולכן אסר ר' יהודה למכור כותח

כל שעה פרק שני פסחים

ר' יהודה אומר כותח, ונתנין צו פירורי לחם ואסור משום תמך: ש"שים יוב. דס"ל כצ"ש זה אינו נאכל מהר שאין אוכלין אותו אלא מטבילין צו, והני שלשים יום משעה שחל עליו חובת ציעור מששואלין צהלכות הפסח": ומותר בהנאותו. קס"ד אשעה שמותר לאכול קאי: פשיטא, דהא אמרת מאכיל ומוכר

היינו הנאה: **לא צריבא בו**, והאי מותר אלאחר זמן קאי וכגון שחרכו צאור יפה קודם זמנו שצטל טעמו ומרצימו: **עבר (ג) זמני אסור בהנאה** צשעות דרבנן ה"ג ולא גרסי' פשיטא דהא אפי' צפסח אילעטרין לאשמעי' דהא איכא רצי יוסי הגלילי דשרי בהנאה כל שבעה לקמן^[3]: **צשעות** דרבנן, כלומר האי זמנו זמן אכילתו משמע ואפילו שעה ששית שאין איסורו אלא מדרצנן הוי אסור אף בהנאה: **משש שעות**, על כרחן מתחלת שש משמע דאי לאחר שש דאסור מדאורייתא מאי אתא לאשמעינן פשיטא דאין מקדשין צאיסורי הנאה^[4]: **חיצי** קורדניתא, קשות הן ואפ"ה אס צאו למשש תמך כגון שנפלו עליהן מיס אסור:

פשיטא, דהא אמרת אסור בהנאתו: **לא יאכל**, מדקרינא לא יאכל^[5] משמע לא יהא צו היתר המציא ל ידי שום אכילה וסתם הנאות ל ידי אכילה הס צאות שלוקח צדמים דגר מאכל: **עד שיפרוץ** צף הכתוב בו, היתר הנאה כדרך שפרט לך צנצלה שלא היה כתוב צה אלא לא תאכלו והוצרן להתיירא צהנאה דכתיב צו מכור לנכרי צמכיה לא גרסינן" אלא ה"ג כדרך שפרט לך צנצלה דתינא וכו': **ת"ל** צגר תתננה ואב"ה או מבור, דרוש ליה אגר וכן גצי לנכרי נמי דרוש תתננה ואכלה או מכור לנכרי: **דברים** בכתבן, כך מזותה לא יתננה לנכרי ולא ימכרנה לגר: **או**, לשון חילוק ואי כר' מאיר קאמר קרא דתרווייהו אגר ותרווייהו אנכרי לא נכתוב אז:

צהקדים נתינה דגר צמכירה דנכרי, אס יס גר ליתנה לו נתינתו קודמת למכירתה לנכרי והאי גר צגר תושב קאמר שקיבל עליו שלא לעצוד עכו"ס ואוכל צנלות^[6]: **גר אתה מצווה צהחיותו**, דכתיב (ויקרא כה) גר ותושב ותי עמך^[7]: **פברא היא**, מסבבא אנו יודעינן שנתינה לגר קודמת דחיות הגר מזוה אצל מכירה לנכרי מאי מזוה איכא ואילעטרין קרא תלחך ולאסור ליתן צמתנה לנכרי ולמכור צנלה לגר: **בשרמא**, לר' אבהו אליצא דר"מ מזי למילף מדאילעטרין קרא למישרי צנלה הא כל איסורין צצמורה דכתיב צהו לא תאכל כי הכא אי לא הדר פריט צהו היתרא אסורין הן צאכילה וצהנאה: **אצא**, מנא ליה דילמא האי פרט דנצלה לאו אילעטרין אלא להחמיר ולומר דלנכרי לא תושב שקבל עליו שצע מזות שנצטוו צני נח וצינלה מותרת לו ואמה מזוהה להחיותו דכתיב צגר תושב (ויקרא כה) ותי עמך, צגר במכירה מנין ת"ל צגר אשר בשעריך תתננה או מבור, וקאי אגר דלעיל מנייה לגר לאוקומי קרייה דנתינה אנכרי וכו', **נמצאת** אומר אחד גר ואחד נכרי וכו', אלא כתנס אסור ליתן לו שום מתנה, או, חלוק אלא, צהקדים נתינה דגר, אס יס גר צשערין לא ימכרנה לעו"כ ולהכי אתא או למשעם הכי לגר אשר בשעריך תתננה והוא עיקר מנה או אס אין גר מוכרה לעו"כ (ע"ז ב.).

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) לעיל ג, (ב) צקדושין ט: [ע"ש] צנא קמא מא, [ע"ש] חולין קיד: [ג"ש], (ג) ע"י תוס' דברים מז, ד"ה אמר, (ד) עבודה זרה כ, (ה) אס [לקמן כג:], (ו) ועיין בחוספות צשעות כב: ד"ה איצנעס אימא], (ז) לעיל דף ג, (ח) דף כג, (ט) עיין תוס' לעיל דף ו: ד"ה משש, (י) ע"י חולין קיד: תורה' כדרך שמבאר למה רש"י לא גרס לה, (כ) ע"ז דף סד: ע"י"ש, (ל) תרי"ב שם פירשתי ה ה"א, (מ) [ולקמן כז:], (נ) [וע"ע חוספות יומא לא: גצ: צנא מלענא סא, עבודה זרה כ, חולין קיד:].

הנהגות הב"ח

(א) גמ' בדבריה דלאמר רבה מרבי קודם זמנו: (ב) שם לא לריכא אלא לר' יהודה: (ג) רש"י ה"ג עבר זמנו וכו' דרבנן ולא גרסינן כל"ז:

הנהגות וצינונים

[א] שכן בתירא" ליתא בשבת וברש"י והוסי' כאן וברין" בפי"ק, ותיראה דהוא הנכון (רש"י ע"י"ש, וכו"ה כאן בכת"י: [ב] בכמה ראשונים וכו"י רב במקום "ר' יוחנן" וכלעיל ז ע"א, ועיין צלי"ח ועצי ארויס סי' כח ס"ק כז (ד"ס: [ג] בכמה ראשונים וכו"י נוסף א"ר אצטור, וכמו בקדושין וכו"ק וחולין ובירושלמי (דק"ס: [ד] [ציל במשמע וכן איתא בבבא קמא מא ע"א] (גליון: [ה] **ואב"ה** (גליון: [ו] ציל **פשיטא** (בארות המיס, וכו"ה במלאכ"ש: [ז] שש להוסיף ובכירה (בא"ה"מ):

ליקוטי רש"י

ר' יהודה אומר כותח, נתנין צו תמך כדאמרינן צאלו עונשין ואינו עשוי לאכול יחד אלא לצטט צו ואינו כלה עד זמן מרובה, ש"שים וכן משתמילין לדרוש יום, צהלכות הפסח חלה אחרת פסח עליו [שבת יט.], המקדש משש שעות וצמעה, מתחלת שש דאסורא דרבנן הוא, חיצי קורדניתא, אהמחיס צהרי ארצט קשים הס מאל ואפ"ה אין תושעין לקידושין אס צאו עליהס מיס, ואפ"ג דלמי אסור הנאת תמך דרבנן דש תמפקע קידושין תורה ושרי אשת אש לעלמא הא מתרגי' צמה דזוכתין כל דמוקדש אדעתא דרבנן מוקדש והפקר צ"ח הפקר והס הפקירו ממוט [לעיל ז.], **עד שיפרוץ** צף הכתוב, דמדאילעטרין לאפרס צנצלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה למשרייה צהנאה ולא נכתב צו אלא לא תאכלו ש"מ הא תאכלו איסור הנאה לא ובפסחים פרכינן עלה טובא [קידושין טו:], **כדרך שפרט** צף בבב"ה, שפע"פ שאלא כתב לך אלא לא תאכל הוצרן לפרש צה היתר

הנאה הא כל מקום שלא פירש לך צה היתר הנאה הוי צמשמע איסור הנאה מלא תאכל [חולין קיד: ד"ה ער], לגר צנתינה ולעצוד כוכבים צמכיה ל"ג צנתינה דרבי אבהו, דאי הוה סבירא ליה דצרים ככתבן דוקא חו לא מזי יליף מנייה דסיכא דלא פרט היתר לימסר, דהאי דנצלה לאו אתא להיתר הנאה אלא לאשמעינן דחילופא אסור [קידושין טו: ד"ה ער], צגר אשר בשעריך, גר תושב שקבל עליו שצע מזות שנצטוו צני נח וצינלה מותרת לו ואמה מזוהה להחיותו דכתיב צגר תושב (ויקרא כה) ותי עמך, צגר במכירה מנין ת"ל צגר אשר בשעריך תתננה או מבור, וקאי אגר דלעיל מנייה לגר

לאוקומי קרייה דנתינה אנכרי וכו', **נמצאת** אומר אחד גר ואחד נכרי וכו', אלא כתנס אסור ליתן לו שום מתנה, או, חלוק אלא, צהקדים נתינה דגר, אס יס גר צשערין לא ימכרנה לעו"כ ולהכי אתא או למשעם הכי לגר אשר בשעריך תתננה והוא עיקר מנה או אס אין גר מוכרה לעו"כ (ע"ז ב.).

קדושה. הלכות מאכלות אסורות פ"ח

שולח אדם לעכו"ם ירך וכו' שלמה אין חתוכה לא במאי עסקינן אילימא במקום שאין מכריזין וכו' פירוש שאין מכריזין כשנפלה טריפה במקולין לפי שכל הטבחין ישראלים ונשאו ונתנו בזה ואמרו אב"א במקום שאין מכריזין (וחתוכה לא) גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל (ויחזור וימכרנה *לישראל אחר) ואב"א משם דקא גניב ליה לדעתיה דאמר שמואל אסור לגנוב דעת הצריות ואפי' דעתו של עכו"ם ע"כ נזכר בהלכות מן הגמרא. עוד יש שם ברייתא ואוקמתות בגמרא ולא נזכרו בהלכות ויש בזה דעות למפרשים ז"ל והנהגה אלי בדעת רבינו שהוא סבור להכא במפרש שהירך מצטר כשירה הוא וכן הוא ובה"ג יש לחוש שמא ישראל הרואה שהוא נותנו לו בחוקם כשירה והיא חתוכה סבור דולאי כשירה היא דאי לא לא הוה גניב ישראל דעתיה

דאסור הוא כנוצר פ"ג מה' דעות וסבור ג"כ שגידה ניטל מפני שהוא חתוכה ואמי למזבן מיניה ואוכלה עם גידה וכבר ביאר רבינו למעלה דבשר הנמנא ציד עכו"ם אסור בכל מקום וכפי שיטתו הילכך השתא ודאי ליכא למיתש אלא צכה"ג ובכ"מ ג"כ מותר למכור להם נבלות וטריפות ואומר להן שהן נבלות או טריפות. ויש מחזירין אפי' בטמא ואפי' בפני ישראל כיון שאינו אומר לו שהיא כשירה וזה דעת הרשב"א ז"ל ואפשר שאף הוא דעת רבינו שאין גניבת דעת אלא במפרש לו שהיא כשירה וכמ"ש למעלה. ודקדקו קצת מן המפרשים ז"ל מכאן שרוב המזויין אלל ניקור מומחין מן ישראל ששלח ירך חתוכה לחצירו כדרך שמחתכין אותה מנקרי בשר הרי הוא סומך עליו ואינו נמנע דללת"ה האך נחוש כאן שמא יקחנה ויאכלנה עם גידה והלא אפי'

שלחה לו ישראל נריך לבדוק אם נטל גידה ועוד הביאו ראיות לזה ועיקר. וכמו הרשב"א ול הנוטעין מושכין ידיהם עד שידע שנקר אותה בקי במלאכה עכ"ל:

מזו בל מקום וכו'. בפסחים פ' כל שעה (דף כ"א:): *א"ר אבהו א"ר אלעזר כל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע עד שיפרוט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנבלה. והחלב ושאר הדברים שהזכיר רבינו מפורשים שם:

מזו בל מאכל שהוא אסור בהנאה וכו'. פ' כ"ש (דף כ"ד:): כל איסורין שבמורה אין לוקין עליהם אלא דרך הנאמן וכל דבר הראוי באכילה אין דרך הנאמן אלא דרך אכילה כחקנו.

ועוד יתבאר פ"ד. ואפי' סיכה שהיא קרובה לשחייה אמרו בגמ' גבי רבינא שהיה סך כמו בפרי של ערלה במקום חולי שאין בו סכנה דלאו דרך הנאמן הוא ולפי זה הרי איסור הנאה כדין חצי שיעור שאסור מה"ט ואין לוקין עליו. ומ"ש רבינו והדמים מותרין הוא ממ"ש פרק האיש מקדש (דף נ"ו): המקדש צערלה וכלאוי הכרס וכו' אינה מקודשת מכרן

*[נ"ל לאותו ישראלן]: * והכי איתא בב"ק דף מ"א אבל בפ' כל שעה לא נזכר ר' אלעזר אלא ר' אבהו]:

מזו בל מאכל שהוא אסור בהנאה וכו'. פ' כ"ש (דף כ"ד:): כל איסורין שבמורה אין לוקין עליהם אלא דרך הנאמן וכל דבר הראוי באכילה אין דרך הנאמן אלא דרך אכילה כחקנו.

ועוד יתבאר פ"ד. ואפי' סיכה שהיא קרובה לשחייה אמרו בגמ' גבי רבינא שהיה סך כמו בפרי של ערלה במקום חולי שאין בו סכנה דלאו דרך הנאמן הוא ולפי זה הרי איסור הנאה כדין חצי שיעור שאסור מה"ט ואין לוקין עליו. ומ"ש רבינו והדמים מותרין הוא ממ"ש פרק האיש מקדש (דף נ"ו): המקדש צערלה וכלאוי הכרס וכו' אינה מקודשת מכרן וקדש

*[נ"ל לאותו ישראלן]: * והכי איתא בב"ק דף מ"א אבל בפ' כל שעה לא נזכר ר' אלעזר אלא ר' אבהו]:

לחם משנה

מנבלה אלא מאותו וכיון שהוא פסק כר' יהודה לא היה לו לכחוב טעמא דנבלה דהיינו לר"מ. מיהו לזה י"ל דלא כתב כן רבינו לומר דמהא נפקא ליה אלא לומר לך דאם לא פרט הכחוב היתר כמו שפרט שם אינו מותר בהנאה מדע לך דהא כתב ונחלב שנאמרה בו יעשה לכל מלאכה והתם ודאי אין הכונה מדהוצרך קרא להיתר חלב דא"כ אמאי לא נפקא לן מהיתר חלב בהנאה ולנמי אינטריך בגמרא נבלה לרבי מאיר ואותו לרבי יהודה א"ו דקרא דחלב אינטריך כדכתב רש"י ז"ל בפירוש החומש בפרשת זו יעשה לכל מלאכה בא ולמד על החלב שאינו מטמא טומאת נבלות א"ו דמאי דקאמר רבינו ונחלב וכו' הכונה לומר דאם לא פרט הכתוב בהיתר הוה אסור אבל ה"ה דלא נפקא ליה מהתם ה"ה גבי נבלה דכוונתו כן. ולמה שהקשימי ראשונה נראה ודאי דלא כהרב כ"מ דסובר רבינו חולין שנשחטו בעורה הוו דברייהם ולכך כתב שם שהם דברי קבלה בהלכות שחיטה וכן בפס"ו מהלכות אלו כתב אז חולין שנשחטו בעורה כמו שיתבאר בהלכות שחיטה ומה שהקשה הרב בעל כ"מ בפ"צ מהל' שחיטה דבפרק כסוי הדם משמע דהוו דאורייתא וכו' י"ל דרבינו פסק דהוא דרבנן משום דכיון דהלכה כר"י לגבי ר"מ כדכתיבנא הא לדידיה ע"כ הוו דרבנן דאותו דריש ליה (להיתר) [לאיסור] הנאה לשאר איסורין ולמה שהקשה עוד שם דרבינו כתב שם בפרק ה' מהל' אישות דהמקדש באיסורי הנאה אינה מקודשת ולא חילק בין שאר איסורי הנאה לחולין שנשחטו בעורה גם זו אינו קושיא בעיני דשם כתב ואפילו היא אסור בהנאה מדברייהם כגון חמץ בשעה ששית וכו' אינה מקודשת וא"כ כיון שכתב לאיסור הנאה מדברייהם אינה מקודשת דהיינו חמץ בפסח ה"ה שאר איסורין מדברייהם ואפילו חולין שנשחטו בעורה ואע"ג דהסוגיא שבפרק האיש מקדש קשה לזה כבר כתב שם ה"ה דמירלו המפרשים אותה הסוגיא ואם לפירוש הרב כ"מ דפליג שם על ה"ה וכן הוא דעת הר"ן סוכצדין כדעת רבינו ז"ל דדוקא איסור דרבנן כי האי דחמץ הוי דאורייתא ושעות דרבנן אחי שפיר טפי דלהכי כתב רבינו שם כגון חמץ בשעה ששית לומר דשאר איסורין דרבנן היא מקודשת וא"כ קדש בחולין שנשחטו בעורה מקודשת:

מזו בל מאכל שהוא אסור בהנאה וכו' אינו לוקה ומבין אותו מבת מדרות והדמים מותרין. כתב ה"ה ואפילו סיכה שהיא קרובה לשחייה וכו' קשה דהתם (דף כה:): גבי סך כמו בפרי של ערלה אמרינן דאפילו חולי שאין בו סכנה מותר משום דמידי דרך הנאמן קא עבידנא כלומר ואינו אסור אלא מדרבנן ובמקום חולי לא גזרו רבנן וכן פירש הרב בעל כ"מ על דברי רבינו בפ"ה מהל' יסודי המורה דאם היה איסור דאורייתא לא היה להם בגמרא להיתר במקום חולי שאין בו סכנה והכא קא מייחי ראייה ה"ה דשלח בדרך הנאה דהיינו אם נהנה מדבר של אכילה שהוא איסור מן המורה ואין בו מלקות ואי דמי להתם אפילו איסור מן המורה לא ליהוי הכא. וי"ל דמה שמביא ה"ה אינו אלא דמיון קצת דולאי לא הוי כי התם דהוי שלא בדרך הנאה ממש אהני להיתר אפילו מן המורה הכא דהוי ג"כ כי האי גוונא דאין הנאמן אלא בדרך אכילתו לא ליהוי אלא מלקות אבל איסורא מיהא איכא דלא תאכלו אפילו איסור הנאה במשמע אבל לא הוי שלא בדרך הנאה ממש כי התם דמכל מקום הנאמן הנאה גמורה היא אלא שאין דרך הנאה כחקנו:

והל' השחיטה 13:09/2018

משנה למלך

מזו בל מאכל שהוא אסור בהנאה אם נתנה ולא אבל בו' ודברי ה"ה על זה. (א"ה הכל נתבאר היטב בדברי הרב המחבר לעיל פ"ה מהל' יסודי המורה וע"ש באורך):

הצייר

מגדל עוז

מזו בל מקום שנאמר בתורה לא תאכל בו' עד אע"פ שהן איסורין באכילה. ר"פ כל שעה (דף כ"א): **מזו יח** בל מאכל שהוא אסור בהנאה על סוף הפרק. פ' שביעי דמס' שביעית (משנה ג') ובירושלמי שם ומקמתו בפ' אין מעמידין (דף ל"ה) ופ' כל שעה (דף כ"א):

בשר השחיטה 13:09/2018

הקדמת כסף משנה להלכות חמץ ומצה

ההקדים שלא לאכול חמץ הקדים מערובתו אע"פ שאין ענוש עליו כרת א"נ משום דיותר בקל מחייב על אכילתו ממה שמחייב מלקות על כל יראה שהרי אינו לוקה על כל יראה אלא"כ קנה חמץ בפסח או חימלו. א"נ משום דמטעם דאסור באכילה אסור הכחז צל יראה ודקדק שכסכת להשצית שאור ב"ד לא כתב קודם זמן אסורו כי היכי דלא תיקשי ליה למה אחר מלות להשצית והקדים אסור אכילת חמץ והראונו כל ז' לאכילת מנה וסיפור יציאת מצרים מפני שראוי להקדים שצ ואל מעשה לקום עשה. א"נ משום דאכילת מנה וסיפור יציאת מצרים לימנהו בין השמשות דספק הוא אכל אסור אכילת חמץ והראונו בין השמשות נמי איתנהו. ובמנין המלות נקט סדר הזמן ומלות יום י"ד קודמות למלות הנוהגות כל שבעה, ובציאור הדין הקדים דינים הנוהגים כל ז' לפי שמהם נחשט האסור ליום י"ד:

הלכות חמץ ומצה

יש בכללן שמונה מצות. שלש מצות עשה. וחמש מצות לא תעשה. וזהו פרטן:

^{אוצר החכמה}

א) שלא לאכול חמץ ביום ארבעה עשר מחצות היום ולמעלה. (ב) להשבית שאור ביום ארבעה עשר. (ג) שלא לאכול חמץ כל שבעה. (ד) שלא לאכול תערובת חמץ כל שבעה. (ה) שלא יראה חמץ כל שבעה. (ו) שלא ימצא חמץ כל שבעה. (ז) לאכול מצה בלילי הפסח. (ח) לספר ביציאת מצרים באותו הלילה:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

מגיד משנה

פרק א א כל האוכל כזית חמץ בפסח וכו'. משנה פ"ק דכריתות (דף ע"ד) [3.] שמוכר האוכל חמץ בפסח בכלל המחוייבין כרת שיש על שגגת טעות. ומה שכתב רבינו ואחד ממנה ושותה. ברייתא בחולין צ"ה העור והרוטב (דף ק"ב). ומימרא שם ונכרתה הנפש האוכלת לרבות השותה וזכר פרק כל שעה (פסחים ל"ה).
ב חמץ בפסח אסור בהנאה וכו'. פ"ה כל שעה (דף כ"א): אמר חזקיה מנין לחמץ בפסח שאסור בהנאה שנאמר לא יאכל חמץ לא יראה צו היתר אכילה:

והמניח

ושותה: ב החמץ בפסח אסור לא יאכל חמץ לא יראה בו היתר אכילה.

והמניח

א סמ"ג לאין ע"ה: ב שם וטור או"ח סי' תמ"ב:

אם היה אמר ר"ש דאסור בהנאה קודם זמן אסורו היינו משום גזירה ולא מדאורייתא והכא לענין שאם נהנה עובר בלאו הוא דעסקינן והכי ה"ל לרא"ם לומר לסמ"ג דמשום דפסק ר"ש כתב בפסח דקודם פסח מותר בהנאה לר"ש ורבינו אע"ג דס"ל כר"י כתב בפסח כלישניה דחזקיה דאע"ג דכר' אזהו ס"ל כמבואר בפ"ח מהל' מאכלות אסורות בפירוש וגם בפ"ב מהלכות שחיטה נראה שסובר כן שכתב שחיטת חולין בעורה אינו אלא דברי קבלה והיינו כר' אזהו כדאיתא בפ' כל שעה דאילו לחזקיה חולין בעורה דאורייתא יניחו וצ"ה זה כתב דחמץ ב"ד מחצות ולמעלה אסור בהנאה כר"י והתם לא כתיב לא יאכל אלא לא תאכל ואפ"ה אסור בהנאה וכד' אזהו אע"פ שהתוס' כתבו דף כ"ח דלחזקיה נמי לפני זמנו אסור בהנאה משום דכיון דחד מהני קראי משמע אסור הנאה לא תחלק ביניהם אפ"ה ממש"ש בפ"ח מהל' מאכלות אסורות ופ"ב מהל' שחיטה משמע דהדיא דסבר כר' אזהו עכ"ל לענין אסור הנאה בפסח כיון דאיכא קרא מפורש ביומא דכ"ע מודו ביה נקטיה וכעין זה כתב הר"ן להר"ף:

והמניח

לחם משנה

לא תאכלו אסור הנאה וכו' לכן הביאו אותו ההלכות ורבינו. וא"ת אם דעת רבינו לפסוק כר' אזהו א"כ הא אמרינן דר"פ כל שעה (שם דף כ"ג). דר' אזהו קסבר כשהותרה נבלה היא וחלצה וגידה הותרה ולדידה היא מתני' דשולח אדם ירך לנכרי וגיד הנשה בתוכו לא איתא אלא כמאן דאמר יש בגידין בנותן טעם וא"כ רבינו דפסק דאין בגידין בנותן טעם בפט"ו מהל' מאכלות אסורות איך פסק בפ"ח מהל' מאכלות אסורות להיא מתני' דשולח אדם וכו' דאיתא דלא כוותיה. ועוד קשה דבסוף הסוגיא (דף כ"ג) מוכח שם דקרא דיעשה לכל מלאכה דאמי להחיר חלב בהנאה היינו לר' יוסי דסבר כשהותרה נבלה חלצה וגידה לא הותרה אכל לר"ע דסבר דהותרה הכל לא אנטרין האי קרא להחיר החלב וא"כ ר' אזהו דסבר כר"ע דהיא וחלצה וגידה הותרה א"כ לדידה לא אנטרין קרא דאכל חלב אלא לדרשא דר"ע וא"כ איך כתב רבינו שם דהחיר החלב הוא משום קרא דיעשה לכל מלאכה הא לר' אזהו ודאי לא נריך קרא להכי והוא פסק כר' אזהו. ונראה דה"ה ז"ל שם בשם הרמב"ן עמד על קושיא הראשונה ומירץ דלרבותא דמילתא איתמר ההיא סוגיא ופירוש דרבינו נ"ל דהכי קאמר דכשחירך הגמ' בריש הסוגיא קסבר ר' אזהו כשהותרה נבלה וכו' היינו למחך הקושיא שהקשו עליו דהרי בגיד נאמר לא יאכל ומותר בהנאה ולפי המסקנא כבר מתורבת קושיא זו בלאו הכי דנאמר דקרא דיעשה לכל מלאכה אמי להחיר חלב כר"י הגלילי וגיד מותר בהנאה מג"ש דחלב כדאמרו שם וא"כ לפי המסקנא שפיר מצי סבר רבי אזהו כשהותרה נבלה חלצה וגידה לא הותר וקרא דיעשה לכל מלאכה אמי להחיר חלב והשתא אמי שפיר הכל. ועד שמה שאמר

הגהות מיימוניות

ב [6] ודלא כר"י הגלילי דפליגי אר' יהודה ור"ש פרק כל שעה וקאמר התם ותמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה כל שבעה, ע"כ:

בתוספתא

מגדל עז

פרק א א כל האוכל כזית עד חמץ קבועה. פ' אלו עובדין ופ' כל שעה: אחד האוכל ואחד הממחה ושותה. פרק העור והרוטב: ב החמץ בפסח אסור בהנאה עד לא ימצא נכמיס. פרק כל שעה:

ואסור

זמנים. הלכות חמץ ומצה פ"א

ו האוכל מן החמץ עצמו וכו'. פרק יוס הכפורים ביומא (דף ע"ג:) חלי שיעור ר' יוחנן אמר אסור מן התורה ריש לקיש אמר מותר וקיי"ל כר"י. והוא כלל לכל מאכל אסור שבחמץ:

ח אסור לאכול חמץ וכו'. זה מצוה אסורה מהמסכתא. ומ"ש רבינו שיש בו מלקות הוא לדעת ר' יהודה דאמר בפרק כל שעה (פסחים כ"ח:): ומנין לאוכל חמץ משש שעות ולמעלה שהוא בלא תעשה שנאמר לא תאכל עליו חמץ ושעה שאסור באכילה אסור בהנאה וכן דעתו בלאחר זמנו כנזכר שם ור' שמעון חולק בזה ואומר שחמץ בין לפני זמנו בין לאחר זמנו אינו עובר עליו וכבר כתבתי למעלה שהלכה כר' שמעון בלאחר זמנו. ודעת רבינו שאין הלכה כמותו אלא לאחר זמנו דסתם מתניין אחיא כותיה אבל לפני זמנו הדרינן לכליל דקיי"ל כר' יהודה דרבי יהודה ורבי שמעון הלכה כר"י דשני מחלוקת הן וכתרי קראי נפקי לה לר"י חד לפני זמנו וחד לאחר זמנו הילכך קיי"ל כר"ש בחדא דהיינו לאחר וכו' בפני וזהו שאמרו פ"ק (דף ד: והו.)

והאוכל פחות מכזית במזיד מכין אותו מכת מרדות: **ח** אסור לאכול חמץ ביום ארבעה עשר מחצות היום ולמעלה א סמ"ג לאוין ע"ו: ב טור סי' תמ"ג סמ"ג שם: ורבי שמעון הלכה כר"י דשני מחלוקת הן וכתרי קראי נפקי לה לר"י חד לפני זמנו וחד לאחר זמנו הילכך קיי"ל כר"ש בחדא דהיינו לאחר וכו' בפני וזהו שאמרו פ"ק (דף ד: והו.)

והאוכל מן החמץ עצמו בפסח וכו'. שיעור אכילה משמע וכו'. ועוד קשה דאי מקרא איפכא ה"ל למילף מיניה דלא יאכל שיעור אכילה משמע וכו'. ועל מ"ש והאוכל פחות מכזית במזיד וכו' קשיא לי למה היה פחות מכזית דהא האוכל כל שהוא קיימין

לחם משנה

הוא כיון דכבר רבינו מקצתו לפחות מבי כל דהא רבנן כי כל דרשי א"כ קברא הוא לרבות ג"כ עירובו כיון דכבר רבינו מקצתו:

ח אסור לאכול חמץ ביום ארבעה עשר וכו'. וכל האוכל *אחר זמן זה לוקה מן המורה. כתב ה"ה ורצא גופיה כו'. וא"ת מה ראייה היא זו הא לעולם דהלכתא כר"ש ומאי דמפקיה מהתם דלא תשחט וכו' לא היה אלא עשה או איסורא אבל לאו לא היה דהא לא אמר קרא אלא לא תשחט הפסח צדוד החמץ קיים אבל לא הזהיר על החמץ שלא יאכלוהו וזה ברור וכמו שכתב לקמן בשם הראש"ד ז"ל. ונראה לומר דה"ה לא סבר כר"ש דאית ליה כך אלא דבין לפני זמנו בין לאחר זמנו אית ליה לר"ש דמותר והראיה ששם אמר בפ' כל שעה (שם דף ג.) בדברי רבא חמץ שלא בזמנו בין בזמנו בין שלא בזמנו מותר

04/07/2018 14:14

משנה למלך

ו האוכל מן החמץ עצמו בפסח בל שהוא ה"ו אסור מן התורה שנאמר לא יאכל. יומא פ' יוה"כ (דף ע"ד.) גופא חלי שיעור ר"י אמר אסור מן המורה ור"ל אמר מותר מן המורה ר"י אמר אסור כיון דחלי לאיטרופי איסורא קא אכיל ר"ל אמר מותר אכילה אמר רחמנא וליכא. וכתב הכי אמרין תמא כותיה דר"י כל חלב לרבות חלי שיעור וכתבו הסו' דמאי דאיטריך לר"י טעמא דחלי לאיטרופי אע"ג דאית ליה ברייתא דמרבה לחלי שיעור מקרא דכל חלב הוא משום דאי מקרא דכל חלב הוא עיקר קרא לכו לאטריך ואסמכיה אקרא אבל השתא דקאמר טעמא דחלי לאיטרופי סברא הוא מהאי טעמא דדרשא גמורה היא לחלי שיעור ע"כ. (א"ה עיין מ"ש פ"ה מהל' שבת הלכה א') ומדברי הר"ן בפ' דשבוט נראה דמש"ה אטריך לטעמא דחלי לאיטרופי משום דאי מקרא דכל חלב לא הוה ילפינן מיניה לשאר איסורין משום דהו"א גזירת הכתוב היא בחלב דאף חלי שיעור יהיה אסור משא"כ בשאר איסורין אבל השתא דאמרין טעמא מסתברא דבי אסר קרא בחלב חלי שיעור הוא משום דחלי לאיטרופי וא"כ טעם זה שייך בכל האיסורים וילפינן מחלב לכל האיסורין דפחות מכשיעור אסור מן המורה משום דחלי לאיטרופי וקיי"ל כר"י וכן פסקו כל הפוסקים דחלי שיעור אסור מן המורה. ולפי זה יש לתמוה על רבינו דל"ל קרא בחמץ בפסח הא בכל איסורין שבחמץ קיי"ל חלי שיעור אסור מן המורה. ומו דאי מקרא איפכא הוה ליה למילף דלא יאכל שיעור אכילה משמע וכבר הקשה זה מרן בכ"מ והניחו ב"ע. וראיתי לרב מהרל"ה בתשובה סי' נ"א דהוקשה לו קושים מרן ז"ל הללו ותייך לאיסור חמץ דלא דמי לחלב דמשם למדו דחלי שיעור אסור משום דחלב אסור לעולם ולא היה לו שעת הימר מה שאין כן בחמץ שמותר קודם הפסח ולכן הולך פסוק בפני עצמו בחמץ לאסור חלי שיעור (קודם הפסח) והוליד הרב ז"ל מה דביום י"ד משעה ששית ולמעלה אין איסור תורה בפחות מכשיעור. ולקושא השניה הנזכרת גם בזה האריך הרב יע"ש: וראיתי להרא"ם ז"ל בתוספותיו על הסמ"ג הלכות חמץ שכתב וז"ל והאוכל חמץ בפסח כל שהוא וכו' שנאמר לא יאכל חמץ ואכילה כל דהוא משמע ואע"ג דאינו חייב כרת או קרבן אלא בכזית שחלי שיעור דאחא הלכתא ואפיקתיה משמעויה אבל לאיסורא כדקאי קאי והא דקאמר בגמרא מ"ט דר"י משום דחלי לאיטרופי ה"פ מאי טעמא לא מוקמי לה להלכתא לאיסורא כי היכי דמוקמי לה לעונשין משום דחלי לאיטרופי לעובר עליו בלאו או בכרת וכבר עוד ואעפ"כ אינו חייב קרבן או כרת אע"ג דלענין איסור אמרין דאכילה כל דהוא משמע לענין כרת או קרבן אינו אלא בכזית דאחא הלכתא ואפיקתיה משמעויה עכ"ל. וא"ת דתיקשי לדברי הרב דהא בגמרא מוכח דטעמא דחלי שיעור הוא מריבויא דכל חלב. וי"ל דגם לסברא הרב אפשר לחקך כמו שכתבו החוספות או כדברי הר"ן דהכונה כך היא דכל מקום שנאמר בחמץ אכילה כל דהוא משמע אלא דאחא הלכתא ואפיקתיה משמעויה ור"ל סבירא ליה דמוקמינן לה להלכתא לאיסורא כי היכי דמוקמינן לה לעונשין וליכא בחלי שיעור איסור מן המורה ור"י ס"ל דלא אחא הלכתא ואפיקתיה משמעויה אלא לעונשין אבל לאיסורא כדקאי קאי וראיה לזה מדכתב רחמנא כל חלב לרבות חלי שיעור אלא דאי מהאי קרא לחוד הו"א דאחא הלכתא ואפיקתיה לקרא משמעויה מכל וכל אף לאיסורא וקרא דכל חלב אסמכתא בעלמא אבל השתא דאית לן טעמא דחלי

פימן יח

ביאור מה שנתן הרמב"ם טעם לאיסור כל שהוא בחמץ מדכתיב לא יאכל בצירי

בתחלת ההלכות, והקשו עליו דכל שיש בו כזית בכדי אכילת פרס חיוב גמור יש בו, והרי חלב ודס אין שם מקרא מיותר לתערובתן והדין הזה נוהג בהם כו'. ועל פי מה שכתבתי נראה שאפשר להשיב גם לזה, דדוקא בשאר איסורין דאיסורין איסור עולם איכא למימר דלא נריך קרא לתערובת (חמוץ), אמנם בחמץ נריך קרא. זה נראה לומר על נד האומד ונריך עיון.

וביאור איך נלמוד מלא יאכל צר"י איסור כל שהוא, הוא באחד משני פנים, הראשון הוא שסתם אכילה היא כזית, וכשתולה התורה הדבר באוכל שאמר לא תאכל בפסח או לא יאכל אין אכילה פחות מכזית ונריך כל לרצוי חצי שיעור, אמנם כשאומר לא יאכל צר"י ותולה הדבר בנאכל אפילו פחות מכזית יקרא נאכל ואסור. או שנאמר שכיון שלמדנו מלא יאכל צר"י איסור הנאה וכל שהוא נהנה, דהכי אמרי' לענין ברכה דכל שהוא נריך לצורך תחלה משום דנהנה, א"כ מוכח שפיר דכל שהוא איסור מן התורה. וצ"ע למה אינו לוקה כיון שיש פסוק מיותר, דבשלמא בשאר איסורין אנו למדים מרצויא דכל חלב האסור מן התורה אכל לא לקי, אמנם בכאן היה ראוי שילקה. ומה שנראה לי לומר גם כן על נד האומד, דגם בכאן עיקר קרא לא אתא אלא לאיסור אכילה שהוא כזית ואההוא ילקה לנד, אמנם חצי שיעור למדנו ממה שכתב לא יאכל צר"י, ועיקר קרא לאו להכי אתא ומשום הכי לא לקי.

כתב עוד הרב צוה הפרק (פ"א ה"ז), האוכל מן החמץ עצמו בפסח כל שהוא הרי זה אסור מן התורה שנאמר לא יאכל. גם צוה הלשון קשה מעין הקושיא שלמעלה ואולי יותר חזקה, דמשמע דדוקא במקום שכתוב לא יאכל צר"י אסור בכל שהוא, הא במקום שכתוב לא יאכל בפסח אין אסור בפחות מכזית. וזה אינו אמר דפסק ההלכה הוא דחצי שיעור אסור מן התורה כרצי יוחנן דפליג עליה דר"ל צר"פ יום הכפורים (יומא עג:), וראיתו מכל אוכל חלב (שם עה:), וכן פסק הרב בעצמו צר"פ י"ד מהלכות מאכלות אסורות (ה"ב). והנראה לי צוה על נד האומד הוא דאיסור חמץ לא דמי לחלב דמשם למדו דחצי שיעור אסור, משום דחלב אסור לעולם ולא היה לו שעת היתר, מה שאין כן בחמץ שיותר קודם הפסח, ולכן הוצרך פסוק בפני עצמו בחמץ לאסור חצי שיעור. ואף על גב דאיסור חמץ חמיר בתערובתו משאר איסורין, היינו דוקא מדרבנן, אבל מן התורה היה איפשר לומר דהוא יותר קל כשאכל פחות מכשיעור ולא היה בנו כח ללמוד מכל חלב. ואם זה אמר יש לומר דצ"ד משעה ו' [ו]למעלה אין איסור תורה בפחות מכשיעור, וגם דצרי הרמב"ם ז"ל לא מוכר בפירוש, ונריך לי עיון.

ואולי ע"ד זה נתן ג"כ הקושיא שהקשה הרמב"ם ז"ל על הרמב"ם (סה"מ ל"ת קצח) וכתבה בעל מ"מ למעלה בסמוך (פ"א ה"ו), על מה שכתב הרב דתערובת חמץ שיש בו כזית בכדי אכילת פרס הוא בלאו ולא בכרת ועשה מזה מצוה מיוחדת

10/09/2018

פימן יט

פירוש תל המתלקט י' מתוך ד' (שבת קא)

כפי ההגדה חמשה עשר טפחים וחצי בקרו, ולפי הפירוש השלישי יש בארבע ששה ועשרים טפחים. והנה לפי הפירוש השני פירוש "מתוך" כנראה שיצא יפה, אבל אינו נראה אמר אותו

הפירוש, שאם כן אינו מדבר כי אם בתל שגובהו באמצעו והוא משפע מכל נד בשוה, אבל צ"ב הפירושים האחרים יש ספק אי זה מהם הוא הנכון. והנלע"ד כי הפירוש הראשון הוא האמתי עם היות פירוש מתוך הוא יותר מדויק לפירוש הג', והסבה היא שאם כפירוש הג' הי"ל לרש"י לפרש כן. גם הרמב"ם ז"ל כתב מתוך אורך ד' אמות, וכפי הפשט הנראה יותר פירוש אורך ר"ל באורך שיפוע התל.

בהלכות שבת פרק י"ד (הט"ז) כתב הר"ם במז"ל תל המתלקט גובה י' טפחים מתוך אורך ד' אמות כו'. הדין הזה הוא בשבת פ' הזורק (ק). והנה רש"י ז"ל שם גם בעל מ"מ בכאן לא פירשוהו ציבור, וזה כי לשון הגמרא תל המתלקט י' מתוך ד', ופירוש 'מתוך' איפשר שהוא באחד משלשה פנים. או ששיפוע התל עצמו ממקום שהוא מתחיל לשפע עד סוף גובהו יש ארבע אמות כגון זה (א). או אינו מדבר בשיפוע התל עצמו אלא בקרקעית התל, וזה בשני פנים, או שבקרקעית התל מתחלתו לסופו יש ד' אמות כגון זה (ב). או שבחצי קרקעית התל יש ד' אמות, ר"ל מתחלת המקום שמתחיל לשפע עד המקום שהוא כנגד סוף הגובה כגון זה (ג), ואם התל יהיה משופע מצד אחד ומצד אחר [אח"ד] גובהו הולך ציבור כגון זה (ד) הרי דינו כנראה הג'. והנך רואה כי יש חילוף גדול לענין הדין בין אלו הפירושים, כי לפי הפירוש הא' יש באורך שיפוע התל רצוני ק"ו ת"ל מהצורות (ק"ד) [כ"ד] טפחים, ולפי הפירוש השני יש בארבע

1. מילות רצוני ק"ו ת"ל מהצורות צריכו ביאור.

וראיתי להרב ברכת הזבח ז"ל שכתב שכונתם להקשות, דבפסחים [מ"ג ע"ב] מוכח דריו"ח דריש ממשרת לכ"ע, וזעירי דוקא קאי כר"א, וכאן מוכח דע"כ ר"י סבר כאב"י דיש הקטרה פחותה מכזית, ואם כן ע"כ דנפק"ל מיתורא דכל שאור, כדדריש בברייתא דלקמן [נ"ח ע"א], אין לי אלא כולו, מקצתו מנין, ת"ל כל, וכיון דדריש כל דשאור לענין מקצת, ה"נ דריש כל דגבי חמץ לענין היתר מצטרף לאיסור, וכיון שכן קשה דאמאי לא חשיב חמץ, אלו דבריו ז"ל, יעוין שם. ודבריו תמוהים, דאם כונתם לכך, מה יושיענו זה שכתבו דממשרת קא דריש, ובלאו הכי אפילו נימא דמוכל קא דריש תקשי להו בפשיטות, דכיון דס"ל לריו"ח כר"א דדריש כל דגבי שאור לענין דיש הקטרה פחותה מכזית, ה"נ דריש כל דגבי חמץ להיתר מצטרף לאיסור, ואמאי לא חשיב חמץ בפסח. ואולי שכונתו לומר דאם נאמר דריו"ח מוכל קא דריש, לא תקשי לן דאמאי לא חשיב חמץ בפסח, משום דאיכא למימר דריו"ח הא אתא לאשמועינן דאפילו רבנן דלית להו היתר מצטרף לאיסור גבי חמץ, ולא דרשי כל, אפ"ה וכל דרשי, דהשתא אי הוה חשיב חמץ בפסח נמי לא הוה שמעינן ליה, דהו"א דלא שנא לן בין כל לכול, אלא משום דס"ל כר"א דדריש כל, דריש נמי וכל, אמנם לפי מ"ש דממשרת קא דריש, ק"ל שפיר. מיהו אכתי נראה דיש להקשות לפי דרך זה, דמנ"ל דר"י דריש כל, אי משום דס"ל דיש הקטרה פחותה מכזית, ונפק"ל מתיבת כל דגבי שאור, כדתני בברייתא [נ"ח ע"א], אכתי נימא דר"י כל לא דריש, וכי כל דריש, ונפק"ל מקצתו מתיבת כי כל, וכן ראיתי בספר צאן קדשים [מנחות כ"ו ע"ב בהגהות תוס', ד"ה בא"ד וצ"ע] שתמה עליו כן.

ולכן הנראה ודאי שכונת התוס' במ"ש וצ"ע דממשרת קא דריש, לאו לאחזוקי קושיא דמעיקרא, אלא אעיקר גירסתם דגרסי דר"י נפק"ל היתר מצטרף לאיסור גבי נזיר מוכל, הוא דק"ל דבגמ' מוכח דממשרת קא דריש, מדפריך וכו'. מיהו מ"ש ולא מצינן למימר דלאפוקי מדאב"י, דהא ריו"ח קאי כאב"י וכו', דבריהם הללו אין להם שחר כלל, דבשלמא לזעירי דקאמר אף שאור כל תקטירו, שייך שפיר למימר דה"נ דחמץ בפסח נמי היתר מצטרף לאיסור, אלא דנקט כל תקטירו לאשמועינן חידושא דאין הקטרה פחותה מכזית לאפוקי מדאב"י, אמנם לריו"ח דלא קאמר אלא חוץ ממשרת, מאי שיאטיה דאב"י הכא גבי נזיר, והנראה ודאי דט"ס נפל בספרים, וצריך למחוק מ"ש דהא ר"י קאי כאב"י, וכונתם ז"ל למה שכתבנו, דלא מצינן למימר לאפוקי מדאב"י, כיון דר"י לא קאמר אלא נזיר גרידא, ומהתימה על הרב בעל ברכת הזבח והרב בעל צאן קדשים איך לא השגיחו בזה, ודוק, ותו לא מדי.

הלכה ז' האוכל מן החמץ עצמו בפסח כל שהוא וכו'. עיין במוהרלנ"ח סימן י"ז שכתב, דמשום דכתיב לא יאכל בציר"י, דקאי אאכילה ולא אאוכל, הוא דנפק"ל, ולא קמו נפיק משאר איסורים מכל חלב, משום דחלב

דזעירי דאמר אף שאור כל תקטירו, ס"ל דלא כאב"י, ואף שהתוס' ז"ל בפרק כל המנחות דף (נ"ז) [נ"ח ע"ב] ד"ה (חצי קומץ) [אב"י סבר] כתבו דאפשר דריו"ח (ס"ל) [דס"ל] דפעמי פעמים כשרה, אפשר דס"ל כר"א גבי שאור דאין הקטרה פחותה מכזית, מ"מ איכא למימר שפיר דרשב"א ז"ל דהכא ס"ל כמ"ש בפרק הקומץ, ותו דאף לדבריהם דמנחות לא כתבו כן אלא בדרך אפשר, ובלא"ה נמי לק"מ, משום דמצינו למימר דר"ע כל דריש, כי כל לא דריש, וכדהוה ס"ד דתלמודא [פסחים מ"ג ע"ב] אליבא דר"א, וא"כ אע"ג דר"י אליבא דר"ע אמרה למילתיה, לא נקט נמי כל תקטירו, משום דלא פסיקא ליה בדר"ע אי דריש כי כל, ואפשר דכי כל לא דריש, וא"כ לא נפק"ל מיניה היתר מצטרף לאיסור, וכמ"ש התוס' [מנחות כ"ו ע"ב] בד"ה [אין הקטרה], יע"ש.

ועוד י"ל, וניישב ג"כ מה שהקשה עוד, דכיון דר"י אליבא דר"ע קאמר למילתיה, ואיהו דריש כל להיתר מצטרף לאיסור בחמץ, תקשי ליה לר"י קושית התלמוד, א"ה לענין חמץ בפסח נמי, וכדאקשינן ליה לזעירי, עכ"ל.

ונראה לומר דר"י במשרת ס"ל כר"ע דדריש ליה להיתר מצטרף לאיסור, ובחמץ לא ס"ל כותיה, דדריש כל להיתר מצטרף לאיסור, ולא דריש ליה אלא לאיסורא בעלמא, כמ"ש [מ"ד ע"א] בד"ה לענין חמץ, ומשו"ה לא קאמר חוץ מחמץ, משום דלדידיה לא ס"ל בהא כר"ע, אמנם לזעירי פריך שפיר כמאן [כר"ע] [כר"א] ממה נפשך, דאי אליבא דר"א קאמר וליה לא ס"ל, אם כן אמאי לא קאמר נמי חמץ בפסח אליבא דר"א כדקאמר כל תקטירו, ואי אליבא דר"א קאמר וס"ל, כ"ש דקשיא טפי, וזה פשוט.

ואגב אורחין ראיתי לעמוד על דברי התוס' דפרק הקומץ רבה [כ"ו ע"ב] ד"ה הנזכר [אין הקטרה], שכתבו וז"ל, ואב"י כר"י, וצ"ע בפרק אלו עוברין דאמר ריו"ח כל איסורין שבתורה וכו', משרת וכל משרת וכו', והשתא מריו"ח תקשי, דכר"א ס"ל, ולא מצי למימר לאפוקי מדאב"י, דהא ריו"ח קאי כאב"י, וי"ל דאפילו מאן דלא דריש כל, וכל דריש, וצ"ע דממשרת קא דריש, מדפריך לקמיה והאי משרת להכי הוא דאתא, עכ"ל, ודבריהם שתומים כספר החתום. ולפי הנראה לכאורה שכונתם להקשות עפ"י גירסתם דריו"ח נפק"ל היתר מצטרף לאיסור בנזיר מיתורא דוכל, ואהא ק"ל דאיכא לריו"ח תקשי דאמאי לא חשיב חמץ בפסח, כיון דס"ל כר"א דדריש וכל גבי משרת, דס"ד השתא דלא שנא לן בין כל לכול, ואהא תירצו דלעולם דריו"ח לא דריש כל, ומש"ה לא חשיב חמץ בפסח, ואפ"ה וכל דריש, ואם הדבר כן, קשה טובא במ"ש וצ"ע דממשרת קא דריש, כנראה שכונתם לומר דהדרא קושיא לדוכתא, והא ליתא, דאדורבא אם נאמר דממשרת קא דריש קושיא מעיקרא ליתא, דשפיר איכא למימר דריו"ח לית ליה דר"א דדריש כל, אלא דגבי נזיר לאו מוכל קא דריש, אלא ממשרת.

מעשה חושב

שעת הכושר, והיינו ע"כ מטעמא דחזי ללגטרופי, וכמ"ש הר"ן ז"ל צירוש להרי"ף צ"ג דשבעות [דף ט' ע"א], וא"כ מהאי טעמא הרי אפילו בשיתיה לו שעת הכושר נמי חזי שיעור אסור. ודבריהם אפשר ליישב ולומר, דהא דס"ל להרמב"ם ז"ל דחזי שיעור אסור בשבעה, היינו לנזיר דידעין מקרא דלא יאכל חמץ דחזי שיעור אסור אע"פ שהיה לו שעת הכושר, והיינו דלענין זה ילפינן שבעה מחמץ. אבל קשה

קמו ולא נפיק משאר איסורים מכל חלב וכו' משא"כ חמץ שהיתה לו שעת הכושר. תמהני איך ס"ד לומר דאיסור שהיה לו שעת הכושר לא נפיק מכל חלב לאיסורא דכל שהוא, והרי פסק הרמב"ם גריד פ"ד מהלכות שבעות, דמי שנשבע שלא יאכל היום ואלו פחות מכזית, פטור, דהו"ל כאוכל חזי שיעור מנבילות וטריפות, ע"כ, הרי לך צהדיא דס"ל להרמב"ם ז"ל דחזי שיעור מאיסור שבעה הוה חזי שיעור מנבילה, ואע"ג דשבעה היה לה

שיעור מותר, ולר' אבהו דס"ל כל מקום שנאמר לא תאכל וכו' אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה משמע, אם כן ס"ל דחצי שיעור אסור, מדשני למיכתב לא יאכל בצירי, כמ"ש הרב ז"ל, ודוק.

גם מהא דגרסינן בירושלמי פ"ג דערלה [הלכה א'], לא יאכל חמץ, להזהיר מאכיל כאוכל, או אינו אלא לאסור בהנאה, הרי כבר נאמר לא תאכל וכו', הא מה אני מקיים לא יאכל חמץ, לחייב את המאכיל כאוכל, דברי ר' יאשיה, רבי יצחק אומר אינו צריך, ק"ו, ומה שרצים הקלים עשה בהם מאכיל כאוכל, חמץ חמור אינו דין וכו', הא מה ת"ל לא יאכל, לא בא אלא לאוסרו בהנאה, וא"כ מוכח שלא כדעת הרב ז"ל, דאם איתא נימא דקרא לא אתא אלא לאסור חצי שיעור, ואכתי לחייב את המאכיל כאוכל מנ"ל לר' יאשיה, וכן מדר' יצחק נמי משמע דמשום דאינו צריך קרא לחייב את המאכיל הוא דנפק"ל איסור הנאה, (דאי) [ואין] לאו הכי לא הוה נפק"ל, וליכא למימר דתרווייהו משתמע מיניה, דא"כ מאי קאמר או אינו אלא לאסור בהנאה, הא אפילו נימא דאיסור הנאה נפקא מהך קרא, אפילו הכי חייב המאכיל, משום דכולהו נפקי, כי היכי דנפק"ל חצי שיעור מהך טעמא. ועיין בהרא"ם פרשת שמיני [י"א, י"ג], שכתב שם דשמא לחזקיה נפק"ל לחייב את המאכיל במה מצינו וכו', ע"ש, שהנראה דאשתמיט מיניה ירושלמי הלזו, שר' יצחק דס"ל כחזקיה קאמר בהדיא דנפק"ל מק"ו דשרצים. ולפי הירושלמי הלז יש ליישב מה שהקשו התוס' [כ"ג ע"א ד"ה שאני], דאיכא למימר דמשו"ה אצטריך למיכתב לא יאכל בצירי לר"י הגלילי, לחייב את המאכיל, וכדס"ל לר' יאשיה, דלא נפיק מק"ו דשרצים, ולעיל [שם] גבי שרצים דפריך בגמ' לא ליכתוב רחמנא לא יאכל ולא בעי לכס, היינו משום דהתם נפק"ל מיתורא דקראי, כדאיתא ביבמות בפרק חרש דף קי"ד ע"א, וכמ"ש רש"י ז"ל [ביבמות שם] ד"ה לא [תאכלו] [תאכלום], ע"ש, ועיין ברש"י פרשה הנזכרת

אסור לעולם, מה שאין כן חמץ שהיתה לו שעת הכושר, יע"ש. וכפי דבריו יש ליישב מה שהקשו התוס' בפרק כל שעה דף כ"ג ע"א ד"ה שאני התם וז"ל, תימה דליכתוב לא יאכל לחזקיה ולא בעי לך, יע"ש שהניחו בתימה, אמנם כפי דברי הרב ז"ל לק"מ, דאצטריך למיכתב לא יאכל בצירי כדי לאסור חצי שיעור. ומ"מ מה שהוליד הרב מזה דמשש שעות אינו אסור מדאורייתא בפחות מכשיעור, כיון דלא כתיב לא יאכל בצירי, אין הכרח, דאיכא למימר דכיון דבחד מהנהו קראי משמע חצי שיעור, לא נחלק ביניהם, וכמ"ש התוס' בפרק כל שעה דף כ"ח ע"ב ד"ה (א"כ) [וחד], לענין איסור הנאה, יע"ש. גם מה שהכריח הרב ז"ל שרבינו פוסק כר' אבהו [פסחים כ"א ע"ב] ממ"ש [להלן הלכה ט'] דחמץ משש שעות ולמעלה אסור בהנאה, אשתמיט מיניה דברי התוס' שכתבנו, שכתבו בהדיא שם דאף לחזקיה משש שעות ולמעלה גם כן אסור בהנאה, משום דלא נחלק, ולעולם עיקר איסור הנאה נפק"ל מלא יאכל.

ומ"מ מ"ש הוא ז"ל דמדכתיב לא יאכל בצירי נפק"ל חצי שיעור, אינו נוח לי, משום דא"כ לחזקיה דס"ל [פסחים כ"א ע"ב] דלא תאכל איסור אכילה משמע איסור הנאה לא משמע, מנ"ל דחמץ בפסח שהוא אסור בהנאה מדשני למיכתב לא יאכל בצירי, כדאיתא בריש כל שעה [שם], נימא דהאי דשני קרא הוא לחצי שיעור שיהא אסור באכילה, דאי הוה כתיב לא יאכל, לא הוה נפיק מכל חלב, משום דחמץ יש לו שעת הכושר, כמ"ש הרב. ותו דהשתא דנפקא ליה לחזקיה מלא יאכל בצירי איסור הנאה, מנ"ל חצי שיעור, אימא דעיקר קרא לא אתא אלא לאיסור הנאה, וליכא למימר דאה"נ, דלחזקיה חצי שיעור מותר מן התורה בפסח, משום דאית ליה שעת הכושר, דאם כן מאי פריך בפרק כל שעה [כ"ג ע"ב] (השתא דנפק"ל) [מיכדי אותבינהו] וכו' מאי בינייהו, הא איכא בינייהו טובא, דלחזקיה דנפק"ל מלא יאכל בצירי, ס"ל דחצי

מעשה חושב

נמר כן, דאי נימא דחצי שיעור אינו אסור מטעם דחזי לאצטרופי, וכנ"ל בס' הר"ן, אכתי שבעה מחמץ ליכא למילף למיסר ביה חצי שיעור, חדא משום דחמץ חמיר, שהוא נכרת, והשניית דחמץ אסור לכ"ע, משא"כ שבעה, והשלישית, דשבעה איתא בשאלה, אלא ע"כ דהא דחצי שיעור דשבעה אסור היינו ע"כ משום טעמא דחזי לאצטרופי, וא"כ הרי מהאי טעמא נמי א"צ קרא למיסר חמץ בפסח ככל שהוא, וכן אכילה ביה"כ ככל שהוא. ועוד אני תמיה על דברי מוהרל"ם אלו, דהא לנעמיה היה לו להרמזים ז"ל למיכתב נמי בפ"ד הלכה כ"ב מהלכות מאכלות אסורות, גבי שור הנסקל ששחטו לאחר שנגמר דינו, דאסור נמי ככל שהוא, כיון דכתיב ביה נמי לא יאכל בשר, דהא שור הנסקל נמי היה לו שעת הכושר, ואע"ג דכי צעי הש"ס בפסחים דף כ"ד ע"ב למילף איסור הנאה צבצור בחלב מק"ו מערלה, ודחי הש"ס התם דבשר בחלב קיל משום שהיתה לו שעת הכושר, ולא קאמר התם דשור הנסקל יוכית, וע"ז כתבו התוס' שם דף כ"ה ע"א דכ"ה מה לחמץ וכו', דשור הנסקל נמי לא היתה לו שעת הכושר לאכילה, ע"כ כונתם היינו דמהאי טעמא הו' שעת הכושר דבשר בחלב עדיף, משום דלענין אכילה לא היתה לו שעת הכושר לשור הנסקל, ממחמת איסור דשאנו וזות, אבל מ"מ לענין אסוריה גופא, מטעמא דהמית אדם, הרי היתה לו שעת הכושר, ומנ"ל לומר דלאחר ששחטו ואזל ליה האיסור דשאנו וזות ואינו אסור אלא מפני שהוא שור הנסקל שיהיה אסורו ככל שהוא, כיון דלענין איסור זה הרי היה לו שעת הכושר, ואי אפשר לנמלפיה להרל"ם מכל חלב ומשאר איסורים שלא היה להם שעת הכושר מעולם. ועוד קשה, דהא צבצור בחלב אמרינן נהדיא בש"ס [הנ"ל] דהיתה לו שעת הכושר, וא"כ לדברי הרל"ם הנ"ל הרי היה חצי שיעור צבצור בחלב מותר להרמזים ז"ל, וזה אינו, דהרי

נאמר עקיבא סופר נכד המחבר המביא לית הדפוס, המעיין במל"מ פ"א מחמץ ומצה הלכה ז' שהביא דברי הרל"ם, יראה שכתב דאיסור חמץ לא דמי לחלב וכו', משום דחלב אסור לעולם ולא היה לו שעת היסור, ע"ש, נראה דמיתי קולי נקיט בחמץ, דהיה לו שעת הכושר, גם יש היסור לאיסורו, לפיכך צריך קרא בחמץ לאסור חצי שיעור, ובה מיושב תמיהות מו"ז ז"ל, דשור הנסקל וכן בשר בחלב אין היסור לאיסורן אח"כ, ול"ד לחמץ, גם טעם חזי לאצטרופי שייך צבצור בחלב ובשור הנסקל, משא"כ בחמץ, דלס אכל חצי שיעור חמץ צבצורי של פסח צער, לא חזי עוד לאצטרופי, כמ"ש הגל"ם פסחים מ"ד, לכן צריך קרא, אכל צבצורה חזי לאצטרופי, דאף אם נשבע שלא יאכל היום ואכל חצי שיעור צער, מ"מ חזי לאצטרופי, דיכול להשבע מיד שלא יאכל גם בלילה ולמחר, כמו שכתב הטוב"י מהדורא מינייהו חלק אר"ם סימן נ"ג לענין נזירות, דבמיר אף בסוף יום ל' חזי לאצטרופי אם יאמר תיכף הריני עוד נזיר, משא"כ בחמץ, דצריך להמתין עד שנה הצאה, ע"ש, וה"ה נמי צבצורה י"ל כן, דחזי לאצטרופי, ולפ"ז מיושבות לדעתי כל קושיות מו"ז ז"ל.

**הלכה ז' האוכל מן החמץ עצמו בפסח כל שהוא
הרי זה אסור מן התורה שנאמר לא
יאכל ואעפ"כ אינו חייב ברת בו' על בשיעור
שהוא בזית:**

הר"ל זן חציב העמיק בדברי רבינו וחוקף דעמו
דמכתיב לא יאכל כלל זלל הזכרת הפועל רק
הזכרת הפעולה תו חף כי נאכל זכ"ש מ"מ המאכל
הא נאכל מעצמו. — אמנם חף כי בתורת כהנים גבי
מזות תאכל חף כ"ש מורה כן אכל לפלא שלא זכרו
זה גבי שור הנסקל ושרצים ועיין שעה"מ ונראה לדעת
דכוונתו כך היא, דקרא ללא תאכל עליו חמץ מיירי
בפרשת ראה לפני זמנו כמו דקיי"ל בר' יהודה וקרא
דכל מחמץ לא תאכלו עיקרו נאמר לדורות יעו"ש
וכתיב שם שזעת ימים תאכלו מזות בו' והרי במזרים
אינו נוהג רק יום אחד אך קרא ללא יאכל חמץ היום
אחם יוצאים הוא נאמר במזרים שחימומו לא נהג רק
יום אחד וכבר נודע שיטת רבינו בהלכות מלכים דאין
שיעורין לבני נח דשעורין הללמ"מ ולישראל נאמרו
וא"כ אז היו אסורים באכילת חמץ חף בכל שהוא ומו
אמרינן מתוך שהחמץ הוקלו כדאמרינן במכילתא
משפטים גבי רוצח עו"ג יעו"ש וכן כתבו חס"ד חולין
פ"ט: סד"ה אלא קסבר אב"ג זנו"ט בו' פקע ממנו
איסור גיד הנשה ודו"ק שם, וזהו על דרך שאמר
הגמרא מי איכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור
ולכן חף לדורות אסור בכל שהוא וזה נכון. ולא קשיא
מכל לאוי דפסחא דז"נ וערל לא יאכל זו דפסח ענין
אחר הוא דאפילו ר"ש דסבר כ"ש למכות מודה בפסח
דכתיב איש לפי אכלו שאין שוחטין אלא על מי שיכול
לאכול כזית וכי קפיד שלא יאכל האי גבירא באופן
דכשר בר מנוי הוא ודו"ק.

**הלכה ט' בגוב"י מהד"ק סימן כ"א האריך בנוקשה
למ"ד דהוי דבר תורה מ"מ אינו אסור בשעה
חמישית באכילה כיון דקודם הפסח אינו אסור דבר
תורה יעו"ש שמשמע מדבריו דכן בחמץ גמור ע"י
תערובת ובאמת מירושלמי פ"ק סוף הלכה ד' חד זר
נש אפקיד גרבא דכותחא אחא קומי דרב א"ל ימכר
בו' בשעת הביעור ר' בא אמר חמישית כר"י וכו'
חמישית כר"י לא טבא כלום פירוש דאסור באכילה הרי
דכותחא אסור באכילה בשעה חמישית וכאשר תעיין**

עלה ואם עשה אספליית הרי עשה מעשה וגילה
אדעת' דניחא ליה בשהייתו את החמץ ולקי משום כל
יראה אעפ"י שכלל המעשה ג"כ היה החמץ צרשותו
ואין המעשה סיבה להצאת החמץ צרשותו כיוצא בזה
מאלו גבי הך דתניא ר' עקיבא אומר המקיים כלאים
זכרם לוקה. וכחצו רבנן בתוספות פרק השוכר את
הפועל פירש בקו' שעשה להם סייג וגדר בקוים כדי
לקיימן ויפה כיון דהא רע"ק א"ל לאו שאין זו מעשה
אין לוקין עליו כן כי עשה אספליית הלא לקי משום
כל יראה ולכן נקט מחמץ שעבר עליו הפסח דליכא כל
יראה ודו"ק.

אמנם אינו מוכרח דשם הלכה ז' אמר מ"ט דר"י
לא יאכל חמץ היום מה אנו קיימין אם בתוך
המועד כבר כתיב לא תאכל עליו בו' תנהו ענין לאחר
המועד הרי דקרא ללא יאכל מוקי לאחר המועד
והלא כבבלי דאמר תלתא קראי כתיב לא"כ להכי אמר
רבי יוחנן העושה אספליית משור הנסקל ומחמץ
שעבר עליו הפסח דבשניהם כתיב לא יאכל בקמ"ץ
ואפ"ה אינו לוקה מפני שאינו מחזור אינו מפורש
ודו"ק.

**הלכה ד' ודבר זה קנם הוא מדברי סופרים וכו'
אפילו הניחו בשגגה או באונם בו':**

במעמא דהך דקיי"ל בחמץ שעבר עליו הפסח ללא
מאלו שיתלוקו חכמים ללא קנסו זנו אחריו.
וכן צמה דקיי"ל דהגוזל חמץ ועבר עליו הפסח דאסור
בהנאה אע"ג דלא שייך לקנוס להגזול וכבר העיר ע"ז
בנוב"י. נראה דבאמת מוצן כוונת התורה לעבור צב"י
שלא יצא לאוכלו שזכרת [עין ר"ן] וכיונו חז"ל לעשות
משמרת למשמרת ע"ד אופן כוונת התורה שהצריכו
בדיקה וביעור שלא יצא לאוכלו משום דלא בדיל מיניה
ואם אינו מצוהר יהיה מסיבת אונס או מסיבת מה
שיהיה החכימו רז"ל ואמרו דאסור לעולם חף לאחר
הפסח [וצפרטו דמאלו חולין דף ד' דעוברי עבירה
אינן חסודין ומחליפין] וא"כ כיון שאין זו תועלת
ומחלת שוב מזלל בדיל טפי מיני' והוי כהקדש
שהקדישו בשעה חמישית דדבר שאינו מנפה לאוכלו
מזלל בדיל מיני' והוי לו כחתיכת חלב וכי"צ ומש"ה
א"ש פסק רבינו דאף באונס ובטלו אסור.

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) שמועות ל"ג (ב) נשם ל"א. (ג) נגדלים פ"ג. (ד) נכרימות דף כ"א. (ה) שבת כ"ג. (ו) ע"י שבויות ל"ב. (ז) שמות טז כג (ע"י שבת קיד: ורש"י שם ד"ה ת"ל ור"ה אלא,) (ח) ע"י ב"מ ז רע"א. (ט) פ"ז מ"ד.

תוספות ישנים

רבי יוחנן אמר אסור מן התורה משום דחוי 'אצטרופי. מיהו עיקר טעמא דר' יוחנן דריש ליה לקמן מקרא דכל חלב וז"ל מליץ נמי לקן דהכ"ל משמע דמירי קרא דכל חלב^[א] מדקאמר אין לי אלא כל שישו עגושים שני צאוסה כו' [וקשה] דהוה ליה לממר להכי יוחנן הלכה כרבי שמעון ולריש לקיש כרבנן ועוד דרבי יוחנן גופיה קאמר צמחא פרק שלשה מיני' (דף ל"ה) ופרק אלו עוצרין (דף מג:) כל איסורים שבמורה אין היתר מותרץ לאיסור חוץ מאיסורי נזיר כו' ואי חיי שיעור לקי צירוף למה לי ואומר רבי דלאו קושא היא דכולהו כרבנן סבירא להו מדלא שני ליה ריש לקיש הכא ה"ל כרבי שמעון ואמא דלמרי כרבנן אלא ע"כ הכא לענין איסורא דקרא דכל חלב לא מירי אלא לאיסור צנלאה ובסוף פרק גיד הנשה (דף קג:) עיי' ר' יוחנן שיעור שלם למלקות דלמרינן הכס אבר מן החי שחלקו מחנן פטור מפניהם בחוק פיו רבי יוחנן אמר חייב הכי נהנה גורמו נכיות כו' מיהו קשה לה"ר אלתן דמאי שני דהכא לא יליף מכל חלב אלא איסור אזהרה צנלאה ולא מלקות ואילו נפסקים צפרק אלו עוצרין (דף מג:) יליף מכל מחמא לא תאכלו דגן גמור ע"י תפירות וקושה צנייה צנלו דמאי שני כל מחמא לא תאכלו מכל חלב לא תאכלו ויש לתקן דרשות כ"י: דאי פ"קא דעתך דאורייתא כוי ספיקא הוא איצטרופי קרא צ"רביי ספיקא. וראה דהוה מצי לדיק איפכא דצנלאה אי חיי שיעור איסור מן המורה עיקר קרא לחיי שיעור אצל חיי שיעור מדרבנן קרא דכל חלב למאי אהא מיהו שמא יש להעמיד לדריש אחרת:

ליקוטי רש"י

למעיטוי דמלאווייתא לא חוי דכתיב (דברים יז) שום תשים עילי שם שהיה איתמו עילי ובהא להעד זכר לעמוד לפני הדיין כדאמרינן לעיל (דף ג.) ודקן צוין הוא לו. משחק בקוביא. צעירטן והמראה שקורין סממיל"ה [שבויות ל"א]. תחיות של עלם משחקין צעירטן ואמור רבנן אסמכתא לא קיא והרי סן גולתין מדרבנן. מדאורייתא מייחוי חזי. דמלאווייתא אינו קרי גולן אלא חוטק מיד

ואליבא דר' עקיבא דאמר. צמס' שצעות (דף ע"י:) אדם הנשבע שלא אוכל סתם אוסר עצמו בכל שהוא דהכי חנן שצעה שלא אוכל ואכל כל שהוא ר' עקיבא מחייב ומכמים פוטרים הלכך הא דקתני חייב אי כרבנן סבירא ליה מוקמינן ליה צמפרס ואי כרבי עקיבא סבירא ליה מוקמינן ליה אפי' צסתס ורבי שמעון פטור ר' שמעון לטעמיה דלומר בכל שהוא נמי מושבע מיהו הוא דתניא צמסכת מכות (דף י"י) ר' שמעון אומר כל שהוא למכות ולא אמרו כוית אלא לענין קרבן ואי סבירא ליה לריש לקיש דחיי שיעור אסור מדרבנן היכי מוקי לה להא דתני חייב באוכל חיי שיעור והרי אף עליו מושבע משום לאו דלא תסור^(ז) (דברים יז): ובי תיבא ביון דאית י"ה היתר מן התורה. אין זה מושבע מסיני וכי משחצט עליה חיללא שצעה ומייחייב עליה: שבוית העדות. שחצ"צ הכמוצ עליה קרבן שצעה שנאמר (ויקרא ה) ושמעה קול אלה: והוינן צהדיא הא חנא ליה רישא נוהגת צאנשים ולא צנשים צרחוקים ולא צקרוצים צכשרין ולא צפסולין: למעיטוי מ"ך. דתנן ציה (סנהדרין דף י"ט.) לא מעיד ולא מעידין אותו: למעיטוי משחק בקוביא. צעירטן דהוי גולן מדרבנן ופסול לעדות: מדאורייתא מייחוא חזי. דלא הוי גולן דאורייתא אלא שגול מידו כמו ויגול את החנית מיד המלכי (ש"כ ג) קן מפרש צצ"ק (דף עט:): אם לא יגיד. משמע מי שהגדה שלו מועלת לצעל הדין^(י) והאי לא מהניא הגדה ידיה הואיל ולא מקצלינן לה מדרבנן: וב"י חיבא דענוש כרת לא תני אסור. דקשיא לך לעיל אסור ענוש כרת הוא: איביעית איבא בי קתני. מתניתין (ב) אשארלא משום רחילה וסיכה דליכא כרת חנא אסור: שאר סיפרי. דלאו מורת כהנים ספר וידבר ואלה הדברים: שבתון. וגצ"ל^(י) עיניו כחצי וכי היכי דצמחן האמור צכשת^(י) אסמכו ציה רבנן שאר מלאכות שלא היו צמסכן ואינה^(י)

מלאכה גמורה ה"נ צמחן דגצי עיניו דכתיב צמחן הוא לכם ועניתם להוסיק על עיניו אכילה ושחיה קאמי: אין י"י אלא שישנו בענוש ישנו באזהרה. גצי חלב קאי דענושו ואזהרתו סמוכים זה לזה כל חלב שור וכשז ועו לא תאכלו הכי אזהרה וסמין ליה כי כל אוכל חלב מן הצהמה (ג) הכי ענוש אין לי שיהא מוזהר אלא על כשיעור שהוא ענוש עליו כרת דגצי ענוש לא כחצי כל תאכלז אלא אאוכל דכחצי כי כל אוכל חלב: בוי. שהוא ספק ואין צו כרת וחיי שיעור שאינו צענוש מניין שהוא צאוסה: תלמוד י"מור ב"י ח"ב. לא תאכלו הכא כחצי כל תאכלז כלומר אפילו כל שהוא: אחא

יערך אלהה תניא הזכר ולא טומטום ואנדרוגיטום והוה לן לאוקמ' קרא דהזכר רק צאנדרוגיטום ומשמי סמי מכאן טומטום וצפרק קמא (דמגיגה דף ד.) תניא זכורך ולא טומטום ופרין איצטרופי קרא למעוטי ספיקא יש לומר דהתם פריך משום דצנלאו קרא הוה ידעינן דמספיקא לא ליימי דהיכי ייעביד לסמוך דילמא אשה הוי וקא עביד עבודה צקדשים לא ליסמוך דילמא גצרא הוא וקא מצטל סמיכה ואע"ג דסמיכה לא מעכצא מכל מקום לא מיימי קרבן לכחילה כדי לצטל סמיכה כדאמר צפסחים צפרק האשה (דף פט.) גצי ה' שנחערצ סמיכה ומותר פסח צעי סמיכה והא דאמר צמסכת שקלים (דף ע"ו:) ומיימי לה צפרק האיש מקדש (קדושין דף נה.) צהמה שנמאצת מירושלים למגדל עדר זכרים עולות נקצות וצחי שלמים ומקריבין אותן צלא סמיכה לפי שאין מכירין צעליהן שאני התם דכבר הוקדשו ואין להם תקנה צע"א אם לא נקריבם צלא סמיכה וספק מנזרע דמיימי אשם צפ' התערובות (וצמס דף ע"י:) וקא מצטל סמיכה^(י) למאן דאמר סמיכת אשם מנזרע לאו דאורייתא תקוני גצרא שאני ואם תאמר והא רב דסצר צס"פ המפלת (נה דף כ"ה) דאנדרוגיטום ספיקא הוי מדטמא צנלון ואודם ומדפסקין צס"פ הערל (ויצמות דף פ"ה) כרבי יוסי דאמר לא הכריעו צו אם זכר אם נקצה וצריה צפני עצמה הוא דקאמר רבי יוסי התם צברייתא לאו דוקא^(י)

הערך אלהה תניא הזכר ולא טומטום ואנדרוגיטום והוה לן לאוקמ' קרא דהזכר רק צאנדרוגיטום ומשמי סמי מכאן טומטום וצפרק קמא (דמגיגה דף ד.) תניא זכורך ולא טומטום ופרין איצטרופי קרא למעוטי ספיקא יש לומר דהתם פריך משום דצנלאו קרא הוה ידעינן דמספיקא לא ליימי דהיכי ייעביד לסמוך דילמא אשה הוי וקא עביד עבודה צקדשים לא ליסמוך דילמא גצרא הוא וקא מצטל סמיכה ואע"ג דסמיכה לא מעכצא מכל מקום לא מיימי קרבן לכחילה כדי לצטל סמיכה כדאמר צפסחים צפרק האשה (דף פט.) גצי ה' שנחערצ סמיכה ומותר פסח צעי סמיכה והא דאמר צמסכת שקלים (דף ע"ו:) ומיימי לה צפרק האיש מקדש (קדושין דף נה.) צהמה שנמאצת מירושלים למגדל עדר זכרים עולות נקצות וצחי שלמים ומקריבין אותן צלא סמיכה לפי שאין מכירין צעליהן שאני התם דכבר הוקדשו ואין להם תקנה צע"א אם לא נקריבם צלא סמיכה וספק מנזרע דמיימי אשם צפ' התערובות (וצמס דף ע"י:) וקא מצטל סמיכה^(י) למאן דאמר סמיכת אשם מנזרע לאו דאורייתא תקוני גצרא שאני ואם תאמר והא רב דסצר צס"פ המפלת (נה דף כ"ה) דאנדרוגיטום ספיקא הוי מדטמא צנלון ואודם ומדפסקין צס"פ הערל (ויצמות דף פ"ה) כרבי יוסי דאמר לא הכריעו צו אם זכר אם נקצה וצריה צפני עצמה הוא דקאמר רבי יוסי התם צברייתא לאו דוקא^(י)

דרבנן הוא דגורו ביה לא חיילא עליה שבוית העדות. ושנינן שני עדות דכתיב בה אם לא יגיד ונשא עונו. מי שמגיד והגדתו מתקיימת הוא מוזהר בשמיצת קול אלה יצא מלך. וגם זה משחק בקוביא שאפילו מגידים אין עדותן מתקיימת לפיכך פטורין משבועת העדות: חצי שיעור ר' יוחנן אומר אסור מן התורה. דכיון דחזו לאיצטרפי אכילה קרינא ביה. ר"ל אמר אסור מדרבנן. אכילה אמרה רחמנא וליכא. אימיתיה שיכול כל שישנו בענוש [ישנן] באזהרה כוי וחצי שיעור שאינו בענוש יכול לא יהו באזהרה ת"ל כל חלב ומשני ר"ל לצולם מדרבנן [וקרא] אסמכתא בעלמא:

יום הכפורים פרק שמיני יומא

ביון דחזי 'אצטרופי איסורא קאבי". תימה לי אמאי לא קאמר מטעמא דצמחון דכל חלב לרצות חיי שיעור דהא ר' יוחנן ידע להאיא צרייתא דהא צמחון קא מוחיז מינה וי"ל דלהכי איצטרופי ליה לר' יוחנן לפרושי האי טעמא משום דאי מקרא דכל חלב הוה אמינא עיקר קרא לכוי איצטרופי וחיי שיעור מדרבנן ואסמכוה אקרא אצל השתא דקאמר טעמא דחזי לאיצטרופי סבירא הוא מהאי טעמא דדרישה גמורה היא (ז) לחיי שיעור:

כוי ספיקא דהא בוי. תימה אמאי לא הכריעו צו סכמים אי חיה אי צהמה נצדוק צקרייה שצוה ויכר אי חיה אי צהמה כדאיחא צנלו טריפות (חולין דף ע"ג:) וי"ל דשמא היו טועין צסימא דחרוקות (ה) צעינן והוא דמיצטע חירקיייהו והיינו ספיקא דעיוא דכרכוז ואפילו למאן דשרי מרבא דעיוא דכרכוז אפשר דעיוא דכרכוז מחשיב ליה מיצטע חירקיייהו וצחי איסמפקא לכו:

איצטרופי קרא צ"רביי ספיקא. ואע"ג דלומר פ"ט דצבורות (דף נ"ח:) עשירי ודאי ולא עשירי ספק וכן צשיליה מסכת נזיר (דף ס"ה) דלמרינן ספק צהרת קדמה ספק שער לנן קודם טעור ויליף לה מקרא דכתיב לטהרו או לטמאו פתח הכמוצ צטהרה תחילה ולא פרכינן איצטרופי קרא למעוטי ספיקא י"ל דהכא פריך שפיר איצטרופי קרא [לחמיינן] ספיקא דקמי שמיא גליא שהוא שוה כל שעה דהוה מצי למימר לן אי חיה אי צהמה דאי חד מייחייבו חיה כוליה חיות ואי חד מייחייבו צהמה כוליה צהמות וכן צפ"ק דשמיצט מולין (דף כ"ג) גצי פרט לתחילת הצהצו שמה ושמה פריך אי אמרת ספיקא הוי איצטרופי קרא למעוטי ספיקא דקמי שמיא גליא שכל שעה שוה דכל תחילת הצהצו^[א] גדולים יניחו או קטיים יניחו אצל צספק עשירי לא הוה מצי למימר כוליה עשירי דיש מהן שהם תשיעי ויש מהן עשירי^(ב) וכן צספק צהרת קודמת וימנין שער לנן קודם וצס"פ על אלו מומינן (צבורות דף נ"ח:) דחייא כשהוא אומר למטה זכר שאין תלמוד לומר להוציא טומטום ואנדרוגיטום ופרין מני אלימא ת"ק איצטרופי קרא למעוטי ספיקא לאו מטומטום פריך שאין כולן שוין יש מהם זכר כשיקרע^(ג) ומנא זכר ויש מהם נקצה אלא מאנדרוגיטום פריך דכולהו שוין דקמי שמיא גליא או כוליה זכרים או כוליה נקצות והא דקאמר התם אמר רב חסדא מחלוקת צאנדרוגיטום אצל טומטום דצרי הכל קדוש מספיקא דלא אחא קרא למעוטי טומטום אע"ג דלאו קמי שמיא גליא מכל מקום כיון דאיכא לאוקמי מעוט לאנדרוגיטום שיש צו נקצות לא מסתבר לאוקמיה צטומטום דשמיא יקרע וימנא זכר דטפי מסתבר לאוקמי צאנדרוגיטום מצטומטום ולהכי פריך אלא מעתה צעירטן

קרא דהזכר רק צאנדרוגיטום ומשמי סמי מכאן טומטום וצפרק קמא (דמגיגה דף ד.) תניא זכורך ולא טומטום ופרין איצטרופי קרא למעוטי ספיקא יש לומר דהתם פריך משום דצנלאו קרא הוה ידעינן דמספיקא לא ליימי דהיכי ייעביד לסמוך דילמא אשה הוי וקא עביד עבודה צקדשים לא ליסמוך דילמא גצרא הוא וקא מצטל סמיכה ואע"ג דסמיכה לא מעכצא מכל מקום לא מיימי קרבן לכחילה כדי לצטל סמיכה כדאמר צפסחים צפרק האשה (דף פט.) גצי ה' שנחערצ סמיכה ומותר פסח צעי סמיכה והא דאמר צמסכת שקלים (דף ע"ו:) ומיימי לה צפרק האיש מקדש (קדושין דף נה.) צהמה שנמאצת מירושלים למגדל עדר זכרים עולות נקצות וצחי שלמים ומקריבין אותן צלא סמיכה לפי שאין מכירין צעליהן שאני התם דכבר הוקדשו ואין להם תקנה צע"א אם לא נקריבם צלא סמיכה וספק מנזרע דמיימי אשם צפ' התערובות (וצמס דף ע"י:) וקא מצטל סמיכה^(י) למאן דאמר סמיכת אשם מנזרע לאו דאורייתא תקוני גצרא שאני ואם תאמר והא רב דסצר צס"פ המפלת (נה דף כ"ה) דאנדרוגיטום ספיקא הוי מדטמא צנלון ואודם ומדפסקין צס"פ הערל (ויצמות דף פ"ה) כרבי יוסי דאמר לא הכריעו צו אם זכר אם נקצה וצריה צפני עצמה הוא דקאמר רבי יוסי התם צברייתא לאו דוקא^(י)

דרבנן הוא דגורו ביה לא חיילא עליה שבוית העדות. ושנינן שני עדות דכתיב בה אם לא יגיד ונשא עונו. מי שמגיד והגדתו מתקיימת הוא מוזהר בשמיצת קול אלה יצא מלך. וגם זה משחק בקוביא שאפילו מגידים אין עדותן מתקיימת לפיכך פטורין משבועת העדות: חצי שיעור ר' יוחנן אומר אסור מן התורה. דכיון דחזו לאיצטרפי אכילה קרינא ביה. ר"ל אמר אסור מדרבנן. אכילה אמרה רחמנא וליכא. אימיתיה שיכול כל שישנו בענוש [ישנן] באזהרה כוי וחצי שיעור שאינו בענוש יכול לא יהו באזהרה ת"ל כל חלב ומשני ר"ל לצולם מדרבנן [וקרא] אסמכתא בעלמא:

הערך אלהה תניא הזכר ולא טומטום ואנדרוגיטום והוה לן לאוקמ' קרא דהזכר רק צאנדרוגיטום ומשמי סמי מכאן טומטום וצפרק קמא (דמגיגה דף ד.) תניא זכורך ולא טומטום ופרין איצטרופי קרא למעוטי ספיקא יש לומר דהתם פריך משום דצנלאו קרא הוה ידעינן דמספיקא לא ליימי דהיכי ייעביד לסמוך דילמא אשה הוי וקא עביד עבודה צקדשים לא ליסמוך דילמא גצרא הוא וקא מצטל סמיכה ואע"ג דסמיכה לא מעכצא מכל מקום לא מיימי קרבן לכחילה כדי לצטל סמיכה כדאמר צפסחים צפרק האשה (דף פט.) גצי ה' שנחערצ סמיכה ומותר פסח צעי סמיכה והא דאמר צמסכת שקלים (דף ע"ו:) ומיימי לה צפרק האיש מקדש (קדושין דף נה.) צהמה שנמאצת מירושלים למגדל עדר זכרים עולות נקצות וצחי שלמים ומקריבין אותן צלא סמיכה לפי שאין מכירין צעליהן שאני התם דכבר הוקדשו ואין להם תקנה צע"א אם לא נקריבם צלא סמיכה וספק מנזרע דמיימי אשם צפ' התערובות (וצמס דף ע"י:) וקא מצטל סמיכה^(י) למאן דאמר סמיכת אשם מנזרע לאו דאורייתא תקוני גצרא שאני ואם תאמר והא רב דסצר צס"פ המפלת (נה דף כ"ה) דאנדרוגיטום ספיקא הוי מדטמא צנלון ואודם ומדפסקין צס"פ הערל (ויצמות דף פ"ה) כרבי יוסי דאמר לא הכריעו צו אם זכר אם נקצה וצריה צפני עצמה הוא דקאמר רבי יוסי התם צברייתא לאו דוקא^(י)

עד.

עין משפט
גור מצוה

ז א מיי פ"י מהלכות שטעיות הלכה א סמג לאון רמא:
ח ב מיי פ"א מהלכות שבתות עשור הלכה ה טו"ש א"ח סימן תרמ"א סטק"א:
ט ג מיי פ"ב מהלכות שבתות עשור הלכה ג סמג לאון סט טו"ש א"ח סימן תרי"ב סטק"א ה:
י ד מיי פ"א מהלכות מאכלות אסורות הל' יג טו"ש ע"ד סימן פ סטק"א:

הגהות הב"ח

(א) גמ"ל וכל היאד דענוש כרה לא חיי כוי פ"ל וסיכת דמני נמקח:
(ב) רש"י ד"ה איצטיות אימא. כי קתני מתני' אסור אטארה: (ג) ד"ה אין לי כוי כל אוכל חלב מן הצהמה וגוי ובבדחה הכי ענוש: (ד) תוס' ד"ה כיון כוי דדרשה גמורה היא גמ"י לחיי שיעור:
(ה) ד"ה כוי כוי צסימא דחרוקות דבעינן והוא דמיצטע:

תורה אור השלם
(א) ונפש פי תחטא וישקעה קול אלה ויהא עד או ראיה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו: [ויקרא ה' א]
(ב) שבת שבתון היא לקבץ ועשים את נפשתיכם תקטן עולכם: [ויקרא כ"ו, א]
(ג) דבר אל בני ישראל לאמר כל חלב שור וצב וצו לא תאכלו: [ויקרא י' כג]

הגהות וצינונים

[א] כת"י גבי: [ב] צ"ל ואין (רש"י, וביה בבח"י:) [ג] יש להוסיף או (בארות המים): [ד] צ"ל וכשיקרע (בארות המים): [ה] יש להוסיף מצי (בארות המים): [ו] צ"ל סמיכת שלמים (גנזי יוסף:) [ז] עיי' בדבור שאח"י שכתבו הוכחה לזה: [ח] גי' שיה יצחק חלב דאין בה לאסורו אלא מקרא האבא משמע זכר:) [ט] השח יצחק מוסף צענין מ"קרות:

רבינו חננאל

אלא האוכל והשותה והעושה מלאכה בלבד וכיון דאמר חצי שיעור אסור מדרבנן אבל איסורא דאורייתא לית ביה. אקשינן עלה מהא דתנן בשבועות שבוית העדות אין נוהגת אלא בראויין להעיד והוינן בה למעוטי מאי. רב פפא אמר למעוטי מלך כדכתיב בית דוד דינו לבקר משפט. ואין עד נעשה דין. רב אחא בר יעקב אמר למעוטי משחק בקוביא. והא בקוביא מדאורייתא הוא ראוי ורבנן גזרו ביה ואע"ג

אלא האוכל והשותה והעושה מלאכה בלבד וכיון דאמר חצי שיעור אסור מדרבנן אבל איסורא דאורייתא לית ביה. אקשינן עלה מהא דתנן בשבועות שבוית העדות אין נוהגת אלא בראויין להעיד והוינן בה למעוטי מאי. רב פפא אמר למעוטי מלך כדכתיב בית דוד דינו לבקר משפט. ואין עד נעשה דין. רב אחא בר יעקב אמר למעוטי משחק בקוביא. והא בקוביא מדאורייתא הוא ראוי ורבנן גזרו ביה ואע"ג

הערך אלהה תניא הזכר ולא טומטום ואנדרוגיטום והוה לן לאוקמ' קרא דהזכר רק צאנדרוגיטום ומשמי סמי מכאן טומטום וצפרק קמא (דמגיגה דף ד.) תניא זכורך ולא טומטום ופרין איצטרופי קרא למעוטי ספיקא יש לומר דהתם פריך משום דצנלאו קרא הוה ידעינן דמספיקא לא ליימי דהיכי ייעביד לסמוך דילמא אשה הוי וקא עביד עבודה צקדשים לא ליסמוך דילמא גצרא הוא וקא מצטל סמיכה ואע"ג דסמיכה לא מעכצא מכל מקום לא מיימי קרבן לכחילה כדי לצטל סמיכה כדאמר צפסחים צפרק האשה (דף פט.) גצי ה' שנחערצ סמיכה ומותר פסח צעי סמיכה והא דאמר צמסכת שקלים (דף ע"ו:) ומיימי לה צפרק האיש מקדש (קדושין דף נה.) צהמה שנמאצת מירושלים למגדל עדר זכרים עולות נקצות וצחי שלמים ומקריבין אותן צלא סמיכה לפי שאין מכירין צעליהן שאני התם דכבר הוקדשו ואין להם תקנה צע"א אם לא נקריבם צלא סמיכה וספק מנזרע דמיימי אשם צפ' התערובות (וצמס דף ע"י:) וקא מצטל סמיכה^(י) למאן דאמר סמיכת אשם מנזרע לאו דאורייתא תקוני גצרא שאני ואם תאמר והא רב דסצר צס"פ המפלת (נה דף כ"ה) דאנדרוגיטום ספיקא הוי מדטמא צנלון ואודם ומדפסקין צס"פ הערל (ויצמות דף פ"ה) כרבי יוסי דאמר לא הכריעו צו אם זכר אם נקצה וצריה צפני עצמה הוא דקאמר רבי יוסי התם צברייתא לאו דוקא^(י)

כשירה. יש לומר דשאני התם דהקטיר הכל, ועיין שם דף נ"ח [ע"א] בתוספות בד"ה אביי סבר, בסוף הדיבור. ומה מאד נכון פירושי הזה במסכת נזיר [ל"ו ע"א] דגרסינן אלא לאפוקי מדאביי, שלשון אלא מורה שחזר ממה שאמר תחלה, ולפירושי נכון שחזר ממה דאמר כמאן כר' אליעזר.

ולתרץ לפי פירוש רש"י ותוספות מה שהקשיתי וכי בשביל דאחי לאפוקי מאביי לא היה יכול לומר גם חמץ. נראה, משום דלכאורה יש לדחות קושיית הגמרא דהקשה אי הכי חמץ בפסח וכו', דאטו כי רוכלא לחשב, והרי כיון שאמר אף שאור וכו' שמעינן דדריש כל, א"כ ממילא הוא הדין חמץ. וצריך לומר שקושיית הגמרא דא"כ הוה ליה למימר חמץ שהוא מוקדם בתורה ונוהג גם בזמן הזה, ולמה נקיט שאור, ועל זה שפיר מתרץ דאחי לאפוקי מדאביי, וכן משמע בתוספות בנזיר דף ל"ו ע"א בד"ה אין ה"נ.

שם איתיביה שתי קופות. עיין מהרש"א מה שכתב על דברי התוספות, ומסיים דבטל ברוב היינו חד בתרי. ובמחילה מכבודו שלא זו שנעלם ממנו כל דברי הפוסקים, אלא שנעלם ממנו משנה ערוכה בריש פרק ד' דסנהדרין [ל"ב ע"א] דיני נפשות מטין לזכות על פי אחד ועל פי שנים לחוב. ואם כדברי מהרש"א דאחרי רבים להטות היינו חד בתרי, שהרי מה שבטל ברוב הכל אנו ילפינן מאחרי רבים להטות ברובא דאיתא קמן, ואם כן אי בעינן חד בתרי, והרי אין דיני נפשות בפחות מכ"ג דהיינו סנהדרי קטנה, ואיך משכחת על פי אחד או על פי שנים.

תוס' ד"ה לענין חמץ וכו', ואור"י דלא דריש אלא לאיסורא וכו' וכן לענין חמץ. ולעיל דף מ"ג ע"א כתבו התוספות בד"ה מאן תנא, דמשמע בשמעתין דאי לאו דאיתרבי למלקות אפילו איסור לא היה בו, וכאן כתבו לחלק בין איסור למלקות. ולפי דברינו לעיל יש ליישב ולחלק, וק"ל.

בא"ד הקשה מהרש"א דמה קשיא להו להתוספות דאימא דוקא חצי שיעור בעין אסור ר' יוחנן התם משא"כ הכא חצי שיעור ע"י תערובת לא דריש, וליכא למימר דמ"מ כל דחמץ ל"ל דנילף מחלב, דא"כ לתירוצם דלא דריש אלא לאיסורא מ"מ כל דחמץ ל"ל, עכ"ל מהרש"א. ושותא דמון לא ידענא, דתירוצן התוספות דכל דחמץ איצטרך לתערובת ולאיסורא, דלא שמעינן מהתם כלל דשם הוא בעין.

ועוד נלע"ד לתרץ, דהרמב"ם בפ"א מחמץ הלכה ז' כחב האוכל מן החמץ עצמו בפסח כל שהוא הרי זה אסור מן התורה שנאמר לא יאכל, ואעפ"כ אינו חייב כרת או קרבן אלא על כשיעור שהוא כזית, והאוכל פחות מכזית במזיד מכין אותו מכות מרדות. והכסף משנה תמה על דברי הרמב"ם הללו דמה צריך קרא בחמץ לכל שהו והרי מחלב ילפינן לכל איסורין שבתורה לאסור בכל שהוא. ואני אמרתי לתרץ קושייתו, דהרי שם בריש פרק בתרא דיומא מפרש טעמיה דר' יוחנן חצי שיעור אסור מן התורה הוא משום דחזי לאצטרופיה⁽¹⁾, ולפי זה באיסור התלוי בזמן כגון חמץ בפסח ואכל פחות מכשיעור ביום שביעי, באופן שאין שוב שהות ביום לאכול עוד כדי להשלימו, לא נוכל למילף מכל

מושבותיכם וכו' תוך זמנו מיירי, וכבר איתרבו נשים מכל, וממילא חייבים באכילת מצה מהך הקישא דבכל מושבותיכם גופיה. ועיין לעיל בחידושינו דף כ"ח ע"ב [ד"ה תוך].

[רש"י ד"ה אין היתר מצטרף לאיסור, ואי איכא מיין לחודא כזית למה לי קרא וכו'. ותי' הנ"ל דהאי תירוצן איכא למימר אתנא דאשמועינן מידי אפילו אי ליכא רבוחא, אבל אקרא שפיר קשה וכי צריך קרא לתערובות דכיון שיש שם כזית מה לי אם הוא ביין או לא, וכן מצינו בכמה דוכתא כהנ"ל, וק"ל. ועוד נראה לתרץ להנ"ל, דודאי אי אמרינן דטעם כעיקר דאורייתא, א"כ פשיטא דהיתר מצטרף לאיסור, וא"כ לדין דקיי"ל טעם כעיקר דאורייתא, וא"כ כל שכן היכא שכל הוית מעורב שהוא עריך מטעם כעיקר, שפיר מצינו למימר דקרא דמשרת איירי בתערובות, וק"ל.]

[תוס' ד"ה חוץ מאיסורי נזיר, אע"ג דחטאת נמי כו'. ואמר הנ"ל דיש להבין אמאי לא מקשה התוס' אפילו לזעירי, ותי' משום דלזעירי הוי נזיר ושאור שני כתובים, ומשום הכי מוקי חטאת אטעם כעיקר, אבל לר"י דלית ליה כל א"כ צריך קרא דחטאת לשני כתובים, וקשה שפיר, וצריך התוס' לתרץ בקדשים לא קא מיירי, וק"ל.]

דף מ"ד ע"א אין הכי נמי ולאפוקי מדאביי וכו'. לכאורה קשה ואטו אם היה אומר אף חמץ ושאור כל תקטירו לא היה מוכח לאפוקי מדאביי, והרי מגוף הדבר שצריך צירוף ממילא הוא לאפוקי מדאביי. ולכן נראה דמגוף הדין אין כאן סתירה לדברי אביי, דכשם שכתבו התוס' במסכת עבודה זרה דף ס"ח ע"א [ד"ה ואידך] אליביה דר' שמעון דאמר כל שהוא למכות לחלק בין אם האיסור בעין ובין אם האיסור מעורב, ככה יש לומר לאביי, דלא אמר אביי יש הקטרה לפחות מכזית אלא כשהוא בעין אבל אם הוא מעורב צריך כזית וכו' היתר מצטרף לאיסור.

ואמנם מה שנלע"ד בפירוש דברי הגמרא, שהמקשן היה סבור דזעירי קאי גם בשיטת אביי, וא"כ על כרחך זעירי ע"י עירוב מיירי, דאל"כ למה לי צירוף, וא"כ דע"י עירוב מיירי על כרחך דדריש כל, דאל"כ אלא דדריש כי כל דבשאר כי כל כתיב, א"כ עירובו מנ"ל לגמרי, דהרי כי כל דרשינן מקצתו מנין ת"ל כי כל, אלא ודאי דדריש כל ודרשינן כל לרבות מקצתו וכי כל לרבות עירובו, וא"כ דדריש כל חמץ בפסח נמי. ומתרץ אין, פירוש דודאי לר' אליעזר הדין כן דגם בחמץ היתר מצטרף לאיסור, אלא דזעירי לא קאי אליביה דר' אליעזר רק אליביהו דרבנן דכל לא דרשי וכי כל דרשי, ודרשינן כי כל שאור לרבות מקצתו, וסובר זעירי בהא כאביי דיש קומץ פחות משני זיתים, אבל בהא דסובר אביי דיש הקטרה פחות מכזית לא ס"ל כוותיה, וסבר זעירי אין הקטרה פחות מכזית, ומקצתו דרבי רחמנא היינו ע"י צירוף היתר ומוכח דהיתר מצטרף לאיסור.

ואין להקשות אם איתא דזעירי סבר יש קומץ פחות משני זיתים ואפ"ה סובר אין הקטרה פחות מכזית, א"כ איך יפרש במנחות דף כ"ו [ע"א] במשנה הקטיר קומצה פעמים

(1) יעוין יומא ר"פ יוה"כ ע"ג ע"ב אסור באכילה ומוקי הגמ' בח"ש וכויה"כ משכחת דלא חזי לאיצטרופי כגון בסוף היום (ברוך טעם).
מכתבו קבלתי והנאני שאני רואה שהוא שוקד על חיבורי. ומה שהקשה על מה שהעליתי בחיבורי צ"ח למסכת פסחים דף [מ"ד ע"א] בד"ה ועוד נלע"ד כו', לתרץ קושיית הכס"מ בפ"א מחמץ הל' ז', דילף הרמב"ם דאוכל כל שהוא מן החמץ בפסח אסור מן התורה שנאמר לא יאכל, ותמה הכס"מ למה

ר' שמעון דמחייבו מלקות אין הטעם משום דחזי לאצטרופי, ואטו משום שיוכל להשלים יהיה חייב והרי עדיין לא השלים. ועוד דהרי ר' שמעון קאמר כל שהוא למכות ולא אמרו כזית אלא לקרבן בלבד, ואם איתא הרי משכחת כזית גם למלקות דהיינו כנ"ל, ואיך אמר אלא לקרבן, אלא ודאי דלר' שמעון ככל ענין ובכל זמן אמרו כל שהו למכות. ומכאן סתירה לדברי הר' יקר בתוס' במס' עבודה זרה דף ס"ח ע"א בד"ה ואידך, דלר' שמעון לא אמרו כל שהוא למכות אלא כשהאיסור בעין אבל בטעם כעיקר צריך צירוף כזית, יע"ש. ולפי מה שכתבתי אי אפשר לחלק כן, דא"כ איך אמר לא אמרו כזית אלא לקרבן, והרי משכחת גם למכות, ומוכח כדברי הר' פרץ שם בתוספות.

ע"ב ור"ע טעם כעיקר מנא ליה. ואין לומר דר"ע לית ליה טעם כעיקר, דא"כ יותר הוה לאוקמי משרת ז' לטעם כעיקר מלאוקמי להיתר מצטרף לאיסור, דהרי חזינן דרבנן סברי טעם כעיקר דאורייתא והיתר מצטרף לאיסור לית להו מכלל דטעם חמור מצירוף, ואם כן

חלב, ולכן יליף הרמב"ם מלא יאכל. ולשיטתו אזיל שכתב בהלכה ב' דלא יאכל לא יהיה בו היתר אכילה, וסובר הרמב"ם דבאיסור הנאה לא שייך שיעור, וא"כ הוא הדין האכילה פחות מכשיעור לא גרע מהנאה, ולכן אפילו אכל פחות מכשיעור בסוף יום שביעי ג"כ אסור מן התורה. ולפי זה גם דברי התוספות אתיין כהוגן, דר' יוחנן דריש כל דגבי חמץ לחצי שיעור לאיסור ולא למלקות, ולסוף יום השביעי, דזה לא נוכל למילף מחלב, ומתורץ קושיית מהרש"א.

ואיך להקשות לפי סברתי הנ"ל לחלק בחצי שיעור ולומר באיסור התלוי בזמן בכלות הזמן דאז באותו רגע לא חזי לאצטרופי אין חצי שיעור אסור מן התורה, אם כן איך אמרו בשבועות דף כ"א ע"ב להוכיח דר"ע לא סבר כר' שמעון דאמר כל שהו למכות מדאמר ר"ע נזיר ששרה פתו ביין ויש בה כדי לצרף כזית וכו', ואי ס"ד כר' שמעון ס"ל למה לי צירוף. ולדידי קשה דלמא איצטרף בסוף יום שלשים לנזירתו דשוב לא חזי לצירוף. ונראה דבשלמא לר' יוחנן דאמר אסור ואין בו מלקות, יש לומר הטעם משום דחזי לאצטרופי ויהיה חייב מלקות, ולכן גם עתה אסור, אבל

הוצרך בחמץ לימוד על זה הלא כל איסורין ילפי מחלב לאסור חצי שיעור מן התורה, ועל זה כתבתי שם בצ"ח, דביומא [ע"ד ע"א] מפרשין טעמא דר' יוחנן דאמר חצי שיעור אסור מן התורה משום דחזי לאצטרופי, ולפי זה באיסור התלוי בזמן כמו חמץ בפסחא אם אכל חצי שיעור בסוף יום שביעי של פסח ששכח אין פנאי לאכול יותר לא חזי לאצטרופי ואי אפשר למילף מחלב להכי יליף הרמב"ם מלא יאכל. ועל חידושי [הרב](#) שחידשתי דבאיסור התלוי בזמן אם הגיע סוף הזמן שאין פנאי להשלים השיעור אין חצי שיעור אסור מן התורה, הקשה מעלתו מדברי התוס' במסכת שבועות דף כ"ב ע"ב, דשם בעי רב אשי נזיר שאמר שבועה שלא אוכל חרצן בכמה, כיון דכזית איסורא דאורייתא הוא כי קמשתבע אהיתרא קמשתבע ודעתיה אמהוה כו'. וכתבו התוס' בד"ה אהיתרא קמשתבע, אפילו לר"י דאמר אסור מן התורה כו' שלא כדרך הנאותו כו'. והקשה מעלתו, דלפי חידושי דין שלי הוה להתוס' לתרץ דאביע"י קאי בסוף יום ל' לנזירתו ודעתיה אמהוה לאכול סמוך לערב שאין שהות לאכול כזית ואינו אסור מן התורה משום נזירות.

והנה נדחק מעלתו כזה דוחק גדול, דהא ודאי דבעיא זו מיירי באומר בפירוש שבועה שלא אוכל היום, דאם לא כן פשיטא שדעתו אכזית ודהיתרא שנשבע שגם אחר השלמת נזירות לא יאכל, אלא ודאי דמיירי שאומר היום, ולפי דבריו לא משכחת לה אלא בעומד ביום שלשים עצמו, ואיך יאמר רב אשי סתם נזיר שאמר כו' והוה ליה למימר נזיר שאמר ביום אחרון לנזירותו שבועה שלא אוכל חרצן. חדא ועוד קאמינא, שאף שאני בחיבורי שם כתבתי שגם נזיר בסוף ל' לא חזי לאצטרופי, היינו משום ששם עיקר חידושי הוה חידושי לתרץ דברי הרמב"ם ואגב גררא חידושי שם קושיית מהרש"א על התוס', ולדברי הרמב"ם אין שום הכרח לחלק בין חמץ בסוף יום השביעי של פסח ובין נזיר בסוף יום שלשים, אבל באמת אם היה לנו איזה הכרח לחלק ביניהם שפיר יש לחלק. דחמץ בסוף יום שביעי לא חזי לאצטרופי כלל, שהרי כלה זמן איסורו, ואם ישלים לשנה הבאה ודאי לא מצטרף, שהרי אפילו אם שהה בין אכילה לאכילה כדי אכילת פרס לא מצטרף ק"ו אם שהה קרוב לשנה בין אכילה לאכילה, אבל נזיר אף בסוף יום ל' חזי לאצטרופי, אם יאמר תיכף הרני עוד נזיר, וא"כ התוס' אפשר שסברי כן.

ומה שהקשה מריש פרק יום הכפורים [יומא ע"ג ע"ב] דמוקי המשנה לחצי שיעור, א"כ לדעת הרמב"ם [פ"א משביתת עשור ה"ה] דכל חמשה עניים אסורים מן התורה א"כ למה נקטה מתני' אכילה ושתייה בהדי אידך בחד בבא, והרי הני אסורים מן התורה עד ערב ואכילה ושתייה חצי שיעור אינו אסור מן התורה סמוך לערב. הנה קושיא זו אינה ראויה אפילו להשיב עליה, ואטו בשביל דתניננהו במשנה צריכין להיות שוים לכל דבר, והרי לריש לקיש מתוך התם דמדה שחצי שיעור אסור מדרבנן, וא"כ איך שנינוהו יחד במשנה, והרי הני שאר עניים אסורים מן התורה להרמב"ם.

ואשר הקשה מפרק כלל גדול דף ע"ד ע"א דמתקף רב יוסף וכי מותר לאפות פחות מכשיעור כו', ופירש"י אסורא מיהא איכא דקילל חצי שיעור אסור מן התורה, ולקח מעלתו מדברי רש"י הללו דהקושיא דוקא מאיסור תורה, ולפי זה מאי מקשה, דילמא מוקי הברייתא סמוך לערב ואין לו זמן עוד להשלים השיעור, אלו הם דברי מעלתו, ושלוש תשובות בדבר. חדא, דאטו אם הוא אסור מדרבנן שייך למתני בורר לכתחלה, ורש"י עצמו מסיים והכי קתני בורר לכתחלה, ומה שפירש"י דקילל חצי שיעור אסור מן התורה, האמת נקט רש"י, שהאמת הוא כן, הא חדא. שנית, ואף אם היה מוכח מדברי רש"י כדבריו, מאי איכפת ליה להרמב"ם בפירש"י אם דברי הגמרא אתיין כהוגן. שלישית, מה דפשיטא ליה כל כך דבמלאכות האסורות בשבת אם עשה חצי שיעור סמוך לערב לא שייך חזי לאצטרופי, קמיבעיא לי טובא, שאם כירר כחצי גרוגרת בשבת זה במזיד גמור ושורב כירר כחצי גרוגרת בשבת הבא בזדון, אני מסופק מאד אם לא מצטרפי לסקילה אם קיבל התראה בכל פעם, ולמ"ד התראת ספק שמה התראה, וכמה עקולי ופשוטי יש בעושה כן בשגגה במס' כריתות דף ט"ז ע"ב, דאיתא התם שתי כריתות בכוחות אוח אחת בשבת זו ואחת אחת בשבת דתני חדא פטור ותני חדא חייב, עיי"ש בסוגיא. וכל זה בשגגת שבת או שגגת מלאכות לענין חיוב חטאת דשייך לומר ידיעות מחלקות וכן ימים שבינתיים הוה ידיעה לחלק ושייך לומר אין ידיעה לחצי שבת, עיי"ש בסוגיא, אבל בזדון גמור אני נכון, ואפילו אם נימא התראת ספק לא שמה התראה, מ"מ חיוב סקילה יש, וכן חיוב כרת לשמים במזיד בלא התראה, ועיין בירושלמי בפ' כלל גדול [סה"א] ובפרק האורג [ה"א], וא"כ שפיר בכל היום חצי שיעור אסור מן התורה דחזי לאצטרופי. וכל זה אני כותב דרך ספק, כי אין לי פנאי כעת לקבוע מסמרות בצירוף שני חצאי שיעור בשני שבתות לענין זדון, ובשגם שאין בו צורך לדינא, דחיוב בית דין ליכא משום התראת ספק, וחיוב כרת לשמים קמי שמיא גליא (שור"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא חלק אי"ח סימן נ"ג) [ועי' מנחת חינוך מצוה ש"ג אות ח']. ובמצוה שע"ב אות י"ט.

ז' כ"כ גם תוס' מס' נזיר דף ל"ז ע"א ד"ה טע"כ מנ"ל ע"ש, אבל קשה לי מה יעשה לשיטת רש"י בשמעתין דזרוע בשלה [נחליק דף צ"ח ע"ב ד"ה לטע"כ] שכתב דר' יוחנן סובר טעם לאו כעיקר מר"ת דמוקי משרת על היתר מצטרף לאיסור הרי דיותר מסתבר לאוקמי על היתר מצטרף לאיסור על טעם כעיקר, ואולי יש סברה לומר דיותר יש לאוקמי על היתר מצטרף לאיסור לר' יוחנן דס"ל ח"ש אסור, וא"כ מסתבר לאוקמי קרא אמאי דאסר קרא בדוכתי, דאסור משום חצי שיעור, ואחא קרא דמשרת שלוקין עליו, אבל לאוקמי על טע"כ דאכתי לא אשכחן בשום מקום לא מוקמינן, וסברה כזה כתבו תוס' יבמות דף פ"ו ד"ה א', והא דמקשה הש"ס ור"ע טכ"ע מנ"ל קאי לדיש לקיש דס"ל חצי שיעור מותר מה"ת, וא"כ גם היתר מצטרף לאיסור לא אשכחן איסורא (אהל דוד).

גוריא אמר רב. וראיתי שהרגיש בזה בחצור חדש הנקרא עלי אלמוגים צפי' שז"צ סעיף ג' [ד"ה ומעתה], ודבריו מה שרצה לחדש פירוש חדש בדברי הגמרא אף שהוא מחודד אינו אמת, לדבריו חילק עלינו את השוים ויהיה הרמז"ס חולק בדין זה על הרי"ף, שהרי הרמז"ס לא הזכיר שלש חצרות כלל. ועוד לפי פירושו ר' יצחק לא צא לחלוק רק לפרש או להוסיף קולא לענין דיעבד, ולא הוה ליה למימר ר' יצחק אומר אלא אמר ר' יצחק.

והנראה לענ"ד בדמשה [נ"ט ע"א] קאמר ר' יהודה שצריך בעיר חדשה שיש בה חמשים דיורין, ושורש דבריו דלא מיתשב שויר אלא מה שנקרא עיר, ופחות מחמשים לא נקרא עיר שהעיר היותר קטנה שביהודה היו בה

חמשים דיורין, ועיין ברטנורא. ור' שמעון חולק עליו וסובר דגם ג' חצרות של שני בתים מקרי עיר ממש לכל דבר, ור' יצחק צא לחדש דכאן לענין שויר סגי בצית וחצר אחת דמקרי לדבר זה עיר, אבל מודה ר' יצחק לדבר דבעינן עיר ממש דהיינו לענין קרפף לשתי עיירות למהיב לכל אחת קרפף בפני עצמה, לא מהני אלא מה דמקרי עיר ממש לכל מר כדאית ליה לר' יהודה חמשים דיורים ולר' שמעון ג' חצרות וכו', והביא הרי"ף דברי רב חמא בר גוריא להכריע כר' שמעון נגד ר' יהודה, ונפקא מינה בדבר דבעינן עיר ממש, אבל כאן בשויר סגי בחצר וצית. העולה מדבריו דלענין צ' קרפפים בעינן עיר ממש ובעינן ג' חצרות של שני בתים.

דברי ידידו.

סימן נג

חצי שיעור בסוף זמן איסורו

והנה נדחק מעלתו בזה דוחק גדול, דהא ודאי דבעיא זו מיירי באומר בפירוש שבעה שלא אוכל היום, דאם לא כן פשיטא שדעתו אכזית ודחיתא שנסבע שגם אחר השלמת נזירות לא יאכל, אלא ודאי דמיירי שאומר היום, ולפי דבריו לא משכחת לה אלא בעומד ביום שלשים עצמו, ואיך יאמר רב אשי סתם נזיר שאמר כו' והוה ליה למימר נזיר שאמר ביום אחרון לנזירותו שבעה שלא אוכל חרפן. חדא ועוד קאמינא, שאף שאני בחיבורי שם כתבתי שגם נזיר בסוף ל' לא חזי לאכטרופי^א, היינו משום ששם עיקר חידוש הזה חידשתי לתרץ דברי הרמז"ס ואגב גררתי חידשתי שם קושית מהרש"א על התוס', ולדברי הרמז"ס אין שום הכרח לחלק בין חמץ בסוף יום השביעי של פסח ובין נזיר בסוף יום שלשים, אבל באמת אם היה לנו איזה הכרח לחלק ביניהם שפיר יש לחלק. דחמץ בסוף יום שביעי לא חזי לאכטרופי כלל, שהרי כלה זמן איסורו, ואם ישלים לשנה הבאה ודאי לא מאכטרף, שהרי אפילו אם שהה בין אכילה לאכילה כדי אכילת פרס לא מאכטרף ק"ו אם שהה קרוב לשנה בין אכילה לאכילה, אבל נזיר אף בסוף יום ל' חזי לאכטרופי, אם יאמר חיקף הריני עוד נזיר^ב, וא"כ התוס' אפשר שסברי כן.

ומה שהקשה מריש פרק יום הכפורים [יומא ע"ג ע"ב] דמוקי המשנה לחצי שיעור, א"כ לדעת הרמז"ס [פ"א משביתת עשור ה"ה] דכל חמישה ענויים אסורים מן התורה א"כ למה נקטה מתני' אכילה ושתייה בדין אידך צדד, והרי הני אסורים מן התורה עד ערב ואכילה ושתייה חצי שיעור אינו אסור מן התורה סמוך לערב. הנה קושיא זו אינה ראויה אפילו להשיב עליה, ואטו בשביל דמניניהו במשנה צריכין להיות שוים לכל דבר, והרי לריש לקיש מתרץ התם

תשובה

שלום וישע רב, לאור נערב, הוא כבוד אהובי הרב הגדול המופלא כבוד מוה' ליזר קרפלס נ"י. אשר כעת הוא אב"ד דק"ק ליבנא וגליל קוירשם.

מכתבו קבלתי והנאני שאני רואה שהוא שוקד על חיבורי. ומה שהקשה על מה שהעליתי בחיבורי צל"ח למסכת פסחים דף [מ"ד ע"א] בד"ה ועוד נלע"ד כו', לתרץ קושית הכס"מ בפ"א מחמץ הל' ז', דיליף הרמז"ס דאוכל כל שהוא מן החמץ בפסח אסור מן התורה שנאמר לא יאכל, ותמה הכס"מ למה הוצרך בחמץ לימוד על זה הלא כל איסורין ילפי מחלב לאסור חצי שיעור מן התורה, ועל זה כתבתי שם בצל"ח, דביומא [ע"ד ע"א] מפרשין טעמא דר' יוחנן דאמר חצי שיעור אסור מן התורה משום דחזי לאכטרופי, ולפי זה באיסור התלוי בזמן כמו חמץ בפסח אם אכל חצי שיעור בסוף יום שביעי של פסח ששוב אין פנאי לאכול יותר לא חזי לאכטרופי^א ואי אפשר למילף מחלב להכי יליף הרמז"ס מלא יאכל^ב. ועל חידוש זה שחידשתי דבאיסור התלוי בזמן אם הגיע סוף הזמן שאין פנאי להשלים השיעור אין חצי שיעור אסור מן התורה, הקשה מעלתו מדברי התוס' במסכת שבעות דף כ"ז ע"ב, דשם בעי רב אשי נזיר שאמר שבעה שלא אוכל חרפן צממה, כיון דכזית איסורא דאורייתא הוא כי קמשתבע אהיתרא קמשתבע ודעתיה אמהו כו'. וכתבו התוס' בד"ה אהיתרא קמשתבע, אפילו לר"י דאמר חצי שיעור אסור מן התורה כו' שלא כדרך הנחתו כו'. והקשה מעלתו, דלפי חידוש דין שלי הוה להתוס' לתרץ דאיבעי קאי בסוף יום ל' לנזירותו ודעתיה אמהו לאכול סמוך לערב שאין שהות לאכול כזית ואינו אסור מן התורה משום נזירות^ב.

מאטרפי לסקילה אם קיבל התראה בכל פעם, ולמ"ד התראה ספק שמה התראה, וכמה עקולי ופשוטי יש בעושה כן בשגגה במס' כריתות דף ט"ז ע"ב, דאיתא התם שתי כריתות בכותב אות אחת בשבת זו וזאת אחת בשבת אחרת דתני חדא פטור ותני חדא חייב, ע"ש בסוגיא. וכל זה בשגגת שבת או שגגת מלאכות לענין חיוב חטאת דשייך לומר ידיעות מחלוקת וכן ימים שצינתיים הוה ידיעה לחלק ושייך לומר אין ידיעה לחצי שבת, ע"ש בסוגיא, אבל בזדון גמור אני נבון^ל, ואפילו אם נימא התראה ספק לא שמה התראה^ל, מ"מ חיוב סקילה יש, וכן חיוב כרת לשמים במזיד בלא התראה, ועיין בירושלמי צ"ל גדול [סה"א] וצפרק האורג [ה"א], וא"כ שפיר בכל היום חצי שיעור אסור מן התורה דחזי לאטרופי. וכל זה אני כותב דרך ספק, כי אין לי פנאי כעת לקבוע מסמרות בצירוף שני חצי שיעור בשני שבתות לענין זדון, ובשגס שאין בו צורך לדינא, דחיוב בית דין ליכא משום התראה ספק, וחיוב כרת לשמים קמי שמיא גליא. ויותר מזה אין הפנאי מספיק, ולהראות לו חיבה פניתי מעט להשיב את כל הנ"ל. והיה זה שלום.

^לאוצר החכמה

דברי הד"ש.

דמודה שחצי שיעור אסור מדרבנן, וא"כ איך שנינו יחד במשנה, והרי הגי שאר ענויים אסורים מן התורה להרמז"ס.

ואשר הקשה מפרק כלל גדול דף ע"ד ע"א דמתקיף רב יוסף וכי מותר לאפות פחות מכשיעור כו', ופירש"י איסורא מיהא איכא דקי"ל חצי שיעור אסור מן התורה, ולקח מעלתו מדברי רש"י הללו דהקושיא דוקא מאיסור תורה, ולפי זה מאי מקשה, דילמא מוקי הצרייתא סמוך לערב ואין לו זמן עוד להשלים השיעור, אלו הם דברי מעלתו. ושלש תשובות בדבר. חדא, דאטו אם הוא אסור מדרבנן שייך למחני צורר לכתחלה, ורש"י עצמו מסיים והיכי קמני צורר לכתחלה, ומה שפירש"י דקי"ל חצי שיעור אסור מן התורה, האמת נקט רש"י, שהאמת הוא כן, הא חדא^ל. שנית, ואף אם היה מוכח מדברי רש"י כדבריו, מאי איכפת ליה להרמז"ס בפירש"י אם דברי הגמרא אחיין כהוגן. שלישית, מה דפשיטא ליה כל כך דבמלאכות האסורות בשבת אם עשה חצי שיעור סמוך לערב לא שייך חזי לאטרופי, קמיבעיא לי טובא, שאם צירר כחצי גרוגרת בשבת זה במזיד גמור ושוב צירר כחצי גרוגרת בשבת הבא בזדון, אני מסופק מאד אם לא

סימן נד

יישוב השגות על מהדו"ק או"ח סי' כ"א

^לאוצר החכמה

תשובה

לכבוד אהובי ידידי האלוף בתורה הרבני המופלא ומופלא חריף ושנון חציו שנונים, על אפיקי הש"ס עיניו כיונים, כבוד שמו מוה' יוסף דוד נר"ו.

הגיעני מכתבו קונטרס מלא השגות על חיצורי נודע ביהודה, ודין הניין לי כי מתוכו ראיתי ששוקד על חיצורי בהתמדה, ואף כי ידו הדא וחרצו חרצ חדה כוונתו רצויה אללי, כי ראיתי שכל קושיותיו על אדני היושר צנוים לא כמבקש לקנטר בדברים דחויים, וכל קושיותיו לפוס ריהטא קושיות עצומות ופיו פתח צחכמות. ואף כי באמת יש פירכא לכל דבריו, כך דרכה של תורה, וממילא רווחא שמעתתא ויוצאת הלכה ברורה. והנה רציתי להשיב תיכף בשבוע העבר ולא היה באפשר כי היה לי איזה מיחוש צט"ת וכעת יקבל תשובתי.

ראשית דבריו, על מה שכתבתי בחלק או"ח סי' כ"א ד"ה ומעתה דמי שסובר נוקשה דרבנן, אז אין איסור נוקשה אלא בפסח עצמו אבל בערב פסח מותר לגמרי כל היום. ועל זה השיב מעלתו, שהרא"ש סובר נוקשה דרבנן כאשר העיד עליו בנו רבינו הטור באו"ח סי' תמ"ז שהרא"ש הסכים לדעת הרי"ף, והרי הרא"ש [פסחים פ"ז סי' ז'] פסק שהמקדש בחמץ נוקשה מתחילת שבע ולמעלה אין חוששין לקידושין, כמו שהביא

הטור משמו באזה"ע סוף סי' כ"ח, ואם הוא מותר אז באכילה ובהנאה למה אין חוששין לקדושין, ע"כ דברי מעלתו בהשגתו.

והנה מה שכתב שהרא"ש והטור פסקו שהמקדש בחמץ נוקשה בשעה ז' אין חוששין לקדושין, במחילה מכבודו שגה ברואה לא נזכר נוקשה בדבריהם, אלא כך אמרו, המקדש בחמץ דרבנן בשעה ז', ואטו לדידי ליכא שום חמץ דרבנן בערב פסח, וחמץ שנתערב מין צלח פחות מששים אסור מדרבנן כמו בכל איסורין שבתורה שנתערבו מין צמינו, שמדאורייתא חד בתרי בטיל ומדרבנן צעי ששים וכדומה, ובדאי חמץ משש ולמעלה אף שאינו בכרת מ"מ כיון שאסור בלא תעשה לא גרע משאר איסורים שבתורה. ואף שצמזים ריש פ' כל שעה סי' ז' כתב, המקדש בחמץ דרבנן כגון משש ולמעלה בחמץ נוקשה כו', ע"ש, היינו משום שדברי הרא"ש צפונים באריכות מעתיק כאן בקצרה, והרא"ש צפנים מדבר מחמץ נוקשה ושם מפורש ברא"ש דנוקשה בערב פסח מדרבנן ובפסח מן התורה. ואדרבה על מעלתו קשה מדברי הרא"ש הללו, וכן על הטור בסי' תמ"ז שהחליט שהרא"ש הסכים עם הרי"ף >ומעלתו נדחק בזה<. ונראה דהרא"ש קאמר כאן אפילו לשיטת הסוברים נוקשה דאורייתא לכולי עלמא עכ"פ לפני זמנו הוא דרבנן, וכיון שהרמזים הועתקו מדבריו בפסקיו הועתק גם כאן נוקשה,

כמבואר בפא"ט נ"ז ע"ב דס"ל לרבי סימן לטריפה שלשים יום. וי"ל ולחלק בין טריפות דבהמה דסי' שלשים יום משא"כ באדם, דאפי' למאן דלית ליה אדם דאית ליה מזלא שאני, מ"מ בטריפת הירך שאני דבהמה נשענת על יריכה טפי, וכמ"ש רש"י ורשב"א ור"ן בחולין נ"ז ע"א בעוף, וכ"ש באדם היושב על מטתו, וכן צ"ל בדעת הרמב"ם דפסק [ה' איסור"ב פ"י הי"א] עד טבורו כר' יוחנן, אעפ"י שהוא פסק ניטל ירך וחלל שלו ניכר נבילה בהלכות שחיטה [פ"ג הי"ט], וברפ"ב דאבות הטומאה, ועוד לא יהיה אלא טריפה הא ס"ל טריפה אינו חי, אלא ע"כ באדם לא הוה נטילת הירך אפי' טריפה. וראיה ברורה לדברי בספ"א מטומאת המת לא מנה ירך שניטל לטמא באהל, אע"כ כנ"ל. ואח"כ, הא דאמר הש"ס דפליגי בטריפה חיה, היינו בטריפות כי האי דירך ובאדם דוקא. אח"ז מצאתי בשאלתות פ' אמור [שאי' ק"ג] כדברי ונהנתי. ועמ"ש תוס' עירוכין כ' ע"א ד"ה לאתויי וכו'. וא"ש שיטת רמב"ן ורשב"א לומר דטומאת לידה לא תליא בטריפות:

מ"מ הכא שגידו נולד אטום ובודאי כך נוצר, ואי ס"ד שאינו יכול לחיות, ה"ל אינו ראוי לבריית נשמה ואין אמו טמאה לידה, והוא תימה אם שתקו חכמי תלמוד מזה. בשלמא לענין מילה יש לדחוק דפשיט להו שלא ימולנו עד שיתרפא ויהיה ככל אדם, ובין כך ימות, ולא הוצרכו להודיע זה, אבל לענין טומאת לידה היה (לנו) [להם] להודיענו חדוש זה, אע"כ דליתא להאי כללא פשוט. וצריכים אנו למודעא רבא מה יאמר מר ידידי הגפר"מ בכל זה, ישיבני דבר ולא חצי דבר, כי לפע"ד אם יארע לי עוד כזה ויהיה ראוי למולו בזמנו אזי אצוה למולו אפי' בשבת, אם לא יעמידני על הברור בזה מה שמועה שמע מרבו הגאון זצ"ל. ה' ברב חסדיו יורנו מדרכיו ויחיינו ויקיימנו לתורתו ועבודתו כל הימים, וכה יהיה גם משפט הנער היולד:

הכ"ד התותם באהבה רבה:

משח"ק סופר מפפר"מ

התינוק הלז היה בריא אולם, וביום מ"ט ללידתו הוא יום א' טו"ב למב"י בחצי היום פתע פתאום בא שברו כי נפל לחולי ד"ל, ושכב כן עד חצות הלילה ליל ב' ח"י למב"י יום חמישים ללידתו שבק חיים לכל חי, וצדק קבלת הגאון זצ"ל. אמנם עדיין אני אומר הואיל וא"א להוסיף על הטריפות בשום אופן, דאי הוה בדרא ליה סמא הוה חי, דהיינו אי היו מזדרזים לשמוע לקול הרופאים לעשות לו קנה חלול של כסף כנ"ל, כי החוש מעיד שהנקב שסמוך לכיס מסוכן, כי לחלוחית מי רגלים וחמיצותם גורם בראנ"ד לביעים. אלא שמיום שבא השמועה מצעהלים רפו ידי ולא זרזתי לאביו של הילד לעשות לו מאומה, והי' בשב ואל תעשה. ויהיה איך שיהיה איני יודע שום טעם למנוע מלהמולו אם אינה מוספת חולי וחולשה לקרב מיתתו, ומכ"ש דאפשר שחיה יחיה:

השיגני תשובת הרב, וז"ל מה שהגיד המגיד בשמי הוא כזב ושקר, ומעולם לא אמרתי דבר זה, ובקשתי מכבוד רמעכ"ת נ"י שימחל לכתוב לאותו המגיד שימחוק דבר זה מספר זכרונות, כי חלילה לתלות בוקי סריקי באילן הגדול מ"ו מהר"י זלה"ה, ופן ישתו דורות אחרונים מים המרים, ומרב טרדות אקצר. דברי העומד על משמרתו הקטן דוד דייטש עכ"ל:

תשובה סה

שיל"ת, יום ב' פה ק"ק מ"ד ח"י למב"י תקס"ג לפ"ק. שלום רב לתלמיד ותיק וצורב החריף חד חד נחית ומסיק שמעתתא אליבא דהלכתא הרבני המופלא חתנא דבי נשיאה כבוד מו"ה איצק נ"י פרענקל:

אם היות הזמן יקר מ"מ לרוב אהבה עזה אשיבך בקוצר, אע"ג שדבריך אינם לדינא כי אם לפלפולא ולאסבורא דברי הרמב"ם פ"א מה' חמץ הלכה ז' שפסק אסור לאכול מגופו של חמץ כל שהוא משום שנאמר לא יאכל, והרבית להקשות ע"ז

לכיס, דן בשו"ת הרא"ש כלל ל"ג סי' ד' לענין פסול קהל ומתירו לבוא בקהל, וזה מוכיח שבעל מום כזה יכול לחיות, ולא כמ"ש המגיד לעיל בשם הנו"ב. ועעו"ש מה שהאריך בנידון זה.

(ח) ראה עוד קובץ תשובות סי' פ"ב ד"ה גם, ובמלואים שם אות ה'.

(ג) צ"ל: וזה ש'ת' א' ש'ה' וכו'.

(ד) וכ"כ בשו"ת יוד"סי נ"ב ד"ה ובלאה"נ, וש"נ.

(ה) חסר כאן, ונראה דצריך להוסיף: ואם אינו בר פואה בין כך ימות.

(ו) צ"ל: ופשוט.

(ז) בספר שו"ת להורות נתן ח"י סי' ס"ח הביא שעל מציאות כזו שראש הגיד אטום והנקב ליציאת מי רגלים נמצא סמוך

דא"כ שור הנסקל וערלה ושרצים מאי דריש בלא יאכל דידהו. ועוד אי ס"ל לרמב"ם דילפוטא דחלב לא הוה גילויי אכל התורה כולה, אם כן מנ"ל לרמב"ם בשארי איסורים דלית בהו כרת דחצי שיעור אסור. שוב הארכת בדברי מכילתא [פ' בא פ' ט"ז] וירושלמי [פסחים פ"ב ה"א] דבעי למילף בחמץ דהזהיר על המאכל כאוכל משרצים, והקשית מה לשרצים שלא היה להם שעת הכושר משא"כ חמץ, כבש"ס חולין ק"כ ע"א. והיה נ"ל לקושיא אחרונה לפמ"ש תוס' שם בחולין ק"כ [ד"ה חמץ] דחלבו של שליל לא מקרי שעת הכושר משום שלא היה באותו ענין, ונ"ל דזה שייך בחלב, דבהקרבא תלי רחמנא ושל בן ח' לא חזי להקרבא, דהרי מהכא ילפינן מה חלב ושתי כליות מוצא מכלל שליל וכו' בחולין ע"ה ע"א, נמצא לא הוה האי חלב באותו ענין, משא"כ דם דלא תליא בהקרבא כלל, ומשו"ה חייב על דם הלב של שליל באמת, ואפ"ה מותר דם שחיטה שלו וכל דמו כמו שפסק רמב"ם פ"ו ממאכלות אסורות [ה"ה], נמצא היה לו לדם שעת הכושר ולא שייך בזה לומר תירוצ' תוס', וא"כ נילף שפיר חמץ מאכל כאוכל מבינייהו דשרצים ודם כביבמות פרק חרש [קיד"ב ע"ב]. ולפ"ז הא דאמרין התם מה לשרצים שכן במשהו, הו"מ למימר נמי מה לשרצים שכן לא היה להן שעת הכושר משא"כ דם. אלא דעדיפא מיניה קאמר דאפי' דם הלב דלא היה לו שעת [הכושר] שהרי גם בשליל אסור אפ"ה לא אתיא (מדם) [משרצים]. ובזה א"ש מה דקשה לר"ש דאית ליה כל שהוא למלקות [מכות י"ז ע"א], א"כ אין כאן פירכא מה לשרצים שכן במשהו, וקרא דגבי דם ל"ל. ומכ"ש לרש"י [חולין ק"ט ע"א ד"ה הלב] ורמב"ם [שם ה"ו] דדם שבשלו ומלחו עובר עליו, ליכא למימר מה לשרצים שכן אין היתר לאיסורו משא"כ דם, וקשה קרא ל"ל. והא"ש דלר"ש עכ"פ אצטריך לדם שחיטה שהיה לו שעת הכושר כשהיה שליל:

ולענין הך קושיא הנך לא יאכל דשור הנסקל ושרצים מה עביד ליה הרמב"ם, נ"ל דודאי הנקודות לא מייתרי, ועמ"ש פני יהושע ר"פ כל שעה [כ"א ע"ב ד"ה אמר חזקיה], אלא מדמשני

קרא לא יאכל דקאי אהמאכל ולא אגברא האוכל, מיניה (ו)דריש הרמב"ם חצי שיעור, שזה המאכל לא יתאכל אפי' ע"י כמה אנשים זה מעט וזה מעט א, ואמנם בשרצים דריש מיניה מכילתא [שם] לא יאכל שלא יתאכל על ידך לקטנים וכה"ג:

ונ"ל דברייתא דס"פ חרש [שם ע"א] דמייתי אזהרת גדולים על הקטנים מלא תאכלום לא תאכילום, ולא מלא יאכל, ס"ל דמלא יאכל לחוד הוה משמע טפי מיניה למדרש מיניה חצי שיעור, אע"ג דבלאו ה"נ ידעינן איסור חצי שיעור כאשר יתבאר, ה"א דתהוי שני כתובים, לכן כתיב לא תאכלום להזהיר גדולים על הקטנים, וממילא תו ליכא למדרש מידי מנקודות דלא יאכל כיון דאין כאן שינוי לשון מאוכל למאכל, דהרי האמת כן הוא שלא יתאכל ע"י לאחרים, ולא מייתרי מידי. וכן נמי גבי שור הנסקל כיון דעכ"פ עיקור קרא אתא לשחטו אחר שנגמר דינו [פסחים כ"ב ע"א], א"כ שייך שפיר לא יאכל שלא יעשה המצאה להביאו לאכילה, היינו שישחטנו אחר שכבר נגמר דינו לסקילה, אבל בערלה שפיר קשה. דאין נראה לומר כיון דילפינן כל התורה מבינייהו דשרצים ודם וטומאה להזהיר על המאכל כאוכל, ממילא שייך שפיר א, לא יאכל. זה אינו דהא בכל התורה לא כתיב כן, אלא ע"כ דהתורה לא רמזה בנקודות אלו אלא אמאי דכתיב בהדי', כגון בשרצים דכתיב גבייהו [לא תאכלום] לא תאכילום, משא"כ בשארי איסורים דלא אתי אלא מבינייהו לא, א"כ מ"ט שני קרא בלישניה גבי ערלה. ונ"ל אה"נ אלא משום דערלה מחמץ וחלב לא אתיא לאסור חצי שיעור דמה להנך שכן בכרת, וחמץ מחלב וערלה לא אתיא שלא היה להם שעת הכושר, וחלב מערלה וחמץ נמי לא אתיא דמה להנך שכן בכרת א, והשתא דכתיב ג' קראי אתיא מיניה כל איסורים שבתורה וא"ש:

ומאז אמרתי דדוקא חמץ צריך קראי, דלא שייך חזי לאצטרופי בסוף יום אחרון של פסח, וה"א אז יהיה מותר לאכול חצי שיעור, קמ"ל דאפ"ה אסור:

משה"ק סופר מפפד"מ

(ג) צ"ל: שכן אסורים בהנאה.
(ד) שו"ת ח"ו סי' מ"ב ד"ה והן הנה, וכ"כ בחי' יומא שם, ור"ש.

(א) וכ"כ בחי' יומא ע"ד ע"א ד"ה גופא, בביאור דעת הרלב"ח בשו"ת סי' י"ח שכתב ביאור הנ"ל בדעת הרמב"ם.
(ב) צריך להוסיף: שפיר ביה לישנא לא יאכל.

דחשם אקור וזה"ש, קשה לי מקובל דשצונו (דף כ"ח) אצ"א שלא אורכז מנו דמחש' שאלה לכזית בתרא וכו', הא עדיין יקשה מאי ארי' כזית, אפילו פחות מוכזית ומנו דמחש' שאלה מהי' מותר לאכלו, אע"כ מוכח דשצונו ח"ש מותר.

ואפשר לדחוק דהא דפרכין מאי ארי' כזית, היינו למ"מ דאוקי' צלל אורכזה דלענין דמחש' התרה ליכא חידוש, דהא עדיין לא עבר על שצונו, ועיקר החידוש דצ"ע שזיר למשאל עלה, בזה פרכין מאי ארי' כזית כיון דעיקר חידושו על השזירה, אצל למה דמוקמינן צלל אורכז ועיקר החידוש דמחש' שאלה על למפרע במנו דמחש' לכתרא, לא דקדק התנא בלשונו, וזאתה כזית ל"ד, ודחוק יאמר.

ואולי י"ל דהא דחשם אקור היינו צעור שהאיסור צעין בכזית בזה שייך חזי לאלטרופי לשיעור שלם, אצל צאכלו ושייר חלי שיעור דליכא שיעור צעולם, ול"ש חזי לאלטרופי, מותר לאכלו, ויהיה מזה דין חדש, בצקוף יום אחרון דפסקה אז סוף יו"ט צענין דליכא שהות לאכול כזית, יסא מותר לאכול ח"ש, ול"ע דליכא ידירו ואורכו ש"צ.

004102018mm

עקיבא גינז מא"ש

סימן קנה

לכבוד מר חמי הרב רבי פיבלמן הגאבדק"ק
סאמטווי נ"י

מה שצמד מר חותמי רומפכ"ת בדברי המאור סוף צ"ק צקוביגא דגובצ טלה מן העדר.

דברי המאור צקוביגא זו, קשים מאד, והם סתומים עד ילאו המעינים להבין, ואעתיק לכבודו אשר חכמי ד' בכוונת המאור ציני' חוכמי צעודי יושב צ"ק ליסא סמוך על שולחן מנן חמינו הלדיק הגביר מהי' איליך ז"ל, וזה הוא.

במ"ש המאור להוכיח דתיכון דר"ז לא קאי רק הטלה, אצל צקלע קיימין דמייירי בגבצ מצי' צעלים, וז"ל שם, ואי איכא מאן דס"ד דר"ז אכולה צרייתא קאי וכו' וצמין קני, ור"י דלא צ"ע אפילו מנין וכו', הכי פירושא, דע"כ הא דאמר רע"ק לריך דעת היינו מנין דצטלל דעת ודאי אין לריך דעת שלא צצעי'ח, לפ"ז ע"כ ר"י קוצר דעת השומר חסד כדעת הצעלים ומהני לפטרו ממנין [ל"ל דר"י פליג אדרע"ק וס"ל דצטלל דעת ח"ל מנין וכו', דא"כ אחי למירנא דר"ז הי' כמנאי, ולא אריירו מידי הנך דס"ד דר"ז קאי אכולה צרייתא ואפילו אכלע] ועיין עוד לקמן, אי"כ אמאי צ"ע ר"י חזרה למקום שיחדו הצעלים, דאף אם אינו מחזיר לשם כיון דדעתו חסד כדעת צעלים ממש, כצד קיים והסיד ועדיף ממנין, ואף דשינה מקום שיחדו הצעלים הי' כאלו טעלה מוקדם שיחדו הצעלים שלא ללכוד דאינו חייב אלא צאונם הצא ומחמת הפשיעה [עיין סוד חס"ד סי' רנ"ב צסס הרמ"ה] אע"כ אף דלא כלתה שומרתו, מ"מ אין השומר חסד כדעת צעלים אלא ביתו הי' כרשות צעלים, והיינו צמחזירו למקום שיחדו הצעלני שם הי' רשות צעלים, ואכתי' קשה הא לא מקרי חזרה אלא

לרשות צעלים ואין כאן מנין, וע"כ שגם לרע"ק ח"ל מנין אף שכלתה שומרתו קני צמחזרה לביתו דהוה כרשות צעלים, ורע"ק לא אמר לריך דעת צעלים אלא צעלה ומקום אלקטיה נגרי צרייתא [וכמ"ס הרשב"א דלר"ס צקלע שלא לדעת אפילו מנין ח"ל וצטלה לריך דעת ממש] וצקלע דצ"ע רע"ק דעת צעלים, היינו בגובצ מצי' צעלים לדעת וכצ"ד, זהו תוכן כוונת המאור אחר העיון, ועוד אם כימא דפליג ר"י אדרע"ק, וס"ל דצטלל דעת אפילו מנין ל"ל, וצ"ע מהני חזרה השומר לרשות עצמו, ורע"ק ס"ל דצ"ע מנין שלא דעת אפילו שלא צצעי'ח, ואליבא דר"ח פליגי אם שלא צצעי'ח לריך מנין שלא מדעת [ועי' צמ"ל פ"ד מנגינה] ז"ל, דא"כ למ"ל לר"י לפיכך פלוגתא דר"י ורע"ק אם כלתה שומרתו או לא, הו"ל לומר דלכ"ע לא כלתה שומרתו, ולא פליגי אלא אם צ"ע מנין צטלל דעת, וצ"ע לא מהני חזרתו לרשות עצמו, כיון דליכא מנין, ודוק.

והרמב"ן שדחה זאת לפי הביאור הכללי, ע"כ בוכנתו דדוקא צמחזיר השומר למקום שיחדו הצעלים, אז חסד דעת שומר כדעת צעלים ופטור אפילו ממנין דהוה השגה ונעליא, אצל כ"ז שלא חזיר למקום שיחדו הצעלים אין כאן חזרה כלל, וצדאי כלתה שומרתו.

מה דהסי' הרמב"ן על מסקנת המאור צקוביגא דאמור מייירי הצרייתא צלדעת ממש ומצי' צעלים ולא כר"ז, היכי אמרינן צמחזיר קיפא רע"ק, הא אפטר דכ"ע ס"ל דלא כלתה שומרתו, אלא דמ"מ לא מהני חזרה שומר לרשות עצמו כיון דליכא מנין, דכ"ע דהוה בגובצ שלא דעת דצ"ע מנין עכ"פ כצ"ד דעת השומר לא מהני לפטרו ממנין וכמ"ס ל", והכי פירוש דהס"ס צמחזיר, רישא ר"י דצב דאפילו צלדעת ממש ח"ל מנין בגובצ מצי' צעלים, וכ"ס צטלל דעת, וצ"ע מהני חזירו השומר לרשות עצמו דלא כלתה שומרתו הי' כחזרה לדעת צעלים, וקיפא רע"ק דצטלל דעת צ"ע מנין וצ"ע אף דלא כלתה שומרתו, מ"מ ח"צ דדעת שומר לא מהני לפטרו ממנין וכ"ל.

ואל תתמה כיון דכולה צרייתא מייירי בגובצ מצי' צעלים לדעת, היכן מלינו דרע"ק קוצר שלא לדעת צ"ע מנין, ז"ל, דאלת"ה אלא דיקצור דשלא לדעת ח"ל מנין א"כ לרצ תיתי וצ"ע דמנין את הללן לא כרע"ק ולא כר"י, מה שאין כן השתא אחי לרצ כולה כצ"ד עקיבא, כמ"ס פירוש רצ דמנין הללן אפיפא קאי, וק"ל.

ומה דהסי' הרמב"ן עוד שם דלא לחנם נקט הצרייתא קלע וטלה, וכוונתו דלשיטת הפוסקים דר"י אחי לאוקמי' כולה צשומר כיחא, דנקט דמיווייהו לאשמועינן ליחדו ולא יחדו אליבא דרע"ק ור"י, כמ"ס חוס' צצ"מ (שם ד"ה אי ר"י וכו'), אצל למסקנת המאור דלדידן דמפרשין כולה צרייתא כפשוטו וכצ"ד א"כ למה נקט קלע וטלה.

נלענ"ד דאי חנא קלע לחוד הו"א דר"י מודה דעכ"פ מנין צ"ע בגובצ לדעת, וצקלע איכא מנין כשחזיר למקום שגבצ, דאדם עשוי למשמש צכיקו, ואי הי' חנא טלה לחוד היינו מוקמין להצרייתא צטלל דעת [והוה יחא טפי דלר"י לא צ"ע מנין, וזהו עדיף ממה דמוקמין השתא לדעת, והיי' הכנס דר"י אפילו צלדעת לא צעני'מנין] ודעת צעלים דקאמר רע"ק היינו מנין, או היינו מוקמין צצ"ת שומר ופלוגתא דהוה צללית שומרתו, וצ"ע נקט נ"י קלע דליכא מפרשין צצ"ת שומר ככ"ל, וגם כשמע מינה דדעת דארי' הוא